

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**FATİHA VE BAKARA SÛRELERİNDEKİ KIRAAT
FARKLILIKLARININ MANAYA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ramazan ERASLAN

Enstitü Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri

Enstitü Bilim Dalı: Kıraat

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Süleyman Aydın

Ekim – 2016

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**FATİHA VE BAKARA SÛRELERİNDEKİ KIRAAT
FARKLILIKLARININ MANAYA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ramazan ERASLAN 127213041

Enstitü Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri

Enstitü Bilim Dalı: Kıraat

Bu tez 28.10.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Adullah Emin ÇİMEN

Yrd.Doç.Dr. Süleyman Aydın

Yrd.Doç.Dr.Abdulkadir COŞKUN

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Kabul

Kabul

Kabul

Red

Red

Red

Değişirme

Değişirme

Değişirme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ramazan ERASLAN

28.10.2016

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Fatiha ve Bakara Sûrelerindeki Kıraat Farklılıklarının Manaya Etkisi	
Tezin Yazarı: Ramazan ERASLAN	
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Süleyman Aydın	
Kabul Tarihi: 28.10.2016	Sayfa Sayısı: 7+211
Anabilim Dalı: Temel İslâm Bilimleri	Bilim Dalı: Kıraat
<p style="text-align: center;">Kur'ân-ı Kerîm'i kelâmların en güzeli olarak inzâl buyuran Allah'a (c.c.) hamd, kitabının ilk muallimi ve tebliğcisi, yaşayan Kur'ân sıfatlı Muhammed Mustafa'ya salât ve selam olsun.</p> <p>İslamî ilimlerin menşei, mûcizü'l-beyan olan Kur'ân, dinî ilimlerin tümünün kaynağı olmakla birlikte, tefsir ve kıraat ilmi kadar hiçbirisi, onunla doğrudan ilişkili bulunmamaktadır. Kıraat ilmi, okunuş, edâ, tecvîd ve tashîh-i hurûf gibi yönleri itibariyle Hz. Peygamber'den (s.a.v.) sahâbeye, onlardan da sonraki kuşaklara aktarıldığı için önem arz etmektedir.</p> <p>Edâ-okuyuş ile anlam ilişkisi bakımından iki ana bölümde düşünebileceğimiz kıraat ilminin anlam boyutunun günümüzde ihmal edildiği söylenebilir. Kur'ân kıraatlarının derecesi ne olursa olsun onu anlamada çok önemli bir yere sahip oldukları tartışmasız bir gerçektir. Âlimlerimizin mütevâtir olmayan kıraatları, kıraât-ı tefsîriyye diye isimlendirmeleri bu hususu teyit etmektedir. Bu nedenle tezimizde kıraat ve anlam ilişkisi üzerinde durulacaktır. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, araştırmamızda mütevâtir kıraatlar ekseninde konu incelenecek, diğer kıraat çeşitlerine temas edilmeyecektir.</p> <p>Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde Fâtiha sûresi, ikinci bölümde ise, Bakara sûresindeki kıraat farklılıklarının manaya etkisi örnekler ışığında izâh edilecektir.</p>	
Anahtar Kelime: Kur'ân, Kıraat, Kıraat ilmi, ahruv-u seb'a, Fâtiha ve Bakara sûresi	

Yalova University Institute of Social Sciences
Master Thesis Summary

Thesis Title:	
Thesis Author: Ramazan ERASLAN	
Advisor: Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDIN	
Date of Acceptance: 28.10.2016	Total Number of Pages: 7+211
Department: Basic Islamic Sciences	Field of Study: Qira'at
<p>All praise is to Allah Alone, and may His peace and blessings be upon His Messenger and slave, our Prophet Messenger.</p> <p>The Quran which is source of Islamic sciences is the miraculous statement. Although the Quran is source of all Islamic sciences, none of them is more related than Quranic exegesis (tafsir) and science of reciting the Quran (Qira'at). Quran recitation science is very important due to transmission of recitation method, tacweed (intonation) seven ahurf (letters), etc from the prophet to his companions and from the companions to other generations.</p> <p>Even though the science of qira'at separates into two parts (recitation and meaning), we can say that the side of meaning is neglected in the current researches. The all kinds of qira'at help us understand the Quran. That our religious scholars named the non-recognized qira'at as "al-qira'at at-tafsiriyya" supports this idea. For this reason, I focus on relation between qira'at and meaning in this thesis. We must say that in my research I focus only on the recognized qira'at and we don't mention other kinds of Quran recitations.</p> <p>My research is composed with two parts. In the first section we give general information about the origin of the science of reciting the Quran, its terms, sorts of qira'at, the necessary conditions for the true (sahih) qira'at, the famous readers (imams) of qira'at, seven ahurf (letters), rules of stopping (waqf) and start (ibtida). In the second section we illustrates with examples the effect of qira'at differences on the meaning in the surat al fatihah and surat al baqarah.</p>	
Keywords: Quran, Qira'at, Quran recitation science, seven ahurf (letters), Fatihah and surat al Baqarah	

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
İÇİNDEKİLER	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMANIN KONUSU	2
II. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
IV. ARAŞTIRMANIN METODU	7
V. ARAŞTIRMANIN ANA KAVRAMLARI.....	9
BİRİNCİ BÖLÜM: FÂTİHA SÛRESİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARININ MANAYA ETKİSİ	13
Fâtihâ Sûresine Giriş.....	14
Kıraat Farklılıkları ve Manaya Etkileri.....	14
Fâtihâ Sûresinin Özeti.....	17
İKİNCİ BÖLÜM: BAKARA SÛRESİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARININ MANAYA ETKİSİ	18
Bakara Sûresine Giriş	19
Kıraat Farklılıkları ve Manaya Etkileri.....	19
Bakara Sûresinin Özeti	201
SONUÇ	203
KAYNAKÇA	206
ÖZGEÇMİŞ	211

ÖNSÖZ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bütün övgüler alemlerin Rabbi olan Allah'a, salât ve selam kutlu Nebî'sine ve kıyamete kadar yolundan gidenleredir. Kıyâme 75/16'da bildirildiği üzere ilk vahyin nüzûlü ile Kur'ân'ı hıfz ve cem endişesi taşıyan Hz. Peygamber (s.a.v)'e bu endişeye mahal olmadığı bildirilmiş, onu sadece dinlemesi istenmiştir. Nüzûl süreciyle başlayan bu süreç Hz. Cibril'in (a.s.) her yıl mukabelesi, âyetlerin tevkîfî dizimi, tilâvetinin nasıl olması gerektiği gibi mühim meseleler, vahyin emîni tarafından bizzat öğretilmiştir. Kıraat ilminin seb'a ve aşere diye tesmiye ve tasnifine kadar kıraat ilminin sahih rivayetleri her yörenin makbul imamı tarafından müşâfehe yoluyla (arz ve sema) aktarıldı. Sonrasında sahih olan rivayetler erbabınca tedvin edildi. Yıldırım Bayezid'in (ö.805/1403) daveti üzerine İbnü'l-Cezerî'nin (ö.833/1429) Bursa'ya gelişi, Anadolu'daki kıraat çalışmalarının müesses bir yapı kazanmasına milat oluşturabilecek evsafıdır. Kıraat tedrisatımızın usul itibariyle bize özgü ve zor bir yapıda olduğunu, kaynak bakımından sınırlılıkla muttasıf bulunduğunu, saha itibariyle de alanın tamamını kuşatıcı bir niteliğe sahip olmadığını söylemek mümkündür. Kıraat ilminin önemli bir bölümü olan kıraat-tefsir ilişkisinin, biraz da şartlar gereği ihmal edildiği, ezbere dayalı bir meşkin söz konusu olduğu söylenebilir.

Kıraat imamlarının büyük çoğunluğunun ilk iki yüzyılda yaşaması, bazılarının ashapla görüşmesi ve Mekke, Medine, Kûfe, Basra, Şam gibi çok sayıda sahabinin yaşadığı merkezlerde bulunması ve kendilerinden sonra kıraatları yazılı hale gelinceye kadar tevatür şartına uygun olarak çok sayıda râvi tarafından nakledilmiş olması kıraatlarına olan güveni arttırmış, adeta kıraatları üzerinde sükûtî tevatür ve icma gerçekleşmiştir. Bu gerçeği ve diğer hususları değerlendiren âlimlerin çoğunluğu yedi kıraatın mütevatir olduğunu söylemiştir. Aslında ilm-i yakînin teşkili hususunda kesret zaruri değildir. İlm-i zarurinin husûlü için haberin kendisinden alındığı kişi önemlidir. Çünkü haber-i vâhid de ilm-i yakîn için yeterlidir. Sözüne güvenilir bir ilim ehlinin talebelerine rivâyetinde olduğu gibi.

Bu bilgiler göz önünde bulundurularak, araştırmamızda şaz kıraatlara yer vermedik. On kıraat imamı ve onların ravilerinin rivayetleri ve nadiren takribden

(ravilerin ikişer ravisinden) rivayetlere yer verdik. Huccetü'l-kıraat eserlerinden yararlanarak vücûhatı tahrir ettik.

Geleneksel tefsirlerin hemen hepsinde kıraatlerin, âyetlerin anlaşılmasına yaptığı katkıdan bahsedilir. Bu daha çok belâgat ağırlıklı tefsirlerde bulunsa da diğer tefsir türleri de kıraatlere yer verir. Biz de çalışmamızda kıraat farklılıklarına yer veren tefsirlerden yararlandık, Ebû'l-Kâsım Cârullah Muhammed b. Ömer ez-Zemahşerî (ö.528/1143)'nin *el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvili fi vücûhi't-Te'vil* adlı eseri, Ebû Hayyân el-Endelûsî (ö.745/1344)'nin *el-Bahru'l-Mûhît* adlı eseri, Semîn el-Halebî (ö.756/1355) nin, *ed-Dürrü'l-Mesûn* adlı tefsiri, Şihâbuddîn es-Seyyid Mahmûd el-Âlûsî'nin (ö.1246/1830), *Rûhu'l-Meânî fi Tefsiri'l-Kur'âni'l-Azîm ve's-Seb'i'l-Mesânî* adlı eseri, Taberî'nin (ö.310/923) *el-Câmiu'l-Beyân*'ı, Kurtubî'nin (ö.671/1273) *el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân*'ı, İbn Âşur'un (ö.1393/1973) *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*'i ve son dönem müfessirlerinden Elmalılı Hamdi Yazır'a (ö.1361/1942) ait *Hak Dîni Kur'ân Dili* adlı tefsirler bunlardan bazılarıdır.

Çalışmamızda kıraatların manaya etkisi yönüne naciz bir ışık tutmak niyetindeyiz. Çalışma süresince benden himmetlerini esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Süleyman Aydın hocama teşekkür ediyorum.

Ramazan Eraslan 09.09.2016

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
b.	: Bin
bkz.	: Bakınız
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
H.z.	: Hazreti
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
İSAM	: İslâmî Araştırmalar Merkezi
r.a.	: Radıyallâhu anh
ö.	: Ölüm tarihi
s.	: Sahife
sy.	: Sayı
s.a.v.	: Sallallâhu aleyhi ve sellem
ts.	: Tarihsiz
thk.	: Tahkik
terc.	: Tercüme

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Fâtiha ve Bakara sûrelerindeki kıraat farklılıklarını ve vecihlerini tespit ettikten sonra bu farklılıkların manaya olan etkisini ortaya çıkarma gayreti, çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Selefin kıraat yaklaşımı gözden geçirildiğinde, bugün bize kalan kıraat mirasının yeteri kadar değerlendirilemediği görülecektir. İhmal edilen anlam boyutunu öne çıkaran çalışmalar arttıkça, işin künhüne vukûfiyetin de o ölçüde artacağı düşüncesiyle son dönemde bu alanda yapılan akademik araştırmaların artışı sevindiricidir.

Bugüne kadar kıraat-tefsir ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda, sadece ferş-i hurûf'un manaya etki ettiğine dair şeyler söylenmiş ve yazılmıştır.¹ Bu çalışmada med ölçülerinin çeşitliliği, idğâmlar, imâleler, teshiller de dahil olmak üzere bütün farklılıklara Kur'an'ın tilâvetinin de mucize olduğundan hareketle yorumlar getirilmeye çalışılacaktır. Bu bakış açısı, aslında Kur'an'ın icazı düzleminde kendine dayanak bulmaktadır. Ulaşılabildiği kadarıyla yakın dönememde konuyla ilgili bazı çalışmalar yapılmış olmakla beraber yeni bir yaklaşımdır. Bu sebeple yorumlarla ilgili kaynak ve dipnot verilmeyecektir.² Elbette bu düşünce ortaya konulurken ilham kaynağının yine Kur'an âyetleri olduğu unutulmamalıdır. Örneğin Yahudilerden bir kısmının kelimelerin yerlerini değiştirip ağızlarını eğip bükerek anlamları tahrif ettiklerini beyan eden âyet-i kerîme ele alındığında meselenin izahtan vareste olduğu anlaşılabilir olacaktır.

“Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler, dillerini eğip bükerek ve dine saldırarak (Peygambere karşı) “*işittik ve karşı geldik*”, “*dinle dinlemez olası*”, “*raina*” derler. Eğer onlar “*işittik, itaat ettik, dinle ve bizi gözet*” deselerdi şüphesiz kendileri için daha hayırlı ve daha doğru olacaktır.”³ Burada “*dillerini eğip bükme*” olarak çevirilen (لَيَّا بِالسِّنِّتِهِمْ) cümlesi ve “*bizi gözet*” (وَرَاعِنَا) kelimesi üzerinde tefekkür edip uygulama yapıldığında şu sonuç ortaya çıkmaktadır: dil eğip büküldüğünde anlam değişikliğe uğramakta, (وَرَاعِنَا) kelimesi (ع)nin meddiyle okunduğunda “bizim çobanımız” anlamına dönüşebilmektedir. İmam Nâfi'den rivayetle

¹ Örnek birkaç çalışma için bkz. Muhammed Salim Muhaysin, *el-Kıraât ve eseruhâ fi ulûmi'l-Arabiyye*, Dâru's-Selâm, Kahire, 1983, s. 10; Muhammed b. Ömer Bazemül, *el-Kıraât ve eseruhâ fi't-Tefsîr ve'l-Âhkâm*, Ümmü'l-Kurâ üniversitesi, Usûlü'd-Dîn fakültesi doktora tezi, Mekke, 1413, s. 194.

² Bu konudaki yorumların kaynağı tez danışmanımızla yaptığımız derslerde tutulan notlardır.

³ Nisa, 4/46.

Verş Kur'ân'ın tamamında geçen (الصَّوَّة) kelimelerini teğlız ile yani (ل) harfini kalınlaştırarak okumaktadır. Araştırmada bu okuyuşa, “*namaz selim fitratta olmayan kişilere zor gelir*” diye işaret edildi. (وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ) âyet-i kerîmesinin tercümesi şöyledir: “*şüphesiz sabır ve namaz kalpleri haşyetle dolu olanlar dışındakilere zor gelen bir ibadettir.*”⁴ Verilen örneklerden hareket edildiğinde şöyle bir sonuç ortaya çıkacaktır: ister âyetlerin âyetlerle tefsiri denilsin, isterse işâri tefsir denilsin, Kur'ân'a bütüncül bir yaklaşımla, kıraat farklılıklarının manayı etkilediği, zenginleştirdiği, bazen övgü, bazen de kınama gibi farklı ufuklar açtığı gerçeğine kapı aralıyacaktır.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Sahih kıraatların mana açısından farklılık arzetmesinin Kur'ân'ın icazından olduğunu isbat, kıraatların inkârının batıl olduğunu, aralarında tercih yapmanın yanlış olduğunu teyit, bu çalışmanın en önemli yönünü oluşturacaktır. Mütekaddimin tefsircileri, ümmete kolaylık olması için / *teysiran li'l-ümmeh* vaz' edilen kıraatlar arasında fasih efsah gibi nahvî/dilsel ifadeler kullanmışlardır.⁵ Konuyla ilgili yirminin üzerinde sahih rivayet olduğu halde hiçbir ilmi kriter gözetmeden kıraat ilmüne kaynaklığı bir hakikat olan ahurf-ü seb'a hadislerini uydurma kabul edenler olmuştur.⁶ Ülkemizde kıraatların sıhhati tartışıla dursun, bu ilim dalında yazılan kaynakları oryantalistlerin literatüre kazandırması,⁷ kıraat alanının tefsirin alt dalı olarak, akademik camiada hak ettiği önemi görmediği bir hakikattir. Kur'ân'ı Hafs rivayetinden ibaret sananlara, bugün dünyanın büyük bir çoğunluğunda kolaylığı sebebiyle tercih edilen bu rivayetin de diğer on kıraat imamının rivayetlerinden bir rivayet olduğunu hatırlatmak bu çalışmanın amaçlarından biri olacaktır.

⁴ Bakara, 2/45

⁵ Abdurrahman Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, Ensar Neşriyat, 2012, s. 34

⁶ Bkz. Salih Akdemir, “Kur'ân'ın Toplanması ve Kıraatı Meselesi”, *I. Kur'ân Sempozyumu -Tebliğler, Müzakereler*, 1-3 Nisan, 1994, Ankara, s. 25-29, 73-74; Halis Albayrak, “Kıraat Sorunu”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, 2001, c. IV., sy. 11, s. 19-34; Yusuf Alemdar, “Kıraatların Ortaya Çıkışı Meselesine Yeniden Bir Bakış”, *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VIII/2, s. 145

⁷ Arthur Jeffery, İbn Ebi Davud es-Sicistani'nin *Kitabü'l-mesâhif* adlı eserini, G. Bergstrasser, İbn Cezerî'nin *Ğâyetü'n-nihâye* isimli eserini, Otto Peretzl ise Dani'nin *Kitabü't-teysîr* adlı eserini neşretmiştir.

Kur'ân'ın yedi harf üzere indirilmesi ve okunmasıyla ilgili olarak, Hz. Peygamber'den (s.a.v.) muhtelif mânalara delalet eden bir çok rivayet mevcuttur. Bu hadislerin sayısı, mükerrerler hariç altmış; rivâyet eden sahâbe sayısı ise yirmi beşi bulurken, senet bakımından da üçte ikisinin sahîh olduğu söylenmiştir.⁸ İmam Suyûtî (ö. 911/1505), bu hadisi rivayet eden yirmi bir sahabe ismini saydıktan sonra Hafız Ebû Ya'la'nın *Müsned*'inden sahabeden bu hadisi rivayet edenlerin sayılamayacak kadar çok olduğunu anlatan şu rivayeti nakletmektedir: Hz. Osman bir gün minberden şöyle çağrıda bulunur: “Allah hakkı için, sizden kim Resûlullah'ın (s.a.v): “Muhakkak ki Kur'ân-ı Kerim yedi harf üzere indirilmiştir ve her biri şâfi ve kâfidir” dediğini hatırlıyor?” Hz. Osman kalktığına, bu hadisi hatırladıklarını söyleyenler de ayağa kalktı, sayılamayacak kadar çoktular.⁹

Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm (ö. 224 / 838) ise, bu rivayetlerin biri hariç, diğerlerinin tamamının mütevâtir olduğunu iddia etmiştir. Anlaşılan odur ki, yedi harf ruhsatı lehçe farklılıklarını kapsadığı gibi, yazımdaki farklılıklarla ifade edilen ve ilâhî onay alan kıraat çeşitlerini de kapsamaktadır. Bu kıraatlerin Hz. Osman'ın (r.a) istinsah ettirdiği Mushaflarda yer alış keyfiyetine gelince; her farklı kıraat için ayrı ayrı Mushaf yazılmamış, farklılığı aynı kelime veya ilgili bölümde gösterme ve ifade edebilme imkânı yoksa, ikinci bir nüsha istinsah ettirilerek ilgili bölgeye, o kıraati temsil edecek ve öğretecek bir görevli ile birlikte gönderilmiştir. Mushaf sayısını dörtten başlayarak yediye kadar çıkaran değişik rivâyetlerin içinde, altı nüsha yazıldığına dair olan rivâyet ekseriyet tarafından tercih edilmiştir.¹⁰

III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kur'ân-ı Kerîm'in hidayet rehberi olarak inzâl buyurulduğu düşünüldüğünde bu çabanın önemi de anlaşılmalı olacaktır. Ya hep ya hiç mantığıyla hareket edildiğinde gayedeki hikmet kaybolmaktadır. Konuyla ilgili hadisler reddedildiğinde, bir sonraki adımda Kur'ân'ın tevâtürü ve güvenilirliğinin sorgulanacağı unutulmamalıdır. Bu sebeble dev bir birikim ve külliyyat halinde bize ulaşan ve şu an üzeri küllenmiş olan

⁸ Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s.50.

⁹ Buhârî, “Fedâilü'l-Kur'ân”, 5, 7.

¹⁰ Muhammed Abdulazim ez-Zerkânî, *Menâhilü'l-irfân fi ulûmi'l-Kur'ân*, I, 403, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1988.

kıraat ilminin eserleri gün yüzüne çıkarılmayı bekliyor. Araştırmanın önemi tam da bu noktada kendini göstermektedir. İhmal edilen bu alana dikkatleri toplamak, kıraat ve tefsir münasebeti ile ilgili yeni bakış açıları sunmaktadır.

Kur'ân'ın dilini bilmek, Arap dilinin müfredatını/kelime hazinesini, sözdizimini/nahiv, kelimelerin yapı ve formunu/sarf ve son olarak üslûbunu bilmek demektir. Bu hususlar dilbilimin alt dallarına tekabül ettiğine göre, bir ayetin niçin ve nasıl bir anlama geldiğinin belirlenmesi için elimizdeki en önemli ilke ve araçlardan biri dilbilimdir. Bu itibarla birçok âlim, tefsir ilminde Arap dilini bilmenin zorunluluğundan bahsetmektedir.¹¹ Konuyla ilgili Zerkeşî (ö. 794/1392) özetle şöyle demektedir: “Müfessirin (tefsire başlarken) ilk yapması gereken, işe lafzî ilimlerle başlamaktır. Bu ilimlerden de ilk olarak müfred kelimelerin manalarıyla işe başlamalıdır. Bu Kur'ân'dan çıkarılacak ilk madendir. Aslında bu tüm şer'î ilimler için geçerlidir. Evvelen, mürekkebe manaya ulaşmak için müfred mananın bilinmesi gerekmektedir. Bunun için dilbilimle alakalı olan, kelimelerin şekil bilgisiyle ilgilenen sarf, kelimelerin asılları ile ilgilenen iştikâk, kelimeleri cümledeki konumları açısından değerlendiren nahiv, anlamı lafızların muktezay-ı hâle uygunluğu açısından ele alan me'ânî, lafızların delâletinin açıklığı ve hakikat-mecâz açısından ele alan beyân ve lafzî ve manevî fesâhati açığa çıkaran bedî' ilminin bilinmesi gerekmektedir.”¹²

Kur'ân'ın icaz yönünün önemiyle alâkalı olarak Mekkî b. Tâlib (ö. 437/1045) şöyle demektedir: “Gördüm ki, Kur'ân ilimlerini öğrenmek isteyen, onun lafızlarını düzgün okumak, anlamlarını öğrenmek, kıraat ve lehçelerini öğrenmek isteyen kişinin ihtiyacı olan en önemli ilim Kur'ân'ın i'râbı ve vakıf konusudur. İşte bu ilimler sayesinde kişi Kur'ân'da hata yapmaktan uzak olur ve lafızları tam olarak kıraat eder ve hareketlerin değişmesiyle değişen manalara tam anlamıyla hâkim olur ve böylelikle Allah'ın muradını tam olarak anlar. Çünkü i'râbın bilinmesiyle anlamların çoğu bilinir, işkâl ortadan kalkar, Allah'ın hitabı anlaşılır ve hakiki anlam bilinir.”¹³

¹¹ Mustafa Karagöz, *Dilbilimsel Tefsir ve Kur'an'ı Anlamaya Katkısı*, Ankara Okulu Yay. Ankara 2010, s. 234.

¹² ez-Zerkeşî, *el-Burhan*, II, 173-174.

¹³ Mekkî b. Talib İbn Ebî Tâlib el-Kaysî, *Kitâbu müşkil i'râbi'l-Kur'ân*, (tahk. Yasin Muhammed Sevvâd), Matbûâtu Mecmei'l-Lüğati'l-Arabiyye, Dimeşk 1974, I, 1-2; Ebû Muhammed Abdilhak b. Gâlib İbn Atiyye, *el-Muharraru'l-vecîz fi tefsiri'l-Kitâbi'l-azîz*, tahk.: Abdüsselâm Abdü's Şâfi

İ'râbın âyetlerin anlaşılmasındaki önemi ilk devirlerden itibaren farkedilmiş, bu konuda yazılmış müstakil i'râbu'l-Kur'ân eserlerinin yanısıra âyetlerin i'râbına ağırlık veren tefsirler de kaleme alınmıştır. Örneğin el-Ahfeş (ö. 215/830), el-Ferrâ (ö. 207/822) ve ez-Zeccâc (ö. 311/923) *Meâni'l-Kur'ân* adlı eserlerini Kur'ân'ın müşkili'l-i'râb ve anlamlarını açıklamak kasdıyla yazmıştır. Yine Mekkî b. Ebî Tâlib (ö. 437/1045) *Müşkil-ü i'râbi'l-Kur'ân*, el-Ukberî (ö. 616/1219) *el-İmlâ mâ menne bihi'r-Rahmân min vücûhi'l-i'râb ve'l-kırâât fi cemî'i'l-Kur'ân*, adlı eserini bu sebeple kaleme almıştır. Zemahşerî'nin (ö. 538/1144) *el-Keşşâf'ı*, İbn Atiyye'nin (ö. 541/1147) *Muharrau'l-vecîz'i* ve Ebu Hayyân'ın (ö. 745/1344) *el-Bahru'l-muhît'i* de Kur'ân tefsirinde i'râb ve vecihlerinin değerlendirildiği tefsirlerin başında gelmektedir.¹⁴

Bu sunulan eserlerin yanında bu çalışma, fonetik, ağız ve lehçelerin de manaya katkısı olduğunu, bu güne kadar ifade edilenden daha ziyade değinilmeyen yönlerini öne çıkarmak gayesini güdüyor.

el-Kur'ân ve'l-Kıraat ve Ahrufu's-seb'a adlı eserde,¹⁵ kıraat farklılıklarına temel teşkil etmesi bakımından ahurf-u seb'a (yedi harf) konusuyla ilgili sonuç bölümünde şu mülahazalar yer almaktadır:

Kur'ân ve kıraatlerin yedi harf üzere nüzûlü ümmete tahfif (kolaylık) içindir. Ahrufu seb'a Allah (c.c.) indinden münzeldir. Cibril (a.s) okuyuş farklılıklarını Hz. Peygamber'e (s.a.v.) öğretmiştir. Hz. Peygamber de (s.a.v.) bu okuyuşları ashâbına öğretmiştir. Bu okuyuş farklılıkları sahabe tarafından bilinmekteydi ve herkes öğrendiği şekilde öğretiyordu. Mesela Abdullah b. Mes'ud ile Zeyd b. Sabit'in okuyuşu ya da Übeyy b. Ka'b'ın okuyuşları farklılık arzetymekteydi. Bu okuyuş farklılıkları sahabe arasında yayılmıştı. Ebû Hureyre gibi bazı sahabiler birden çok kıraati/harfî öğrenebiliyordu. Bazı kıraatler/lehçeler ya da harfler diğerlerinden daha fazla revaç buldu. (Kureyş lehçesi gibi) Hz. Osman'ın (r.a.) şu sözü bunu teyit etmektedir: Kur'ân Kureyş'in lisanı üzere indi, bu yüzden elfâzın çoğu Kureyşîdir. Bu yüzden Kur'ân'ı bu harflerden biriyle okumak yeterlidir. Hepsi de “Şâfi” ve “Kâfi”dir. Bu kıraatleri

Muhammed, Beyrut 2001, 1- 40; Ebu'l-Bekâ Abdullah b. Hüseyin el-Ukberî, “Mukaddime”, *et-Tebyîn fi I'râbi'l-Kur'ân*, (tahk. Ali Muhammed Becâvi), yy, ts.

¹⁴ Bu eserler hakkında bk. Musâid b. Süleymân et-Tayyâr, *et-Tefsîru'l-lügavîyyu li'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Riyad 1422.

¹⁵ Abdülğafur Ca'fer, *el-Kur'ân ve'l-kıraât ve'l-ahrufü's-seb'a*, Dâru's-selâm, Kahire, 1429/2008.

Allah'tan (c.c.) bilmek ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) tebliğiyle sabit olduğunu kabullenmek vaciptir, aksi küfürdür. İster “ahruf”, “kıraat”, “lûgat”, diyelim isterse “lehçe” farketmez, bunlar müterâdif kelimelerdir. Birbiri yerine kullanılabilir.¹⁶

İttifak edilen husus şudur ki: değişik vecihleri ihtivâ eden bir Kur'ân lâfzında tevâtürün onayladığı her okuyuş “yedi harf” mefhumu içerisinde yerini almıştır. “Resm-i Osmânî” yazımında temsil edilen, tevâtürü icma ile kabul görerek usûlü ve sistemi belirlenen bu okuyuşlar, zamanla isnad halkasından meşhur bir zâtın adı ile tanınmıştır. Âsım Kıraatı, Hafs Rivâyeti, Zer'an Tarîki gibi.¹⁷ Bu bilgiler ışığında muttasıl bir senedle Hz. Peygamber'e (s.a.v.) ulaşan sahih kıraatları öğrenmenin ve sonraki nesillere aktarmanın tarihi bir vazife olduğu çalışama süresince hep gözönünde tutulacaktır.

IV. ARAŞTIRMANIN METODU

Ayetlerin tefsir kitaplarından ve hucetü'l-kıraat eserlerinden istihracı sağlanıp, sonra anlam boyutu incelemeye alınacaktır. Bu alanda yazılmış olan eserlerin çok fazla olması sebebiyle, vücühâtı delillendirirken, İbni Zencele'nin *Hucetü'l-kıraât* eserinin yanısıra, Dâni'nin (ö. 444/1053) *et-Teysîr*, İbnü'l-Cezerî'nin (ö. 833/1429) *en-Neşr*, Abdülfettâh Palûvî'nin (ö. 1192/1778) *Zübdetü'l-İrfân*, Muhammed Emin (Abdullahzâde Molla Efendi)'nin (ö. 1275/1858) *Umdetü'l-Hallân fi izâhi zübdeti'-İrfân* adlı eserlerle iktifa edilecektir. Benzer kaideler, geçtikleri ilk yerde izah edilecek, mükerreren açıklamada bulunulmayacak, bilgi verildiği ilk yere atıf yapılacak ve böylece çalışmanın hacmi gereksiz arttırılmamış olacaktır.

Kıraat ilmi, İslâmî ilimler arasında önemine binaen ve ortaya çıkış bakımından bir önceliğe sahiptir. Hz. Peygamber (s.a.v.) inen âyetleri büyük bir özenle okumakta ve hemen ashâbına aktarıp öğretmekte, ondan öğrenenler de bu okuyuşları başkalarına nakletmekteydiler.¹⁸ Aralarında bu sahada öne çıkan ve kendine özel Mushaf edinenler

¹⁶ Ca'fer, *el-Kur'ân ve'l-kıraât*, s. 367.

¹⁷ Dâni, *et-Teysîr fi'l-Kıraat's-Seb'*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 2011, s. 86-98

¹⁸ Ebu'l-Hayr Muhammed ed-Dımeşkî İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fi kıraati'l-aşr*, Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, 2010, s. 11

olmuştur.¹⁹ Sahabe Hz. Peygamber'in vefatından sonra da Kur'ân kıraatine önem vermiş, farklı okuyuşları ve ilgili rivayetleri korumuştur. Tâbiûn nesli sahabeden, etbau't-tâbiîn de, tâbiûndan bu kıraatları öğrenmişler ve meşhur kıraat âlimlerine kadar durum böyle devam etmiştir.

Ashâbın üzerinde icma ettiği Hz. Osman mushaflarının gönderildiği şehirler önemli kıraat ilmi merkezleri olmuş ve buralarda çoğunluğu tabiinden olan büyük kıraat âlimleri ortaya çıkmıştır. Bu merkezlerdeki kıraat âlimleri gerek kelimeler, gerekse med, kasr, imâle, tahfif, idgam gibi telaffuz şekilleriyle ilgili farklı okuyuşları değişik hocalardan alırken bunlar arasında kendi tercihlerini de ortaya koymuşlar, bu tercihleriyle oluşan okuyuşlarını öğretmeye başlamışlardır. Sahih rivayet ve okuyuşlarıyla birçok kıraat âliminin arasında ön plana çıkan ve ilk kıraat ekollerini oluşturan âlimlere "yedi imam (eimme-i seb'a), okuyuşlarına da "yedi kıraat (kıraat-ı seb'a)" adı verilmiş ve bunları ilk defa *Kitâbü's-Seb'a* adıyla bir kitap içerisinde toplayan da İbn Mücahid (ö. 324/936) olmuştur.

Bu imamlar şunlardır. Medine'de Nâfi' b. Abdurrahman (ö. 169/785), Mekke'de Abdullah b. Kesîr (ö. 120/738), Kûfe'de Âsım b. Behdele (ö. 127/745), Hamza b. Habib (ö. 156/773) ve Ebû Ali b. Hamza el-Kisai (ö. 189/805), Basra'da Ebû Amr b. Ala (ö. 154/771) ve Şam'da Abdullah b. Âmir (ö. 118/736).²⁰

Sonra bu yedi kıraata, gerekli sıhhat şartlarını taşıdıkları vurgulanarak üç kıraat imamının okuyuşu daha ilave edilmiştir. Bunlar da, Medine'de Ebû Ca'fer Yezid b. Ka'ka' el-Kari (ö. 130/747-48), Basra'da Ya'kub el-Hadrami (ö. 205/821) ve Kûfe'de Halef b. Hişam el-Bezzar'dır (ö. 229/844). On kıraata dair *el-Gâye fi'l-Kıraati'l-Aşr* adıyla ilk eser veren ve onlu kıraat sistemini ortaya koyan İbn Mihran en-Nisaburi'dir (ö. 381/992). Onlu sistemin kıraat öğretiminde bir yöntem haline gelmesini, kabul görerek yerleşmesini sağlayan ise Muhammed b. el-Cezerî (ö. 833/1429) olmuştur. Daha sonra bazı âlimler bu on kıraata, İbn Muhaysın (ö. 123/741), Hasan el-Basri (ö.

¹⁹ Bu sahabilerden bazıları, Osman b. Afyan, Ali b. Ebî Talib, Zeyd b. Sabit, Übeyy b. Ka'b ve Enes b. Malik'tir. Bakınız, İbn Mücahid Ebû Bekir b. Ahmed b. Musa b. El-Abbas et-Temîmî el-Bağdâdî, *Kitâbü's-Seb'a fi'l-Kıraât*, (thk. Şevki Dayf) Dâru'l-Meârif, Mısır, 1972, s. 5.

²⁰ Abdülhamit Birışık "Kıraat", *DİA*, XXV, 427; Cezerî, *en-Neşr fi kıraati'l-aşr*, s. 80-146; Dâni, *et-Teyssir*, s. 86-98; İbnü'l-Cezerî, *Mukaddime*, (thk. terc. Mehmed Said Çöğenli) Erzurum, ts. s. 20.

110/728), Âmeş (ö. 148/765) ve Yahya b. Mübarek el-Yezidi'nin (ö. 202/817) kıraatlarını da ilave ederek on dörtlü tasnif oluşturmuşlardır.²¹

Her ilim dalının kendine özgü literatürü ve enstrümanları vardır. Bu çalışmada sıkça yukardaki tasnifte adı geçen kâri ve râvilerin vücūhatı okuma şekilleri gösterilecek ve bu vücūhat farkının manaya olan katkısı serdedilmeye çalışılacaktır.

V. ARAŞTIRMANIN ANA KAVRAMLARI

Bu çalışmada kıraat ilmini ilgilendiren bazı kavramlara yer verilmiştir. Çalışma boyunca ilgili yerlerde sıkça kullanılacak olan bu kavramların neye tekabül ettiğinin anlaşılabilmesi için araştırmada yer alan kavramlarla ilgili burada bilgi verme ihtiyacı duyulmuştur. Kıraat literatürünün ana kavramları aşağıda ifade edilecektir.

Fetih: Taklîl ve imâle yapmaksızın, kâri'nin ağzını açarak, kendisinden önce fetha harekeli bir harf geçmiş olan elif ile okumak demektir.²² Kıraat literatürüne ait bir kelime olup fethadan mülhemdir.

Ğunne: İnlemek, inilti demektir. Istilâhen sesi genizden getirmek diye tariff edilmiştir.²³

İbdal: Kelimede söyleyiş kolaylığını ve akıcılığını sağlamak amacıyla bir harfin yerine mahreç veya sıfat bakımından ona yakın olan başka bir harf getirerek okumaktır. Mübeddelun minh ve bedel adlı iki unsuru vardır.²⁴

İdğam: Katmak demektir. Istilâhen, sıfat bakımından birbirinin misli, mütecânisi veya mütekâribi olan iki harften birinin diğerine bazı şartlar dahilinde

²¹ Zerkeşi, *el-Bürhan fi ulümi'l-Kur 'ân*, thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, Kahire ts., I, 327-330; Abdülhamit Birişik "Kıraat", *DİA*, XXV, 427; Muharrem Önder, "Şaz Kıraatlar ve İslâm Hukuku Açısından Önemi" *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy.13, s. 163-194, 2009; Mehmet Ünal, "Kur'ân'ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü", *Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora tezi, s. 4-8, 2002.

²² M. Fehd Harûf, *el-Müeyesser fi'l- kırâati'l-erbeate aşr*, Dâru'l-kelimi't-tayyib, Dımeşk, 2009, s. 94.

²³ Saçaklızâde Muhammed Mer'âşî, *Cühdü'l-Mukull ve Şerhühü*, Konya, 1873, s. 45.

²⁴ Siraceddin Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı, Kıraat-ı Aşere*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2005, s. 61.

katılmasına, şeddeli bir harf gibi okunmasına denir.²⁵ Tam ve nakıs olur, birinci ögesine müdğam, ikinci ögesine müdğamunfih denir.²⁶

İmâle: Harekeyi fethadan kesreye, *elif* den *ya* ya meylettirmektir.²⁷ Fem-i muhsinden uygulaması öğrenilmelidir.

İskan: Durmak, susmak, ara vermek anlamına gelir. Istilâhen harflerin harekesizlik haline denir.²⁸ Simgesi *cez*m dir.

İşmâm: Sükûndan sonar gelen zammeye işaret için dudakların ileriye doğru toplanmasıdır. Harfin mahrecini hafifçe hissettirerek, âdetâ koklatmaktır. İmam Hamza, işmâmı mahreçlerde de yapmıştır. *Sâd* harfini kalın ve keskin bir *zâ* ya dönüştürmesi gibi.²⁹

Hazf: İskat ve kat' anlamında kelimenin bazı bölümlerini izâfet gibi sebeplerle düşürmektir.³⁰

Hulf: Lugavî olarak , ihtilâf kökeninden gelir. Aynı yeri iki farklı şekilde okumaya denir.³¹

Medd-i bedel: Med harflerinden birinin, ister muhakkak, ister nakille veya başka bir sebeple iğlâl/değişim geçirmiş olsun bir hemze'den sonra geldiğinde oluşur. Nâfi'nin Verş rivayeti beş harf miktarı meddederken, diğer kurra bir harf miktarı meddeder.³²

²⁵ Ramazan Pakdil, *Talim Tecvid ve Kıraat*, İFAV, İstanbul, 2013, s. 175; İsmail Karaçam, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okuma Kaideleri*, İFAV, İstanbul, 1984, s. 320

²⁶ İbn Manzur, *Lisânü'l-Arab*, XV, 468, Beyrut, 1414; Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kıraat*, s. 179; Necati Tetik, *Kıraat İlminin Talimi*, İşaret Yay. İstanbul, 1990, s. 179; Nihat Temel, *Kıraat ve Tecvid Istılahları*, İFAV, 1997, s. 35.

²⁷ Harûf, *el-Müeyesser*, s. 94; İbn Manzur, *Lisânü'l-Arab*, XIV, 211.

²⁸ Pakdil, *Talim Tecvid ve Kıraat*, s. 109; Karaçam, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okuma Kaideleri*, s. 282

²⁹ İbnü'l-Cezerî, *Mukaddime*, terc. Mehmet Sadi Çöğenli, Erzurum, ts, s. 20; Pakdil, *Talim Tecvid ve Kıraat*, s. 157.

³⁰ *Mu'cemü'l-Arabiyyü'l-Esâsî*, Larus Yayınları, Tunus, 1988, s. 301.

³¹ *Mu'cemü'l-Arabiyyü'l-Esâsî*, Larus Yayınları, Tunus, 1988, s. 419.

³² Harûf, *el-Müeyesser*, s. 75.

- Mukattaa:** Harfleri, lâm-ı tariften ve tenvinden soyutlayarak isimleriyle kesik okumak demektir.³³
- Nakil:** Hemze-i müfredi hafiletmeye yönelik bir lehçedir. İster tenvin ister lâm-ı tarif isterse başka bir sâkin harften sonra gelen hemzenin harekesini bu sâkin harfe nakletmektir.³⁴
- Sekte:** Nefesi kesip, bir an durup devam etmektir.³⁵
- Sıla:** Med'le aynı anlamdadır, uzatmak demektir. Istılâhen, aslen sakin olan cemi mim'inin muttasıl veya munfasıl bir zamire bitiştirğinde yada hemze-i kati'e uğradığında uzatılıp uzatılmayacağına dâir kıraat terimidir.³⁶
- Tahkik:** Literatürde iki anlamda kullanılmaktadır: ilki; kendine özgü yavaş, orta (tedvir) ve hızlı (hadr) olan üç okuyuş şeklinden en yavaş olanı, her harfin mahreç ve sıfatının hakkını vererek okumak manasındadır. Diğer ise, bu çalışmada da kullanılacağı anlam olan metin, ya da kıraatler arasında tercih edilen okuyuş tarzı, misalen Hafs rivayeti, anlamındaki manasıdır.³⁷
- Taklîl/Beyne:**Fetih ve imâle arasında bir okuyuş tarzı, sesi azaltma yarıya düşürme demektir.³⁸
- Tahvif:** Şeddenin zıddı, hafifletme, harfi bir kere okumak demektir.³⁹
- Terkîk:** Harfi ince okumak anlamındadır, tefhîmin zıddıdır.⁴⁰
- Teshil:** Harekeyi fazla vurgulamadan geçmek, hemzeyi yumuşatarak *elif* ve *he* sesi arası bir ses tonuyla okumak, kolay kılmak anlamındadır.⁴¹

³³ Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kıraat*, s. 50.

³⁴ Cezerî, *en-Neşr fî kıraati'l-aşr*, s. 305; Abdü'l-Âl Salim Mükrim, *Eseru'l-kıraati'l-Kur'âniyyeti fî'd-dirâsâti'n-nahviyyeti*, Dâru'l-mesâhim, Riyad, 2009, s. 61.

³⁵ Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kıraat*, s. 209;

³⁶ Harûf, *el-Müyesser*, s. 14.

³⁷ Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kıraat*, s. 50.

³⁸ Harûf, *el-Müyesser*, s. 95.

³⁹ *Mu'cemü'l-Arabiyyü'l-Esâsî*, Larus Yayınları, Tunus, 1988, s. 410.

⁴⁰ Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 64; Mer'âşi, *Cühdü'l-mukull*, s. 38.

Tefhim/Teğlüz: Lugavî anlamda, rikkat'in zıddı, kalın okumak demektir.⁴²

Vasıl: Lafızdan lafıza durmadan geçmek, okumaya devam etmek anlamında vakf ve kat'ın zıddı.⁴³

Vücūhat/Vecih: Okuyuş tarzı farklılık.⁴⁴

Tûl/Tevassut/Kasr: Luğavi olarak uzun, orta ve kısa anlamındadır. İstilâhen *Tahkik*, *Tedvir* ve *Hadr* okuma usulleriyle ilgili med ölçüleridir.⁴⁵ Genel olarak imam Hamza, Âsım ve Nâfi'in Verş rivayeti tûl, İmam İbn Âmir, Kisâî ve Halef tevassut, İbn Kesîr, Ebû Amr, Cafer ve Yakub kasr ehlidir.

⁴¹ Mer'âşi, *Cühdü'l-Mukull*, s. 51; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 62

⁴² *Mu'cemü'l-Arabiyyü'l-Esâî*, Larus Yayınları, Tunus, 1988, s. 899.

⁴³ Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 64.

⁴⁴ *Mu'cemü'l-Arabiyyü'l-Esâî*, Larus Yayınları, Tunus, 1988, s. 1293.

⁴⁵ Mer'âşi, *Cühdü'l-Mukull*, s. 51; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 62

BİRİNCİ BÖLÜM:
FÂTIHA SÛRESİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARININ
MANAYA ETKİSİ

Fâtiḥâ Sûresine Giriş

Bu bölümde Fâtiḥâ sûresinde yer alan kıraat farklılıkları ve bunların manaya etkisi, sahiḥ kıraatlar bağlamında ele alınacaktır. Kıraat farklılıkları ve manaya etkileri konusuna girmeden önce sûreye giriş mahiyetinde bazı bilgilerin verilmesi uygun görülmüştür.

Fâtiḥâ sûresi Kurân-ı Kerîm'in ilk sûresidir. "Açan, açılış yapan, Kitâb'ın başlangıcı" anlamında bu isim kullanılmıştır. Cumhûr ulemânın görüşüne göre Mekke döneminde tam olarak nâzil olan ilk sûredir. Yedi âyettir.

Kurân'ın özü ve önsözü durumundadır.⁴⁶ İslâmi akidenin, tefekkürün, duygu ve yönelişlerin bu sûrede toplanmasından ötürüdür ki, namazların her rekatında okunması emredilmiştir. Ümmü'l-Kitâb, el-Hamd, eş-Şifâ, el-Vâfiye, el-Kâfiye, es-Seb'u'l-Mesânî ve Esâsü'l-Kur'ân gibi isimler de Fâtiḥâ sûresinin isimlerindedir. Tirmizî'nin Übeyy b. Ka'b'dan rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Allah (c.c) Tevrat ve İncil'de *Ümmü'l-Kur'ân*'in bir benzerini indirmemiştir. O, *es-Seb'u'l-Mesânî*'dir. Ve o, kuluma benim aramda taksim edilmiştir. Kuluma istediği verilecektir."⁴⁷ Fâtiḥâ sûresinin fazileti ile ilgili tefsirlerde birçok rivayet zikredilmiştir, ancak burada bütün rivayetlere yer verilmeyecektir. Genel bir ifade olarak Kur'ân'ın bütününün Fâtiḥâ sûresinde mündemiç olduğunu ifade etmek mümkündür.⁴⁸

Kıraat Farklılıkları ve Manaya Etkileri

Fâtiḥâ sûresinde sahiḥ kıraatlar bağlamında kıraat ve rivayet olarak dört yerde farklı okuyuşların gündeme geldiği görülmektedir. Âyet sonları ve âyet içindeki durakları dikkate almayıp vasl yaptığımızda bu farklılıklar altıya çıkmaktadır. Şimdi bu farklılıklara âyet numaraları göz önünde bulundurularak işaret edilecektir.

⁴⁶ Kurtubî, *el-Câmi li-ahkâmi'l-Kur'ân*, Hey'et-ü Mısrıyyeti'l-âmmeti li'l-kitâb, Kahire, 1987, I, 107.

⁴⁷ Kurtubî, *el-Câmi*, I,108; Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s.102.

⁴⁸ Kurtubî, *el-Câmi*, I,108-114; *Muhtasar-u Tefsîr-i İbni Kesîr*, (ihtisâr ve thk. Muhammed Ali es-Sâbûnî), Dâru'l-Kur'âni'l-Kerîm, Mekke, 1973, I, 14; Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s.102.

2. ve 3. âyet : (الرحمن الرحيم) (مالك يوم الدين) âyetleri arasında Sûsî, (ö. 261 / 874)⁴⁹ vasl ile iki (م) harfini idğâm ederek okumaktadır Bu okuyuşta yani idğâm edilmesinde rahmetin Allah (c.c.) in mâlikiyet/melikiyet’inde mündemiç olduğuna ve hiçbir şekilde ayrılmadığına işaret olduğu söylenebilir. Zira nice mülk sahipleri vardır ki rahmetten uzak oldukları için mülkiyet vasıfları hem kendileri hem de mahlûkatın tamamı için zararlıdır.⁵⁰

3. âyet : (مالك يوم الدين) âyetinde yer alan ve res-i Osmânî’ye göre elifle yazılan ilgili kelimeyi, on kıraat imamından Âsım (ö. 127 / 745)⁵¹ ve Kisâî (ö. 189 / 805)⁵² elif’le (مالك) şeklinde okumuş, diğer kurrâ ise, elif’siz (ملك) ‘meliki’ şeklinde okumuşlardır.⁵³ İmam Cezerî, Yakub (ö. 205 / 821)⁵⁴ ve Halef’in de (ö. 229 / 844)⁵⁵ (م)’i medd ederek okuduklarını ifade etmiştir⁵⁶

Hangi okuyuşun daha belîğ ve fasih olduğu konusunda ihtilaf edilmiş, Zemahşerî (ö.528/1143), (ملك) okuyuşunun Haremeyn ehlinin okuyuşu olduğu için daha belîğ olduğunu ifâde etmiştir. Delil olarak, (لمن الملك اليوم) âyetini gösterir. Melik, Mâlik’den daha umûmîdir. Her melik mâliktir ama her mâlik melik değildir. Buna itiraz edenler Allah’ın (c.c.) kendi zâtını (مالك الملك)⁵⁷ ‘mâlikü’l-mülk’ olarak vasf etmesini

⁴⁹ Sûsî mahlaslı râvînin tam adı Salih b. Ziyad b. Abdillâh b. İbrahim’dir. Bkz., Ahmed b. Muhammed el-Bennâ ed-Dimyâtî, *İthâfu fudalâi’l-beşer fi Kıraati’l-erbeate aşar*, Dâru’l-Kütübü’l-ilmiyye, Beyrut, 2011, s. 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁵⁰ ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Süleyman Aydın, “Fatiha Sûresinin Tahlili ve Tefsiri” *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy: 5, s.7-26.

⁵¹ İmam Âsım’ın tam adı Ebû Bekir b. Âsım b. Behdele el-Kûfi el-Esedî’dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁵² İmam Kisâî’nin tam adı Ali b. Hamza b. Abdillâh b. Firûz el- Kisâî’dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁵³ Ebû Amr ed-Dâni, *et-Teysîr fil-kıraati’s-seb’a*, Mektebetü’r-Rüşd, Bağdat 2011, s. 111; Kurtubî, *el-Câmiu li-ahkâm*, I, 39, 140, 141; Âlûsî, *Rûhu’l-meânî*, Dâru İhyâi’t-turâsi’l-Arabî, s. 82, 83; ed-Dimyâtî, *İthâf*, s. 162.

⁵⁴ İmam Yakub’un tam adı Ebû Muhammed Yakub b. İshak b. Zeyd b. Abdillâh’dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁵⁵ İmam Halef’in tam adı Halef b. Hişâm b. Sa’lebe el- Esedî el- Bağdâdî el-Bezzâr’dır. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁵⁶ Cezerî, *en-Neşr fi kıraati’l-aşr*, s. 206; ed-Dimyâtî, *İthâf*, s. 163.

⁵⁷ Âli İmran,3/26

delil göstermektedirler. Müfessir Sem'in (ö.756/1355) bu iki kelimenin mülke râci olmak bakımından aynı bulunduğunu, aralarında fark olmadığını ifade eder.⁵⁸

Tâbi olunan sünnet “ sünnetün müttebea” olması hasebiyle, mütevâtir kıraatler arasında tercihte bulunmak isabetli değildir. Öyle ki her kıraatı diğerinden ayıran belâğat, hikmet ve fazilet mevcut olup birbirinin mütemmimi olarak düşünülebilir ama tercih alternatifi değildir. Bir kıraatı diğerinden hususi kılan incelik, diğerindeki farklı bir güzelliği idrâk etmektir. Şüphesiz ki (مالك) sahip olduğu mal/ayan üzerinde mutasarrıf olandır. (ملك) kökeninden, (ميم harfinin kesresi ve fethasıyla) gelir. (الملك) ise, tebâsı üzerinde emir ve yasak yetkisine sahip anlamındadır. Kökeninin (م) harfinin zammesi ile de fethası ile de kullanıldığı bildirilmiştir. İkisi de lügat bakımından sahiplik anlamında mülk'e râci dir. Kökekeni ister zammeli ister fethalı isterse kesralı olsun (الشد والضبط والربط) sağlam ve kuvvetli olmak anlamındadır.⁵⁹

5. âyet : (اهدنا الصراط المستقيم)

(صراط) kelimesinde, İbni Kesîr'in ravilerinden Kumbul (ö. 291 / 904)⁶⁰ ve İmam Yakub'un ravisi Ruveys (ö. 238 / 852)⁶¹ Bütün Kur'ân-ı Kerîm'de ister lâm-ı tarifli olsun isterse lâm-ı tarifsiz olsun (س) okumuşlardır. Kelimenin aslı (السرط) olup, (س) harfi (ص)'a dönüşmüştür. Yol anlamındadır. İmam Hamza dan rivayetle râvisi Halef Kur'ân'ın tamamında, Hallad ise yalnızca Fâtiha sûresindeki lâm-ı tarifli olan kelimedede, işmam yaparak (ص) harfini, kalın ve keskin bir sıfatı olan (ج) harfine çevirmektedir. Bu harfe sâd-ı müşemme denir.⁶² Bu Kays'ın lüğatıdır. Cumhur ise Kureyş lehçesi üzere (ص) okumatadır. Bu daha fasih kabul edilmiştir. Her hâlükârda iki okuyuş da mütevâtir olup teysîran li'l-ümmeh kabul edilmiştir.⁶³ Bu okuyuşun anlama kattığı zenginlik şöyledir; (س) okuyuşunda yolun fitrata uygun ve kolay oluşuna, (ص) harfi ile

⁵⁸ Fahrudin er-Râzî, *Tefsîru'l-kebîr*, I, 73; Âlûsî, *a.g.e*, I, 84; İbn Aşur, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, I, 175-176.

⁵⁹ Aydın, *a.g.m.* s. 7-26.

⁶⁰ İbni Kesîr'in râvisi, Kumbul mahlaslı râvinin tam adı Muhammed b. Abdurrahman b. Halid b. Said el-Mekkî'dir. Künyesi Ebû Ömer el-Mahzûmî'dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teyyîr*, 86-91.

⁶¹ İmam Yakub'un râvisi, Ruveys mahlaslı râvî'nin tam adı Ebû Abdillâh Muhammed b. El-Mütevekkil el-Lü'lü'dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teyyîr*, 86-91.

⁶² Cezerî, *en-Neşr*, I, 156; ed-Dimyâtî, *İthâf*, s. 163.

⁶³ Ebû Hayyân el-Endelüsî, *Bahru'l-muhîr*, Dâru'l-fikr, 1983, s. 144; Ebû Zür'a Abdurrahman b. Muhammed b. Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, Mektebetü'r-Risâle, Beyrut, 1998, s. 82, 83.

okunuşunda bu yolun beraberinde bir takım yükümlülükleri ve zorlukları da barındırdığına, işmam okuyuşunda ise bu yolun salikleri üzerinde zorluğunun âsârını gösterdiğine işaret edilmektedir. Hiç şüphe yok ki Kur'ân ve İslâm, yol olarak fitrat çizgisinde olan müttakî ve huşû sahibi kullara kolaydır. Bu çizgiden uzaklaşanların, uzaklaşma derecelerine göre zor gelecektir.⁶⁴

(عليهم) Kelimesinde, Kâlun, İbni Kesîr ve Ebu Cafer sıla ile, İmam Hamza ve ravileri zamiri zammeli okumuşlardır. Bu okuyuşların zamirde işaret edilen mezkûr kişileri öne çıkarmaya yönelik olması muhtemeldir.

Fâtihâ Sûresinin Özeti

Fâtihâ sûresinde vakf halinde dört, vasl halinde altı âyet-i kerîmede kıraat farklılığı vârid olmuştur; ikinci ve üçüncü ayetler arasında Sûsî'nin vasl halinde idğam ile okuması ve analama kattığı zenginlik ifade edilmiştir. Üçüncü âyet-i kerîmede (مالك) kelimesini Âsım ve Kisâî'nin med ile, diğer kurranın (ملك) şeklinde medsiz okuması meyanında oluşan münakaşa serdedilmiştir. Beşinci âyet-i kerîmede ise (صراط) kelimesini, Kumbul ve Ruveys'in ince, diğer kurranın kalın okuması ve bu okuyuşun manaya etkisi anlatılmıştır. Son olarak ashâb-ı sıla'nın medli okuyuşları ve Hamza'nın zammeli okuyuşuna temas edilmiştir.

⁶⁴ Aydın, *a.g.m.* s. 7-26.

İKİNCİ BÖLÜM:
BAKARA SÛRESİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARININ
MANAYA ETKİSİ

Bakara Sûresine Giriş

Bu bölümde Bakara sûresinde yer alan kıraat farklılıkları ve bunların manaya etkisi, sahih kıraatlar bağlamında ele alınacaktır. Kıraat farklılıkları ve manaya etkileri konusuna girmeden önce sûreye giriş mahiyetinde bazı bilgilerin verilmesi uygun görülmüştür.

Bakara sûresi, Kur'ân-ı Kerîm'in ikinci ve en uzun sûresidir. Medîne de ilk nazil olan sûredir. Kur'ân'ın en son inen âyeti de bu sûre'nin iki yüz seksen birinci âyeti olduğu için tamamlanması on bir yıl sürmüştür. Medîne'de inmesi ve en uzun sûre olması sebebiyle İslâmî hükümlerle ilgili birçok konuları ihtivâ etmektedir. Fâtihâ sûresi Kur'ân'ın bir özeti kabul edilirse, Bakara sûresi de Kur'ân'ın bir tafsilidir. Sûrede îman, ibâdet, ahlak ve muamelâta dâir pek çok mesele anlatılmaktadır.⁶⁵

Bakara sûresi'nin fazileti hakkında birçok Hadis-i şerif vârid olmuştur. Bunlardan bir tanesi şöyledir: “Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara sûresi'dir. Onda öyle bir âyet vardır ki o âyet Kur'ân âyetlerinin efendisidir. O da Âyetü'l-Kürsî'dir.”⁶⁶

Diğer bir rivayet ise şöyledir: “İbni Abbas'ın (r.a) rivayetine göre, bir gün Cebrail (a.s) Hz. Peygamber'in (s.a.v) yanında otururken yukarıdan kapı sesi gibi bir ses duyuldu. Başını kaldırdı. ‘İşte bugün gökten bir kapı açıldı. Şimdiye kadar bu kapı açılmamıştı. Gökten bir melek indi. O da bugüne kadar inmemiştir’. Melek selâm verdi ve ‘ Müjde!, sana iki nur verildi ki senden önce hiçbir Peygambere verilmemiştir. Bunlar, Fâtihâ sûresi ve Bakara sûresi'nin son iki âyetidir.’ Kim bunlardan bir harf okursa muhakkak sevabını görür buyurdu.”⁶⁷

Kıraat Farklılıkları ve Manaya Etkileri

Sahih kıraatlar bağlamında, Bakara sûresindeki farklılıklar âyet âyet ele alınacak ve incelenecektir.

⁶⁵ Abdülvehhab Öztürk, “Bakara”, *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, s.262.

⁶⁶ Tirmizî, V, 157, no. 2878.

⁶⁷ Müslim, I, 554, no. 806.

1. âyet : (الم) Ebû Cafer (ö. 130 / 748)⁶⁸ hurûf-u mukattaa arasında herbir harfte nefes almaksızın iki hareke miktarı sekte yapmaktadır.⁶⁹ Tercih edilen görüşe göre hurufu mukattaa tembih maksatlıdır. Bu harfler arasında yapılan sekte dikkati artırma ve tembihte ziyadelik ifâdesidir. Çünkü sekte biraz sonra gelecek olan ifadeye iştiyakı artırır, dikkati celbeder. Diğer kurranın sektesiz okuyuşu ise tembih maksadıyla gelen bu harflerin birbirleriyle bağlantılı manalar ifâde ettiğine işâret etmektedir.

2. âyet : (ذلك الكتاب لا ريب فيه)

Ebû Amr'dan (ö. 154 / 771)⁷⁰ rivayetle Sûsî, âyet-i kerîmede geçen (فيه) kelimesindeki zamiri sonraki zamire idğâm-ı tam ile idğâm eder. Bu okuyuş, hidâyetin Kur'ân'da mündemiç olduğu, hiçbir şekilde ayrılmadığı, her yönüyle ve her şeyiyle hidâyet olduğuna işâret etmektedir. İbn Kesîr'in (ö. 120 / 738)⁷¹ zamir'i kesra ile sıla (med) etmesinde "Kitab" hakkında şüphe olmadığına işârettir. Diğer kurra'nın zamiri izhâr ederek okuması asıl üzere geldiğinden manalandırılması üzerinde durmayı gerekli görmüyoruz.

3. âyet : (يؤمنون الصلوة رزقناهم)

(يؤمنون) Kelimesini Verş (ö. 197 / 812)⁷² hemzeyi ibdâl ederek okumaktadır.⁷³ İbdâl'in kasdı kelimedeki sertliği gidermek, yumuşatmaktır. Bu okuyuş, anlam

⁶⁸ Ebû Cafer Yezîd b. Ka'ka' el-Mahzûmî el-Medenî. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁶⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; Abdülfettah Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, Âsitâne, İstanbul, s. 10-39; Molla Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-Hallân fi izâhi zübdetü'l-İrfân*, Âsitâne, İstanbul, 1287, s. 129; Siraceddin Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı, Kiraat-ı Aşere*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2005, s. 266; M. Fehd Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbaate aşr*, Dâru'l-kelimi't-tayyib, Dımeşk, 2009, s. 1.

⁷⁰ İmam Ebû Amr Zebbân (bazı kaynaklarda: Reyân) b. El-A'la b. Ammâr el-Mâzinî el-Basrî. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁷¹ İmam İbni Kesîr Ebû Ma'bed Abdullah b. Kesîr b. Muttalib el-Mekkî. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁷² İmam Nafi'in râvîsi, Verş mahlaslı râvînin tam adı Osman b. Said b. Adiy b. Ğazvân b. Davûd el-Kıbtî'dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teysîr*, 86-91.

⁷³ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthâf*, s. 166; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, I,604; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 266.

bakımından da imanın, selim tabiat ve güzel fitrat sahipleri için uygun ve kolay olduğuna işaret etmektedir.

(صلوة) kelimesinin (ل) harfinde yine Verş, tefhim ile (kalın) okumaktadır.⁷⁴ Bu tefhim okuyuşu namazın önemine ve büyük bir ibadet olduğuna, huşû sahibi olmayan nefislere ağır olduğuna işaret etmektedir. İmam Nâfi'nin (ö. 169 / 785)⁷⁵ Kalûn rivayeti de dahil diğer kurranın terkîk/ince okuyuşu, namazın insan fitratıyla bağdaştığına ve fitrat-ı selîm üzere olanlara kolay geldiğine işaret etmektedir.

(رزقناهم) İmam Nâfi'nin Kâlûn rivâyeti zamir'in (م) harfini iki hareke miktarı sıla ile/meddederek okumaktadır. Bu vecih, rızıkların büyüklüğüne ve kendilerine rızık verilen müttakîlerin üstünlüğüne, saygıdeğer olduklarına işaret etmektedir.

4. âyet:

(بما انزل) Medd-i munfasıl konusunda kurra arasında med ölçüleri ile ilgili bir çeşitlilik söz konusudur.⁷⁶ İmam Hamza (ö. 156 / 773)⁷⁷ ve iki râvisi, Nâfi'nin ravilerinden Verş, beş harf, imam Âsım dört, İbn Âmir (ö. 118 / 736)⁷⁸, Kisâi ve Halef ravileriyle beraber üç harf, Ebû Amr, Ebû Cafer ve Nâfi'nin diğer râvisi Kalûn bir harf miktarı meddetmektedirler.⁷⁹ Aslî med üzerine ziyâde edilen okuyuşlar indirilen şeyin her yönden azametini dikkatleri toplamak içindir. (وما انزل) de böyledir.

Ayet-i kerîmede geçen (وبالآخرة) kelimesini İmam Nâfi'nin râvisi Verş, medd-i bedel ve terkîk ile kelimenin (ر) harfini ince bir şekilde okumaktadır. Medd-i bedel olarak okunmasında ahiret hayatının önemine işaret edilmektedir. Verş'in terkîk okuyuşunda ise ahiret inancının selim fitrat üzere olanların kolayca kabul edecekleri bir

⁷⁴ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 84; ed-Dimyâtî, *İthâf*, s. 167.

⁷⁵ İmam Nâfi'nin tam adı, Nâfi' b. Abdurrahman b. Nuaym el-Leysi'dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teyssîr*, 86-91.

⁷⁶ ed-Dimyâtî, *İthâf*, s. 168; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185.

⁷⁷ Tam adı, Ebû Ammâre Hamza b. Habîb ez-Zeyyât et-Teymî el-Kûfî'dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teyssîr*, 86-91.

⁷⁸ Tam adı, Ebû İmran Abdullah b. Âmir b. Yezîd el-Yahsûbî'dir. Bkz., ed-Dimyâtî, *İthâf*, 9-10; Dâni, *et-Teyssîr*, 86-91.

⁷⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthâf*, s. 168; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 2; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 266.

inanç olduğu vurgulanmaktadır. İmam Hamzanın râvisi Halef (وبالآخرة) kelimesinin sâkin (س) harfi üzerinde sekte yaparak okumasıda âhiret hayatının önemine vurgu içindir. İmam Nâfi'in Verş rivayetindeki nakil, âhiret inancını düzgün fitrat üzere olanların kolayca kabullenebileceğine işaret etmektedir.

5. âyet:

(اولئك) kelimesinin medd-i muttasıl olarak muhtelif miktarlarda meddedilmesi, sıfatlarından bazılarının zikredildiği müttakîlerin çok yüce makamlarda olduğunu (عليهم) kelimesindeki zamirin (م) harfinin sıla ile bir harf miktarı uzatılması da aynı şekilde bahsi geçen müttakîlerin derecelerinin âli olduğunu işaret içindir.

6. âyet:

(سواء) Kelimesinin medd-i muttasıl olarak (iki harf ile, beş harf miktarı arasında) med⁸⁰ ile okunması korkutulup korkutulmamalarının müsâvî olduğunu tekid, (عليهم) kelimesindeki zamiri Kalûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer'in sıla ile okuması o kâfirlerin azaba müstehak oluşlarına işâret etmektedir. Halef'in sekte yapması ve Yakub'un zamiri zamme ile okuması yine küffârı tahkir içermektedir. Cumhur kurra'nın sekte yapmaksızın zamiri sükûn ile okuması asıl üzere geldiğinden hikmet beyan ederek anlamlandırılması üzerinde durulmamıştır.

(أَأَنْذَرْتَهُمْ) kelimesinde Nâfi', İbn Kesîr ve Hişâm (ö. 245 / 859) teshil ile okumaktadır. Ehl-i Kûfe'nin bu okuyuşu, iki hemzeyi de tahkik demektir. Hemzenin de diğer harfler gibi hurûf-u mucem den bir harf oluşu sebebi ile, içtima-i harfeyn halinde okunması anlamına gelmektedir. (اتمدون) ve (تتكرون) örneklerinde olduğu gibi. İbn Kesîr ise meddedmeden teshil ile okumaktadır. Böylece birinci hemzeyi tahkik ikinci hemzeyi tahfif etmiş olacaktır. Hişâm'ın ikinci hemzenin ibdâli veçhi de vardır. Böylece misli, misilden uzaklaştırmış, ictimai sakineyn de izale edilmiş olmaktadır.⁸¹

⁸⁰ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 168; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁸¹ Mekki b. Ebi Tâlib el-Kaysî, *el-İbânetü an meâni'l-kıraât*, (thk. Abdülfettah İsmail Şelebî) Dâru Nahdati Mısır, Mısır, 1977, s. 19-37; Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; İbn Zencele, *Huccetül-kıraat*, s. 85, 86; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Harûf, *el-Müeyesser*, s. 2; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 266; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 169; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(اَأَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْتَنَنْزِرُهُمْ) kelimeleri arasında ashâb-ı sılanın med ile okuyuşunda, zikri geçtiği üzere, “iman etmeyeceklerin Allah’ın kendilerine yaptığı uyarıya hiçbir şekilde aldırmayacakları” mânasını teyid etmektedir.

(لا يؤمنون) kelimesinde Ebû Cafer, Sûsî ve Verş’in sakin hemzeyi med harfine ibdâl ederek okumaları⁸² da onların iman’a kalplerinin kapalı olduğuna işarettir. Tahkîk okuyuşu, yani hemzenin izhâr ve ibrası asıl üzere gelmiştir.

7. âyet: (ختم الله علي قلوبهم وعلي سمعهم)

(ابصارهم) Ebû Amr’ın Dûrî’den (ö. 248 / 862) gelen rivâyeti ve Kisâî’nin Elif harfinin imâlesi ve *mim*’in sükûnu ile okumaları, onların gözlerini de gereği gibi kullanamadıklarına ve basîret sahibi olamadıklarına işâret etmektedir. Verş rivâyetinde gelen taklîl/beyne okuyuşu ve zamiri ashâb-ı-sılanın sıla ile okumalarında da anlam böyledir. Diğer kurrânın okuyuşu asıl üzere gelmiştir.

Ayet-i kerîmenin zamirlerini İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Kalûn’un sıla ile okumaları,⁸³ kalplerindeki ve kulaklarındaki mührün derinlere işlediği ve onları alçalttığına işarettir.

(وعلي ابصارهم) meddi munfasılın çeşitli med ölçülerinde uzatılması⁸⁴, perdenin kâfirlerin gözlerini tamamen örttüğü anlamındadır.

(غشاوة ولهم) kelimesini cumhur kurra ğunneli, Halef ise ğunnesiz olarak idġâm etmektedir.⁸⁵ Bu idġâm, büyük azabın kâfirlerden ayrı düşünülmemeyeceğine işâret etmektedir. Zamirin sonundaki *mim*’in sıla ile okunmasında kâfirlere şiddetli kınama ve hakaret vardır. Cumhur kurrânın sılasız okuması ise asıl üzere gelmiştir.

8. âyet: (ولهم عذاب عظيم ومن الناس من يقول ءامنا)

⁸² Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 169; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser*, s. 2; Öztoprak, *Kur’ân Kiraatı*, s. 266;

⁸³ Ebû Şâme el-Makdisî Ebu’l-Kâsım şehâbeddîn Abdurrahman, *İbrâzü’l-meâni min Hurzı’l-emânî fi’l-kiraatı’s-seb’*, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1981, s. 130; Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 169; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati’l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur’ân Kiraatı*, s. 266.

⁸⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 169; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser*, s. 2; Öztoprak, *Kur’ân Kiraatı*, s. 266.

⁸⁵ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser*, s. 2; Öztoprak, *Kur’ân Kiraatı*, s. 266.

(عظيم ومن) Bir önceki âyetten bu âyete geçişte Halef gunnesiz, diğer kurra ise gunneli idgam ile kıraat etmektedirler. Bu gunne elim azâbın münafıklardan da ayrı düşünülemeyeceğine işârettir.

(الناس) Dûrî'nin imâlesi, münafıkları tahkir içindir.

(من يقول) Cumhur kurranın gunneli idgâm ederek okuyuşları, nifak ile bu kavil arasında güçlü bir bağ olduğu, bu sözün onlar için olmazsa olmaz bir nitelikte olduğuna işârettir.

(ءامننا) Kelimesinin Verş tarafından medd-i bedel olarak meddedilmesi, münafıkların inançlarını mübâlağalı bir uslubla dile getirdiklerine işârettir.

(وما هم) kelimesindeki zamiri ashâbı sıla (İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Kâlûn)'nın meddedmesi, münafıkların inançlarının sözden ibaret olduğuna ve hakiki imana ulaşamayacaklarına işârettir.

9. âyet: (يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ)

(يُخَادِعُونَ) kelimesini, Nâfi', İbn Kesîr ve Ebû Amr (يُخَادِعُونَ) şeklinde müşâreket mânasına müfaale babından okumakta⁸⁶ ve böylece kelime, birbirini aldatmaya çalışanların amel ve efâline delâlet eden bir anlam yüklenmiş olmaktadır. Bu kelimenin sülâsîsi, ile müfâale bâbı arasında fark olmadığını söyleyenler de olmuştur.⁸⁷ Kısaca münafıkların Allah'a (c.c.) karşı bir düşmanlık ve ayrılık içerisinde olduklarına işâret edilmektedir.

(إِلَّا أَنفُسَهُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁸⁸ Bu okuma ile, yalnızca kendilerini kandırdıklarını tekid ve tembih kastı mevcuttur. Yine aynı kelimenin zamirinde ashâb-ı sılanın meddinde münafıklara hakaret edilmektedir.

⁸⁶ Dâni, *et-Teyyîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 266.

⁸⁷ Âlûsî, *Rûhu'l-meânî*, s. 145-147; İbn Aşur, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, s. 175, 176; İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 86.

⁸⁸ Dâni, *et-Teyyîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser*, s. 2; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 266.

10. âyet: (فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ)

(قُلُوبِهِمْ) ashâbı sıla'nın meddinde, münafıkların hastalığının kalplerinin derinliğine işlediğine işâret edilmiştir.

(فَزَادَهُمُ) İmam Hamza ve İbn Âmir hariç diğer kurranın imâlesiz okuması asıl üzere gelmiştir. Anlam yukarıda sunulduğu gibidir. İbn Âmir ve Hamza'nın imâle ile okumaları münafıkları tahkir ve küçümseme içindir.

(مَرَضًا وَلَهُمْ) kelimeleri arasında oluşan idğâm konusunda önceki âyetlerdeki açıklama burada da geçerlidir.

(عَذَابٌ أَلِيمٌ) Verş'in nakil ile okuması⁸⁹ “elem” sıfatının azab'ın zâtî sıfatı olduğu ve ayrı düşünülmesinin söz konusu olmadığı anlamındadır. Halef'in sektesinde, bir açıdan azabın sıfatını ibraz ve öne çıkarma, ondan sonra gelen kelimeyi öğrenmeye teşvik/dikkatleri yoğunlaştırma söz konusudur.

(يَكْذِبُونَ) Nâfi', İbn Kesîr, Ebû Amr, İbn Amir, Ebû Cafer ve Yakub *zal*'ın şeddesi, muzaraat harfinin ötresi, kaf harfinin de fethası ile okumuştur.⁹⁰ Böyle okuyanlar, mahzûf bir mef'ul takdir eder. Mana ve takdir şöyle olur; “Hz. Peygamber'i (s.a.v.) yalanlamaları sebebiyle onlar için elîm bir azap vardır.” Buradan yalanlamanın şiddetinden mübâlağa da anlaşılır.⁹¹ Kelimenin “tef'il” kalıbında gelmesi, bir açıdan yalanlamanın insan fitratıyla bağdaşmadığına, öte yandan bu yalanlamayı mübalağa ile yapma hususunda her yola başvurdıklarına işârettir. Âsım, Kisâî, Hamza ve Halef de yukarıdaki metindeki gibi tahkik üzere okudular. Tahfif ile okuyanlar (şeddesiz) Kûfe ehlidir. Böyle okuyunca fiil müteaddî olmamaktadır.⁹²

11. âyet: (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ)

⁸⁹ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser*, s. 2; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 266.

⁹⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 266.

⁹¹ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Âlûsî, *a.g.e.*, I, 150; İbn Aşur, *a.g.e.*, I, 278, 279; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁹² ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 87; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(قِيلَ) İmam Kisâî ve İbn Âmir'in râvisi Hişam İmam ile okuyor.⁹³ İmam kelimenin aslına (قول) binaen birinci harfî zammeli ikinci harfî de (و) 'a meyilli okumaktır. Buradaki İmam mahreçle ilgili değildir.⁹⁴ Bu söylenen sözün her yönüyle belîğ ve doyurucu olduğu, öte yandan kafirler üzerinde infîâle yol açtığı ve ağırlık meydana getirdiğine işarettir.

(الارض) Verş, nakil ile Halef ise sakin harf üzerinde sekte yaparak okumaktadır.⁹⁵

(قَالُوا إِنَّمَا) medd-i munfasılın çeşitli med ölçülerinde okunması,⁹⁶ münâfıkların her hâlükârda yalan konuştuklarına delalet etmektedir. Bu delalet katî olmamakla birlikte zımmen hak ve hakikatten uzaklaşmalarını ve sıdk üzere bulunmadıklarını işâret etmektedir.

12. âyet: (أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَسْتَعْرِضُونَ)

(الانهم) medd-i munfasılın çeşitli med ölçülerinde okunması, Münâfıkların gerçek bozguncular olduklarını ifade etmeye yönelik olması muhtemeldir.⁹⁷

13. âyet: (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ)

(قِيلَ) Kisâî ve Hişam'ın İmam ile okumalarının tevili yukarıda ifâde edilmiştir. Yine bu kelimeden diğer kelimeye geçişte Sûsî'nin idğâm etmesi, Halef'in sektesi, Verşi'nin medd-i bedel ile uzatması,⁹⁸ nasihatın suçu sabit olanlara has olduğuna

⁹³ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 266.

⁹⁴ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; İbn Zencele, *Hucetü'l-kiraat*, s. 87; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁹⁵ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 266.

⁹⁶ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁹⁷ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁹⁸ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 170; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 266.

işâretir. Aynı kelimedede ashâb-ı sılanın (Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer) zamirde sıla ile meddedmesinde de durum böyledir.

14. âyet: (وَإِذَا لَفُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شِيَابِئِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُونَ)

(قالوا امنا) kelimesindeki medd-i munfasılın muhtelif med ölçülerinde okunması,⁹⁹ münafıkların iki yüzlülüğünü kınama içermektedir.

(وإذا خلوا الي شياطينهم) Verş'in nakil ile Halef'in ise sekte ile okuması münafıkların durumunun tahkir ve tezyif edildiğine işarettir.

(مُسْتَهْزِؤُونَ) İmam Hamza'nın teshil, ibdâl ve hazif şeklinde üç vecih ile okuması,¹⁰⁰ (مستهزون), (مستهزيون) ve (مستهزيون) istihzanın çirkinliğine işarettir.

15. âyet: (اللله يستهزئ بهم ويمدهم في طغيانهم)

(يستهزئ) Hamza'nın teshil ile Hişam'ın da hulf ile teshil yapması,¹⁰¹ münafıkların yapmakta oldukları tavrın çirkinliğine işaret eder.

(ويمدهم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.¹⁰²

(في طغيانهم) İmam Kisâf'nin râvisi Dûrî'nin imâlesi,¹⁰³ azgınlığın zelil bir iş olduğuna işaret eder. Zamirde Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

16. âyet: (أُولَئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ)

⁹⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 171; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 266.

¹⁰⁰ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 171; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 266.

¹⁰¹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 171; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 266.

¹⁰² Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 171; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 266.

¹⁰³ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 171; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 266.

(اولئك) kelimesindeki medd-i muttasılı, Kâlûn, İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbn Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddettiler.¹⁰⁴

(بالهدي) kelimesinde Verş'in taklîl ile, Hamza ve Kisâî'nin imâle ile okumasında satın almaya kalktıkları dalâlet'in hidayet karşısında bir şey ifade etmediği vurgulanır.

17. âyet: (مَنْ لَّهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَّا يُبْصِرُونَ)

(فلما اضاءت) kelimesindeki medd-i munfasılın muhtaelif med ölçülerinde okumasında,¹⁰⁵ münafıklara kınama mevcuttur. Aynı kelimedede Hamza'nın teshil yapmasında, münafıkların İslam'ın nurundan istifade edemedikleri vurgulanır.

(لا يبصرون) kelimesinde Verş'in terkîk ile okuyuşu, nifakın kalplerini perdelediği gerçeğini ortaya koyar.

19. âyet: (أَوْ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ) (حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ)

(السَّمَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹⁰⁶

(آذَانِهِمْ) kelimesinde Verş'in medd-i bedel olarak beş harf miktarı uzatması ve aynı kelimedede Hamza'nın hemzeyi ya harfine ibdâl ederek okuması, kulaklarını gereğince kullanmadıklarına işarettir.

(بِالْكَافِرِينَ) kelimesinde Verş'in taklîl ile okuması küfrü tahkir içindir. Aynı kelimeyi Ebû Amr, Kisâî den Dûrî ve Yakub dan Ruveys'in imâle ile okumalarında bu anlam daha vurguludur. Diğer kurra'nın fetih ile okuması asıl üzere gelmiştir.

¹⁰⁴ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 171; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁰⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 171; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 266.

¹⁰⁶ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 172; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

20. âyet: (يَكَادُ الْبَرَقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ)
(لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(كَلِمَا اِضَاءَ) kelimesindeki medd-i munfasılın muhtelif ölçülerde meddedilmesi,¹⁰⁷ Kınama içindir.

(أَضَاءَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹⁰⁸

(لَهُمْ) Nâfi'in ravisi Kâlûn bir harf miktarı sıla ile, İbn Kesîr ve Ebû Cafer de iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(عَلَيْهِمْ) Hamza zamir'in zammesi ile okumaktadır.

(لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ) kelimesinde Sûsî'nin idğâm-ı misleyn yapması, işitme organlarını yerli yerinde kullanmadıklarına işarettir.

(وَابْصَارَهُمْ) Ebû Amr ve Dûrî'nin imâle ile okumasında, görmek istemeyene gözün fayda vermeyeceğine işarettir.

(أَظْلَمَ) Verş'in tefhim ile okuması, karanlığın şiddeti ne işarettir.¹⁰⁹

21. âyet: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ)

(يَا أَيُّهَا) Kelimesinden (يَا أَيُّهَا) kelimesine geçişte oluşan idğâmı Halef'in gunnesiz diğer kurra'nın ğunneli olarak idğâm etmesinde,¹¹⁰ Yüce Yaratıcının kudret sıfatıyla daima kullarını kuşattığına işaret vardır.

¹⁰⁷ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 172; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁰⁸ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 172; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 266.

¹⁰⁹ Zemahşerî, bu kelimenin tadiyah ifade etmediğini savunur. Bu görüşünü desteklemek için ondörtlü tasnifte yer almayan kıraat vecihleriyle ihticâc eder. Bkz. *Keşşâf*, I, 207. Malum okunuşun meçhule dönüştüğü diğer örnekler için, *Keşşâf* ta Bakara, 2/25, 48, 58, 100, 119, 143, 165, 173, 187, 205 ve 212. Âyetlerin tefsirine bakılabilir.

¹¹⁰ Dâni, *et-Teysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 173; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 266.

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım'ın dört harf miktarı meddetmeleri, tembih ve dikkatleri toplamak içindir.

(خَلَقَكُمْ) kelimesinde Sûsî'nin tam bir idğâm ile idğâm etmesi, yaratma fiilinin Allah teala için çok kolay olduğuna işarettir.

(خَلَقَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurranın iskân ile okumaları , ikaz içindir.

22. âyet: (الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ)
(رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ)

(جَعَلَ لَكُمْ) kelimesinde Sûsî'nin tam bir idğâm ile idğâm etmesi, Allah tealanın kullarına karşı çok lütufkâr olduğuna işarettir.

(الْأَرْضِ) kelimesinde Verş'in nakil, Halef'in sekte yapmasında,¹¹¹ teyakkuz kastı mevcuttur.

(فِرَاشًا وَالسَّمَاءِ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(وَالسَّمَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹¹²

(بِنَاءً) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(وَأَنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

¹¹¹ Dâni, *et-Teyysîr*, s. 199; Cezerî, *en-Neşr*, II, 514; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 173; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 266.

¹¹² ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 173; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

23. *âyet*: (وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّمَّنْ لَمِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِمَّنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّ)
(كُنْتُمْ صَادِقِينَ)

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.¹¹³

(فَاتُّوا) kelimesini Verş ve Sûsî'nin hemzenin ibdâli ile okuması, kelimenin meydan okuma içermesi, getiremeyeceklerinin açık olduğunu vurgulama ifade eder.

(شُهَدَاءَكُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı med ile okumaları, tembih kastı taşır. Kelimenin sonundaki zamir'de, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.¹¹⁴

24. *âyet*: (فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ)

(لِلْكَافِرِينَ) kelimesinde Ebû Amr, Kisâî ve Yakub'un imâle yapmasında, yine aynı kelimedede Verş'in taklîl ile okumasında, küfrü tahkir kastı vardır.

25. *âyet*: (وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا)
(مِنْ ثَمَرَةٍ رَزَقُوا قَالُوا هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُؤُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)

(آمَنُوا) kelimesinde Verş'in medd-i bedel olarak beş harf miktarı uzatmasında, îman meselesinin önemine işaret vardır.

(لَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(الْأَنْهَارُ) kelimesinde Verş'in nakil ile okumasında, Halef'in sekte ile okumasında, cennet ve nimetlerine vurgu vardır.

¹¹³ Dâni, *et-Teyyîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 173; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 267.

¹¹⁴ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(فِيهَا أَرْوَاجٌ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹¹⁵

(مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ) kelimesinde Halefin ğunnesiz idğâm yapmasında, zamir'de ashâb-ı silanın meddetmesinde nimetlere övgü ve vurgu sözkonusudur.

26. âyet: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ)

(لَا يَسْتَحْيِي أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹¹⁶

(آمَنُوا) kelimesinde Verş medd-i bedel'i beş harf miktarı meddeder.¹¹⁷

(أَنْ يَضْرِبَ) kelimesinde Halef'in ğunnesiz idğâm etmesi, anlatılacak olana dikkatleri yoğunlaştırma kastı taşır.

(رَبِّهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَاذَا أَرَادَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(كَثِيرًا وَيَهْدِي) kelimesinde Verş (ر) harfini terkîk ile, Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(بِهِ إِلَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹¹⁸

¹¹⁵ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹¹⁶ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹¹⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 267;

¹¹⁸ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

27. *âyet*: (الَّذِينَ يَنْفُسُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ)

(الأرض) kelimesinde Verş'in nakil ile okumasında, Halef'in sekte ile okumasında, yeryüzünde fasıkların ifsad işiyle sürekli uğraşacakları işareti mevcuttur.

(الْخَاسِرُونَ) kelimesinde Verş'in terkîk ile okumasında, hüsrana uğrayanları tahkir anlamı vardır.

(يُوصَلَ) kelimesinde Verş'in tefhim ile okumasında, Hallad'ın ğunnesiz idğâm ile okuyuşunda,¹¹⁹ sıla-i rahimi kesene ikaz ve kınama vardır.

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹²⁰

(بِهِ أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(مَا أَمَرَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır. Tembih için olması muhtemeldir.

28. *âyet*: (كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ لِمَيْتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)

(فَأَحْيَاكُمْ) kelimesini vakf halinde İmam Hamza'nın teshîl ile, Verş'in taklîl ile, Kisâî'nin imâle ile okumasında, ve kelimenin sonundaki zamiri ashâb-ı sılanın meddetmesinde,¹²¹ ölüden diriyi çıkarma işinin önemi hatırlatılarak, tefekküre davet vardır. Kelimenin sonundaki zamirde, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

¹¹⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 267.

¹²⁰ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹²¹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 267.

(وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا) Verş medd-i bedel'i beş harf miktarı uzatır, Halef sekte ile, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okudular.

(تُرْجَعُونَ) kelimesini Yakub muzaraat harfinin fethası (ج) harfinin kesresi ile okumaktadır.¹²²

(إِلَيْهِ) kelimesinde İbn Kesîr'in zamiri meddetmesi dikkati celbetmek içindir.

29. âyet: (هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(فَسَوَّاهُنَّ) kelimesinde Verş'in taklîl ile okuması, Halefü'l-Âşir, Hamza ve Kisâî'nin imâle ile okuması, bunların yaratılışının Allah (c.c.) için çok kolay olduğuna işarettir.¹²³

(اسْتَوَىٰ إِلَى) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹²⁴

(لَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(السَّمَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الْأَرْضِ) kelimesinde Verş'in nakil, Halef'in sekte ile okuması, ifade edildi.

(وَهُوَ بِكُلِّ) Nâfi', Ebû Amr ve Kisâî'nin (و) harfini cezimli okuması,¹²⁵ kudret ve azamet ile ilgili ikaz içindir.

¹²² Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 268.

¹²³ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 268.

¹²⁴ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹²⁵ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 268.

30. âyet: (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ)
(الذِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

(لَكَ قَالَ إِنِّي) kelimesinde Sûsî'nin tam bir idğâmla idğâm etmesi,¹²⁶ bir yönüyle meleklerle yapılan nasihatın fasılasız bir şekilde ifade edildiğine işaret eder.

(وَنَحْنُ نُسَبِّحُ) kelimesinde Sûsî'nin tam bir idğâmla idğâm etmesinde,¹²⁷ meleklerin emre amâde duruşları tasvir edilmektedir.

(الْأَرْضِ) kelimesinde Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(قَالَ رَبُّكَ) kelimesinde Sûsî'nin tam bir idğâmla idğâm etmesi, kelimelerin Allah'ın (c.c.) ulûhiyetinden ayrı düşünülmemeyeceği işaret edilmektedir.

(أَعْلَمُ مَا) kelimesinde Sûsî'nin tam bir idğâmla idğâm etmesi de aynıdır.

(إِنِّي) Nâfi', İbn Kesîr ve Ebû Amr'ın kelimenin sonunu fethalı okuması, Zat-ı ulûhiyyet'e vurgudur.

31. âyet: (وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ)

(ءادم) kelimesinde Verş medd-i bedel'i beş harf miktarı meddedir.¹²⁸

(الاسماء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹²⁹

(الملائكة) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹³⁰

¹²⁶ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 4; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 268.

¹²⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 268.

¹²⁸ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹²⁹ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(عرضهم) kelimesinde Kalûn , İbn Kesîr ve Ebû Caferi'in iki hareke miktarı sıla ile okumaktadırlar.

(اينوني) kelimesinde Verş medd-i bedel'i beş harf miktarı med ile okumaktadır.¹³¹

(هؤلاء ان) Hamza, medleri beş harf miktarı uzatarak hemzelerin tahkiki ile, yine Kunbul ve Verş, birinci hemzenin tahkiki, ikinci hemzenin teshîli ve ikinci hemzeyi (ي) harfine ibdâl ile okumaktadır.

(هؤلاء) kelimesindeki medd-i munfasılı,¹³² Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(هؤلاء) kelimesindeki medd-i muttasılı,¹³³ Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

32. âyet: (قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ)

(لنا الا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹³⁴

33. âyet: (قَالَ يَا أَدَمُ أَبْنِيَّهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

¹³⁰ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹³¹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 268.

¹³² Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 268.

¹³³ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 268.

¹³⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 268.

(باسمائهم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(انبيهم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(الم اقل) kelimesinde Verş nakil ile Hallâd ise sekte ile okumaktadır.

(لكم اني) Verş sıla ile, Halef sekte ile okumuştur.

(اني اعلم) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır. Nâfi', Ebû Amr, İbn Kesîr ve Ebû Cafer ise, *ya*'nın fethasıyla okumuştur.

(واعلم ما) kelimesinde Sûsî'nin idğâm-ı tam ile idğâm etmesi ifade edildi.

34. âyet : (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ)

(لآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ) cümlesindeki istisnanın,¹³⁵ şeytanın meleklerle irtibat halindeki tek cin olması hasebiyle muttasıl, meleklerden olmaması hasebiyle munkatı' kabul edilebileceği belirtilmiştir. Birinci durumda iblis, ameli itibariyle sapık cinlerin yaptığını yapmıştır. İkinci durumda ise iblis cins anlamında değil, secdeye me'mûr kılınma noktasında meleklerle birlikte zikredilmiştir.¹³⁶

(ابي) kelimesinde kalûn, İbn Kesîr ve Ebû Amr (ي) harfinin fethasıyla , Verş (ى) harfinin fethası ve taklîl ile, Hamza, Halef ve Kisâî imâle ile okumaktadırlar.¹³⁷

(الا ابليس) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹³⁸

¹³⁵ Ebû İshâk İbrahim b. Seriyî b. Sehl ez-Zeccâc, *Me'âni'l-Kur'ân ve I'râbuhû*, tahk.: Abdulcelîl Abduh Çelebi, Beyrut 1988, c. 1, s. 113-114; Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 268.

¹³⁶ Cârullah Ebbu'l-Kasım ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an hakaiki ğavâmidi't-tenzil fi vücûhi't-te'vîl*, Mektebetü'l-Aybike, Riyad, 1998, 1, 120; ez-Zeccâc, *Me'âni'l-Kur'ân*, c. 1, s. 113-114.

¹³⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 5; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 269.

(فسجدوا الا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹³⁹

(لادم) Verş medd-i bedel'i beş harf miktarı med ile okumaktadır.

35. âyet: (وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا)

(اسكن انت) kelimesinde Verş, nakil ile hemzenin harekesini sakın *nun*'a nakleder, ve aynı kelimedeki Hamza'nın Halef rivâyetinde sakın harften sonra sekte ile, diğer kurra hemzeyi tahkik ile okumaktadır.¹⁴⁰

(حيث شئتما) kelimesinde Ebû Amr'ın ravisi Sûsî (ث) harfini (ش) harfine tam bir idğâm ve hemzeyi de ibdâl ile, Ebû Cafer (ث) harfinin izhârı ve hemzenin ibdâli ile okumaktadır.¹⁴¹ Günümüz tefsircilerinden bu tür idğâm ve ibdal okuyuşlarını lehçe farklılığı olarak kabul edenler olmuştur.¹⁴²

(يا ادم) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

36. âyet: (فَازَلَهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي (الأرضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ)

âyette geçen (فَازَلَهُمَا) lafzını İmam Hamza (فازالهما) şeklinde (ز) harfini med ile, Diğer kurra ise tahkik üzere okumaktadır. Bu iki okuyuşun da birbirine yakın manalar

¹³⁸ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 174; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 268.

¹³⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 175; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 3; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 268.

¹⁴⁰ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 175; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 269.

¹⁴¹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 175; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 269.

¹⁴² Abduh Racihî, *el-Lehecâtü'l-Arabiyye fi'l-Kirâati'l-Kur'âniyye*, Mektebetü'l-Meârif, Riyad, 1999, s. 114-119.

olduğu ifade edilmiştir.¹⁴³ Ekser kurraya göre, ikisinin ayaklarını kaydırды, buldukları durumdan uzaklaştırdı, hataya düşürdü gibi anlamlara gelmektedir. İmam Hamza'nın okuyuşuna göre zamir cennete râci olup onları cennetten uzaklaştırdı anlamı verilebilecektir.¹⁴⁴

(الأرض) kelimesinde Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır. Yeryüzününün mihnet ve sıkıntı mekanı olduğuna işaret etmektedir.

(عَدُوٌّ وَلَكُمْ) kelimesinde Halef'in gunnesiz idğâm yapması, ve ashâb-ı silânın zamiri sıla etmesi de aynı anlamdadır.¹⁴⁵

(وَمَتَاعٍ إِلَى) kelimesinde Verş'in nakil, Halef'in ise sekte ile okuması dünyanın bir geçici durak olduğuna işarettir.

37. âyet: (فَتَلَقَى آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

İbn Kesîr (آدَمَ) kelimesini fetha ile, (كَلِمَاتٍ) kelimesini ise tenvinli zamme ile, diğer kurra tahkik üzere okumaktadır. Ekser kurra ve İbn Kesîr'in okuyuşunu ayırt eden irâb, Adem'in (a.s) fâil mi yoksa mef'ul mü olacağı ile ilgilidir. Tahkîk okuyanlara göre kelimâtı telakkîden murat, onu alıp kabul ve onunla amel etmektir. Uzunca bir zaman görmediği sevdiği bir kişiyi karşılamak tan müsteardır. Âdem'in (a.s) bu'd makâmında olduğuna îma vardır. Mana şöyle olur; Âdem (a.s) Rabbinden birtakım kelimeler aldı. İbn Kesîr'in okuyuşuna göre, sebebiyet alâkası ile, ulaşmaktan mecâz olup, sanki affedilmesi için kelimeler kendisine ikram edilmiştir. Mana şöyle olur; Âdem'e Rabbinden bağışlanması için bir takım kelimeler geldi ya da onu bürüdü.¹⁴⁶

¹⁴³ Âlûsî, *a.g.e.*, s. 235; İbn Aşur, *a.g.e.*, I, 434; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 175; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 269.

¹⁴⁴ İbn Aşur, *a.g.e.*, I, 435; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 176; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 269.

¹⁴⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 175; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 269.

¹⁴⁶ Âlûsî, *a.g.e.*, s. 237-238; İbn Aşur, *a.g.e.*, I, 438; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 176; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 269.

(أَدَمَ) kelimesinde Verş'in medd-i bedel ile beş harf miktarı meddetmesi, biraz sonra anlatılacak bilgilere dikkatleri toplama kastı mevcuttur.

(إِنَّهُ هُوَ) kelimesinde Sûsî'nin idğâm-ı tam ile idğâm etmesi,¹⁴⁷ yaratana tazim içindir.

38. âyet: (فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ)

(هُدَايَ) Verş kelimesinin sonunu sakin okumaktadır. Hidayet yolunun yüceliğine vurgu içermektedir.

(فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) Yakub'un (خَوْفٌ)'ı fethalı, (عَلَيْهِمْ)'i zammeli okuması,¹⁴⁸ hidayet ehline övgü anlamı taşımaktadır.

(عَلَيْهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

39. âyet: (وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)

(النَّارِ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Kisâî imâle ile okumaktadır. Cehennem azabının vehâmetine işaret olup, ehlini tahkir anlamı taşımaktadır.¹⁴⁹

(بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır. kınama anlamı taşıması muhtemeldir.

(بِآيَاتِنَا) Verş medd-i bedel ile okumaktadır.

¹⁴⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 269.

¹⁴⁸ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 269.

¹⁴⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 269.

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹⁵⁰

40. âyet: (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ)

(فَارْهَبُونِ) Yakub'un isbat-ı ya ile okuması,¹⁵¹ kelamın sahibine tazim için, mütekellim yâ sını izhâr kastı taşımaktadır.

(أَوْفِ) kelimesinde Verş'in medd-i bedel ile beş harf miktarı meddetmesinde, tembih kastı vardır.

(بِعَهْدِي أَوْفِ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِسْرَائِيلَ) kelimesinde Ebû Cafer ikinci hemzeyi teshîl ile okumaktadır.¹⁵² Bir yönüyle tahkir ve kınama anlamındadır.

(الَّتِي أَنْعَمْتُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹⁵³

41. âyet: (وَأْمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أُولَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ) (فَاتَّقُونِ)

(وَأْمِنُوا) Verş'in medd-i bedeli beş harf miktarı meddetmesinde, îmanın önemli işlerden biri olduğu vurgusu yapılmaktadır.¹⁵⁴

¹⁵⁰ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 269.

¹⁵¹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 269.

¹⁵² Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 269.

¹⁵³ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 269.

(بَيَاتِي) Verş'in medd-i bedel ile beş harf miktarı meddetmesi, âyetlerin önemine dikkatleri toplama kastına yöneliktir.

(فَاتَّقُونَ) Yakub'un isbat-ı (ي) ile okuması,¹⁵⁵ kelâmın sahibine tazim ve mütekellim (ي)'sını izhâr içindir.

(بِمَا أَنْزَلْتُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.¹⁵⁶

(وَلَا تَكُونُوا أُولَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır. kınama anlamı taşıması muhtemeldir.

(مَعَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

43. âyet: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاٰكِعِينَ)

(الصَّلَاةَ) Verş'in lam harfini tefhim/teğliz ile okuması,¹⁵⁷ namaz ibadeti inanmayan gönüllere zor gelir demektir.

(وَآتُوا) Verş medd-i bedeli beş harf miktarı sıla ile okumaktadır.¹⁵⁸

44. âyet: (أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ)

¹⁵⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269.

¹⁵⁵ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.6; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 271; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁵⁶ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269.

¹⁵⁷ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.6; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 271.

¹⁵⁸ Dâni, *et-Teysîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269.

(أَتَأْمُرُونَ) Ebû Cafer, Sûsî ve Verş'in hemzeyi ibdâl ile okuması, yapılan işin çirkinliğini ibraz içindir.

(أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

45. âyet: (وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ)

(وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا) Verş nakil ve terkîk ile okumaktadır.¹⁵⁹

(الصَّلَاةِ) Verş (ل) harfini tefhim/teğliz ile okumaktadır.

46. âyet: (الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُم إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)

(وَأَنَّهُم إِلَيْهِ) Verş, beş harf miktarı sıla ile, Halef, sekte ile okumaktadır. Haşyet sahiplerinin önemini vurgulamaktadır.¹⁶⁰

(رَبِّهِمْ, أَنَّهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

47. âyet: (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ)

(إِسْرَائِيلَ) kelimesinde Ebû Cafer teshîl ile okumaktadır.¹⁶¹

(عَلَيْكُمْ, فَضَّلْتُكُمْ) kelimelerinde ashâb-ı sıla, (Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer) iki hareke miktarı med ile okumaktadır.

(الَّتِي أَنْعَمْتُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

48. âyet: (وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ)

¹⁵⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269..

¹⁶⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269.

¹⁶¹ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s.6; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 271.

(وَلَا يُقْبَلُ) kelimesini İbn Kesîr ve Ebû Amr, muzaraat harfini (ت) 'ya dönüştürerek (ولاتقبل) okumaktadır. Bu okuyuşa göre fiil müennese dönüşür/dönüşmelidir. Çünkü (شَفَاعَةٌ) kelimesi müennestir. Cümlede ismin müennes geldiği yerde fiilin de müennes olması gerektiğini savunarak, (واخذت الذين ظلموا الصلحة)¹⁶² âyetini örnek göstermişlerdir. Metinde olduğu şekilde tahkik okuyanlar, (شَفَاعَةٌ) kelimesinin, müennesliğinin hakiki olmadığını ileri sürerek, (فَمِنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ) âyetini örnek gösterdiler. (موعظة) ve (و وعظ) (شفاعة) ve (تشفع) birdir, aynı şeydir, tezkîr ve te'nîs câizdir demişlerdir. Ve yine şu nahiv kuralını delil gösterdiler; Müennes ismin fiili ile kendisi arasına bir fâsıla girerse, fiil müzekker gelir. Çünkü araya giren fâsıla, ondan ıvaz/bedel olur. (لَنَلَّا يَكُونُ)¹⁶³ âyeti buna örnektir.¹⁶⁴

(وَلَا يُؤْخَذُ) Kelimesini Verş, Sûsî ve Ebû Cafer hemzeyi ibdâl¹⁶⁵ ile okumaları, kabul edilmeyeceği ifade edilen, fidyenin değersizliğine işaret içerir.

49. âyet: (وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي) (ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ)

(مِنْ آلِ) kelimesinde Verş nakil ile medd-i bedel yaparak beş harf miktarı med ile okumaktadır.¹⁶⁶

(أَبْنَاءَكُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹⁶⁷

¹⁶² Hûd, 11/94.

¹⁶³ Bakara, 2/150.

¹⁶⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; İbn Zencele, *Hucetü'l-kiraat*, s. 96; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269.

¹⁶⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 201; Cezerî, *en-Neşr*, II, 516; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 6; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. .271.

¹⁶⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269.

¹⁶⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 200; Cezerî, *en-Neşr*, II, 515; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s.5; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 269.

(بلاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(سوء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(نساءكم) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَيَسْتَخِينُونَ نِسَاءَكُمْ) kelimeleri arasında Sûsî idgâm ile okumaktadır.

50. âyet: (وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْحَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ)

(وَإِذْ فَرَقْنَا آلَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آل) kelimesinde Verş, nakil ve medd-i bedel ile beş harf miktarı meddetmektedir¹⁶⁸.

51. âyet: (وَإِذْ وَاَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ)

(وَإِذْ وَاَعَدْنَا) kelimesini Ebû Amr ve Ebû Cafer, elif'siz (وعدنا) şeklinde okuyor. A'raf ve Tâhâ sûrelerindeki¹⁶⁹ aynı kelimeleri de böyle okumuşlardır. Müfâale kalıbı iştirak içindir, dolayısıyla muvâade Âdemoğlu arasında olur. Allah (c.c) va'd ve va'id'in yegâne sahibidir. Şu âyet bu görüşü kuvvetlendiriyor. (إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ)¹⁷⁰ Diğer kurra, bu âyette Hz. Musa'nın (a.s) kıssası anlatılırken müfâale kalıbı kullanıldı, bu çift taraflıdır. Allah (c.c) tarafından düşünüldüğünde, Musa'ya (a.s) ikram ve mükâleme için Tûr'a gelmesini va'd etti. Musa (a.s) ise Rabbinin davetine icabet ve emrine imtisâl için Tûra gitmekle va'de uymuş oldu. Burada va'di Allah'a (c.c) isnad

¹⁶⁸ Dâni, *et-Teyâr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 177; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeatî aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 272.

¹⁶⁹ Araf, 7/142. Taha, 20/80.

¹⁷⁰ İbrahim, 14/22.

etmek câizdir. Araplar bunu böylece kullanmıştır.¹⁷¹ (طارقت نعلی وسافرت) örneğinde olduğu gibi, kalıp müşareke için olsa da anlam değildir. Örnekleri de çoktur.

(موسى) kelimesinde Verş taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.¹⁷²

(اتخذتم) kelimesinde İbn Kesîr, Hafs ve Ruveys hariç diğer kurranın (ذ) harfini (ت) harfine idğâm ederek okuması, azarlama ifadesidir.

52. âyet: (ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ)

(مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ) kelimesinde (د) ve (ذ) harflerinde Sûsî idğâm ile okumaktadır.¹⁷³

(لَعَلَّكُمْ, عَنْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

53. âyet: (وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ)

(وَإِذْ آتَيْنَا) kelimesinde Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.¹⁷⁴

(موسى) kelimesinde Verş taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.¹⁷⁵

(وَإِذْ آتَيْنَا) Verş, medd-i bedeli beş harf miktarı meddetmektedir.

54. âyet: (وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلِ فَتُوبُوا إِلَى بَارِيكُمْ فَاقْتُلُوا) (أَنْفُسَكُمْ ذَلِكَمْ حَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِيكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

¹⁷¹ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, I, 279; İbn Atıyye, *el-Muharrarü'l-Vecîz*, I, 215; İbn Zencele, *Hucetü'l-kiraat*, s. 96.

¹⁷² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 178; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 272.

¹⁷³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 178; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 272.

¹⁷⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 178; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 272.

¹⁷⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 272; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 178; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

((مُوسَى)) kelimesinde Verş taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

(ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ) kelimesinde Verş iki kelime arasında beş harf miktarı sıla, lam harfini teğlîz ile okumaktadır. Aynı kelimedede Halef sekte ile, okumaktadır.

(بَارِكُمْ) kelimesinde Dûrî, *elif* harfî'ni imâle ile, hemzeye de ihtilâs ile, Ebû Amr, hemzeye cezimli okumaktadır.

(فَتَوْبُوا إِلَى) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِنَّهُ هُوَ) kelimesinde Sûsî'nin idğâm etmesi, tazim amaçlıdır.¹⁷⁶

(خَيْرٌ) Verş'in terkîk ile okuması, iyiliğin doğası gereği suhûlet barındırdığına işarettir.

(عَلَيْكُمْ إِنَّهُ) Verş'in beş harf miktarı sılası, tevbe ve bağışlanma arasındaki güçlü bağa işaret içindir.¹⁷⁷

(فَأَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

55. *âyet*: (وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذْتُمُ الصَّاعِقَةَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ)

(يَا مُوسَى) Verş taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî ise imâle ile okumaktadır.

(نَرَى اللَّهَ) kelimesinde Sûsî'nin *ra* harfini imâle ile okuması, dünya gözlerinin ru'yetüllâh için müsaid olmadığına işarettir.¹⁷⁸

¹⁷⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .272; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 178; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁷⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .272; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 179; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(تُؤْمِنَ لَكَ) kelimesinde Sûsî hemzeyi ibdâl ve nun harfini lam harfine idğâm ile okumaktadır.¹⁷⁹

(تُؤْمِنَ لَكَ) kelimesinde Ebû Cafer ve Verş hemzenin ibdâli ile okumaktadır.

57. âyet: (وَمَا ظَلَمُونَا وَمَا ظَلَمْنَا) (وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ)

(وَمَا ظَلَمْنَا) kelimesinde Verş lam harfinin teğlîz ile okumaktadır.

(وَالسَّلْوى) kelimesinde Verş fetih ve taklîl, Hamza, Halefû'l-Âşîr ve Kisâî' imâle ile Ebû Amr taklîl ile okumaktadır.¹⁸⁰

(وَمَا ظَلَمُونَا) kelimesinde Verş şeddeli olan birinci lam harfini teğlîz ile okumaktadır.¹⁸¹

(كَانُوا أَنْفُسَهُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

58. âyet: (وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً نَعُوذُ) (لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ)

(حَيْثُ شِئْتُمْ) Sûsî idğâm ile, Ebû Cafer hemzenin ibdâli ile okumaktadır.¹⁸²

(خَطَايَاكُمْ) kelimesinde Verş taklîl ile, Kisâî imâle ile okumaktadır.¹⁸³

¹⁷⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 272; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 179; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁷⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 272; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 179; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁸⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 272; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 179; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁸¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 179; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁸² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 272; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 179; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

Ayet-i kerîmede geçen idğâmları, Halef ğunnesiz okumaktadır.

(نَعْفُرُ لَكُمْ) kelimesinde Sûsî idğâm ile okumaktadır.

(نَعْفُرُ لَكُمْ) Nâfi', (ي) harfinin zammesi (ف) harfinin fethası ile okumuştur.¹⁸⁴ (خَطَايَاكُمْ) mef'ul makamındadır ve nâib-i fâildir. “Kapısından eğilerek tevazu ile girin ve “hıtta!” (Ya Rabbi, bizi affet) deyin ki, hatalarınız bağışlansın” manasındadır. Fiil ile mef'ul'ü arasına (لَكُمْ) kelimesi girmiştir. Bu araya giriş müenneslikten bedeldir. Ayrıca (خطايا) cemidir, ve âkil olmayan cemiler âkil müennesin cemisi gibidir.¹⁸⁵ Aşağıdaki âyetler buna örnektir. (أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ) ¹⁸⁶ (وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ) ¹⁸⁷ Zira mahlukatın günahlarını ancak Allah (c.c) affedebilir. İbn Âmir, (ت) harfini zamme ile okumakta ve bu okuyuşu filin mütekaddem oluşu ile irtibatlandırmaktadır. İmam Nâfi'in okuyuşu ile İbn Âmirin okuyuşunu anlam bakımından birbirinden ayıran nüans farkı, “tezkîr ve te'nîs”tir. Ekser kurra, (نَعْفُرُ لَكُمْ) şeklinde, mütekellim kalıbında okumaktadır. (نَعْفُرُ) kelimesi, Allah (c.c)'ın kendi nefsinden haber verdiği, iki haber arasında gelmiştir. Kelâmın insicâmı incelendiğinde, âyet (وَإِذْ قُلْنَا) kalıbında gelmekte, (وَسَتْرِيذُ الْمُحْسِنِينَ) diye bitmektedir. Form yine mütekellim kalıbındadır.¹⁸⁸

59.AYET: (فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ)

(ظَلَمُوا) Verş'in lam harfini teğlîz ile okuması, zulmün çirkin, tabiata ağır gelen manasız bir yük olduğuna işarettir.

¹⁸³ Dâni, *et-Teysîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 179; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁸⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁸⁵ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 98.

¹⁸⁶ Yusuf,12/30

¹⁸⁷ Ra'd,13/16

¹⁸⁸ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 98; Dâni, *et-Teysîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(قَوْلًا غَيْرَ) Ebû Cafer ğunnesiz olan idġâmı ğunneli, aynı kelimedede Verş *ra* harfini terkîk ile okumaktadır.¹⁸⁹

(قِيلَ لَهُمْ) Kisâî, Hişam ve Ruveys *kaf* harfinin kesresinde işmam ile okumakta, Sûsî'nin *lam* harflerini tam bir idġâmla idġâm etmektedir. İşmam okuyuşu, kavlin önemine, maddi ve manevi anlamda doyurucu olduğuna işaretler. İdġamlı okuyuş, kavlin onlara has olduğuna ve manasının bütün hücrelerine nüfûz ettiğine işaretler.

(السَّمَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

60. âyet: (وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ (كُلُّ أَنَاسٍ مَّشْرَبُهُمْ كُلُّوا وَاشْرَبُوا مِن رِّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

(اسْتَسْقَىٰ) Verş'in fetih ve taklîl, Hamza, Kisâî ve Halefü'l-Âşir'in imâle ile okumaları, Hz. Musa'nın (a.s) kavmi için yaptığı yakarıştaki tezellül'e işaretler. İmâle'de bu daha belirgindir.

(مُوسَىٰ) Verş ve Ebû Amr'ın taklîl ile okumasında, Hz. Musa'daki (a.s) rahmet duygusunun yüksekliliğine, işaretler. Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî'nin imâle ile okumasında bu mana daha çoktur.¹⁹⁰

(فِي الْأَرْضِ) kelimesinde Verş'in nakil yapması, nehyolundukları fesadın yeryüzünün her cihetini kapsadığına, Halef'in sektesinde, mutlak manada fesat çıkarmaktan alıkoyma ve fesadın çirkinliğine işaret vardır.

61. âyet: (وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ (بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاوُوا بِغَضَبِ مِنِّي ذَلِكَ بَأْتُهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

¹⁸⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁹⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(قُلْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurranın iskân ile okumaları, muhatapların düşüncesiz, kaba ve nezaketsiz kişiler olduklarına işarettir.¹⁹¹

(الأَرْضُ) kelimesinde Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(موسى) kelimesinde Verş taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâi de imâle ile okumaktadır.

(تَصِيرَ) Verş (ر) harfinin terkîk'i ile okumaktadır.

(أَدْنَى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâi ve Halefü'l-Âşir imâle ile okumaktadırlar.¹⁹²

(خَيْرُ) Verş (ر) harfinin terkîk'i ile okumaktadır.

(النَّبِيِّنَ) Kâlûn ve Verş şeddeli (ي) harfi yerine meksur hemze ile okumakta. medd-i muttasıl ile birlikte medd-i bedel oluşmakta ve beş harf miktarı meddetmektedir.¹⁹³ İmam nafi'den gelen bu okuyuşta, kelime if'al kalıbından (انبا) olup, Allah'tan (c.c) haber veren demektir. Ekser kurranın okuyuşu sülâsî kalıbı (نبا = ينبو) olup, mertebesi yüksek kişi anlamındadır.¹⁹⁴

(عَلَيْهِمُ الدِّلَّةُ) kelimesinde Hamza, Kisâi Yakub ve Halefü'l-Âşir (و) ve (م) harfinin zammesi ile, aynı kelimedede Ebû Amr iki harfînde kesresiyle okumaktadır.¹⁹⁵

(وَبِأَوْأُ) Verş medd-i bedel ile beş harf miktarı meddeder.

¹⁹¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. .273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁹² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. .273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁹³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. .273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁹⁴ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 180; Kurtubî, *el-Câmiu li-ahkâm*, I, 434; İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 99.

¹⁹⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. .273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 181; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَبَأْوُوا) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.¹⁹⁶

(بِآيَاتِ اللَّهِ) Verş medd-i bedel ile beş harf miktarı meddeder.

(طَعَامٍ وَاجِدٍ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

62. âyet: (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا) (فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ)

(آمَنُوا) Verş meddi bedel ile beş harf miktarı meddeder.

(مَنْ آمَنَ) Verş nakil ve meddi bedel ile beş harf miktarı meddetmekte, Halef sekte ile okumaktadır.¹⁹⁷

(وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) Verş nakil ve meddi bedel ile beş harf miktarı meddetmekte, Halef sekte ile okumaktadır.

(فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ) Verş nakil ve meddi bedel ile beş harf miktarı meddetmekte, Halef sekte ile okumaktadır.¹⁹⁸

(وَالصَّابِئِينَ) Nâfi' ve Ebû Cafer hemzenin hazfî ile okumaktadır.

63. âyet: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ)

(وَإِذْ أَخَذْنَا) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 181; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁹⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 181; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁹⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 181; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

¹⁹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(مَا آتَيْنَاكُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

64. âyet: (ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ)

(عَلَيْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ) kelimesinde Sûsî (ذ) harfini (ذ) harfine idğâm eder.²⁰⁰

65. âyet: (وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ)

(قِرَدَةً خَاسِئِينَ) Verş'in (ر) harfinin terkîk'i ve meedi bedel ile beş harf miktarı meddinde, aynı kelimedede Ebû Cafer'in ihfâ ile okumasında,²⁰¹ tahkir kastı vardır.

(مِنْكُمْ لَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

67. âyet: (وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوراً قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ)

(مُوسَى) Verş ve Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.²⁰²

(يَأْمُرُكُمْ أَنْ) Sûsî hemzenin ibdâli ve (ر) harfinin sükûnu, Dûrî hemzenin tahkîk'i ve (ر) harfinin zammesinin ihtilası ile, aynı kelimedede Verş hemzenin ibdâli ve beş harf miktarı sıla ile okumaktadır.²⁰³

²⁰⁰ Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁰¹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁰² Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁰³ Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَنْ أُكُونَ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(هُرُواً) İmam Hamza (ج) harfinin cezmi (ء)'nin isbâtı ile okuyor.²⁰⁴ İmam Âsım hariç diğer kurra (ج) harfinin zammesi ve (ء) nin isbâtı ile, İmam Âsım ise iştikak kökenine uygun olarak (و) ile okuyor. (ج) Harfinin merfû ve meczum okunuşu iki lehçedir. Tahvif okuyuşu temim kabilesinin, merfû okuyuş ise hicaz ehlinin okuyuşudur. İmam Âsım ise iki zammeden sonra hemze okuyuşunu ağır ve zor bulur ve aslına uygun olarak kolaylaştırır.²⁰⁵

68. âyet: (قَالَ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ) (فَأَفْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ)

(بُكْرٌ) Verş, (ر) harfini terkîk ile okumaktadır.²⁰⁶

(مَا تُؤْمَرُونَ) Verş, Ebû Cafer ve Sûsî'nin hemzeyi ibdâl ile okuması, muhatapların emredildikleri şeyin fitraten kolay kabul edilecek şeyler olduğuna işarettir.

70. âyet: (قَالَ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ)

(شَاء) Halefû'l-Âşir, Hamza ve İbn Âmir'in imâle ile okumaları, İsrailoğullarının Allah'ın (c.c) meşîet sıfatını hafife almaya çalıştıklarına, bu meşîetin onların hidayeti yönünde olacağına dair vehimlerine işarettir.²⁰⁷

(شَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâf ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

71. âyet: (قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ) (جِئْتِ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ)

²⁰⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁰⁵ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 100-101; Ebû Hayyân el-Endelüsî, *Bahru'l-muhît*, I, s. 415; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁰⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁰⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(الآن) kelimesinde Verş, nakil ve medd-i bedel ile, Halef sekte ile okumaktadır.²⁰⁸

(الأرض) Verş nakil ile , Halef ise sekte ile okumaktadır.

(ثبير) Verş, (ر) harfini terkîk ile okumaktadır.

(جنت) Sûsî ve Ebû Cafer'in hemzeyi ibdâl ile okuması, Yahudilerin, Musa' nın (a.s) getirdiği hakkı hafife aldıklarını aslında gelen beyânın kolay anlaşılır önemli bir hakikat olduğuna işaretler.

72. âyet: (وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَ أَنْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرَجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ)

(قَتَلْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(فَادَّارَ أَنْتُمْ) Sûsî ve Ebû Cafer hemzeyi ibdâl ile, zamiri, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.²⁰⁹

73. âyet: (فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ)

(الموتى) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr, taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâi de imâle ile okumaktadır.²¹⁰ Taklîl okuyuşu zalimlerin, ölümlerini diriltmesi hadisesini zor ve uzak bir ihtimal olarak görseler de, bunun Allah (c.c) için kolay olduğuna, diğer taraftan diriltilecek olan ölümlerini hepsini kapsadığına işaretler.

(وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ) Verş beş harf miktarı sıla ile ve hemzeyi medd-i bedel ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(اضْرِبُوهُ) İbn Kesîr, zamiri sıla ile okumaktadır.²¹¹

²⁰⁸ Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 7; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .273; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁰⁹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 8; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .274; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²¹⁰ Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 8; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .274; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²¹¹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 8; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .274; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

74. *âyet*: (ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ) (الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَسْقَى فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

(بَعْدِ ذَلِكَ) kelimesinde Sûsî'nin (د) harfini (ذ) harfine idğâm etmesi,²¹² muhatapların kalplerinin bu olaydan hemen sonra kaskatı kesildiğine ve bunun fasılasız olmasının amellerinin çirkinliğini gösterdiğine işaretir.

(أَوْ أَشَدُّ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(الْأَنْهَارُ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(مِنْ خَشْيَةِ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.²¹³

(الْمَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) İbn Kesîr, son kelimeyi ğâib kalıbında (يعملون) şeklinde okumaktadır. Bir sonraki âyete bakıldığında, (أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ) ve (يَسْمَعُونَ) kelimeleri ğâib gelmiştir. Bu okuyuşa göre anlam şöyle olacaktır; Ey Müminler!. Şu size kıssalarını anlattığımız kimselerin yapmakta oldukları şeylerden Allah gafil değildir. Tahkîk ehlinin okuyuşuna göre muhatap kalıbıyla başlayan âyet-i kerîme, aynı minval üzere devam etmektedir. (ثم قست قلوبكم من بعد ذلك) Âyet-i kerîmede anlatılan kimselerin cemi, üçüncü şahıslar olacağı, bir sonraki âyet-i kerîmede geçen (أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ) ifadesinden anlaşılabilir. Âyetin sibakından muhatap okuyuş anlaşılabilirken, siyak da ğâib okuyuşa elvermektedir.²¹⁴

75. *âyet*: (أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ) (وَهُمْ يَظُنُّونَ

²¹² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 8; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 274; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendî, *Umde*, s. 190-206.

²¹³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 8; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 274; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendî, *Umde*, s. 190-206.

²¹⁴ İbn Zencele, *Hucetü'l-kıraat*, s. 101; el-Endelûsî, *Bahru'l-Muhît*, I, 433; Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, II, 141; İbn Atıyye, *el-Muharrarü'l-Vecîz*, I, 171; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 202; Cezerî, *en-Neşr*, II, 517; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 8; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 274; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendî, *Umde*, s. 190-206.

(يُؤْمِنُوا) İmam Nâfi', Kisâi ve Ebû Cafer ibdâl ile okumaktadır.²¹⁵

(لَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.

(عَقَلُوا) İbn Kesîr, zamiri sıla ile okumuştur.²¹⁶

76. âyet: (وَإِذَا قَالُوا آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِغَضُوبِهِمْ إِلَىٰ بَعْضِ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ) (لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ)

(آمَنَّا , آمَنُوا) kelimelerinde Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(بَعْضُهُمْ إِلَىٰ) Verş, beş harf miktarı sıla ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.²¹⁷

(قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

77. âyet: (أَوْ لَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُغْلِبُونَ)

(يَعْلَمُ مَا) kelimesinde Sûsî, idğâm ile okumaktadır.²¹⁸

(يُسِرُّونَ) Verş'in (ر) harfini terkîk ile okuması,²¹⁹ gizledikleri şeylerin Allah'ın (c.c) bilgisi dışında olmadığını ve aynı zamanda gizlemeye çalıştıkları şeyleri tahkir ifade etmektedir.

78. âyet: (وَمَنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيٍّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ)

²¹⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²¹⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²¹⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²¹⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²¹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَإِنْ هُمْ , وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ) Kelimelerinde Verş'in beş harf miktarı sıla ile, Halef'in de sekte ile okumaları,²²⁰ yazılmış olan ellerindeki ürünlerin değersizliğine işaret içindir.

(إِلَّا مَائِي) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أَمَائِي) Ebû Cafer, (ي) harfini tahvîf ile, diğer kurra şeddeli okumaktadır.²²¹

79. âyet: (فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُوبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لَيْسَ شَيْءٌ بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ (مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ

(بِأَيْدِيهِمْ) kelimesinde Yakub, (ه) harfini zammeyle okumaktadır.²²²

(الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ) kelimeleri arasında Sûsî ve Ruveys'in idğâm etmeleri, ellerindeki kitabın bütünüyle kendi müdahalelerinin ürünü olduğu ve tesirinin bütününe kapsadığına işaretir.

(كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

80. âyet: (وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ (عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

(مَعْدُودَةً) kelimesinde Kisâî, imâle ile okumaktadır.²²³

(قُلْ أَتَّخَذْتُمْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır. Aynı kelime, İbn Kesîr, Hafs ve Ruveys hariç diğer kurra (ذ) harfini (ت) harfine idğâm ile okumaktadır.

²²⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²²¹ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²²² Dâni, *et-Teyşîr*, s. 203; Cezerî, *en-Neşr*, II, 518; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 9; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .275; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²²³ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَتَّخَذْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.

81. âyet: (بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)

(النَّارِ) Ebû Amr ve Dûrî, imâle ile, Verş de taklîl ile okumaktadır.²²⁴

(بَلَىٰ) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-Âşîr imâle ile okumaktadır.²²⁵

(خَطِيئَتُهُ) Kelimesini Nâfi've Ebû Cafer (خطيئاته) şeklinde cemi kalıbında okumaktadır. İhâta, kapsamak ve bürümek demektir. Münferit bir şey için ihâta etti denmez. (احاطت به كباءر ذنوبه) Günah-ı kebâire kendisini kuşattı örneğinin de olduğu gibi. Ekser kurra müfred olarak metinde ki gibi okumuştur. (خَطِيئَتُهُ) kelimesi şahıs değil, cinstir. Dolayısıyla insan'a şamildir.(سَيِّئَةً) kelimesi ise şirk olarak tefsir edilmiştir. Müfred gelmesi câiz görülmüştür.²²⁶

82. âyet: (وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)

(آمَنُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.²²⁷

(أُولَٰئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

83. âyet: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ)

(وَإِذْ أَخَذْنَا) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

²²⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²²⁵ Dâni, *et-Teysîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 182; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²²⁶ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 102; Dâni, *et-Teysîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²²⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(إِسْرَائِيلَ لَا) Ebû Cafer ikinci hemzenin teshîli ile, aynı kelimedeki Sûsî (ل) harfini (ل) 'a idğâm ile okumaktadır.²²⁸

(لَا تَعْبُدُونَ) Kelimesini, İbn Kesîr, Kisâî ve Hallâd muzaraat harfini (ي) ile (ğâib kalıbında), (حُسْنًا) kelimesini, üç harfin de fethası ile okumuştur.²²⁹ Ekser kurra, muhatab kalıbıyla okumasını, âyet-i kerîmenin siyâk ve sibâk bağlamının bu şekilde gelmekte, (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ أ) şeklinde emir kalıbı ile devam etmektedir diye izah etmişlerdir. Bir sonra ki âyet de muhatab sigası ile gelmekte olup (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ) (دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرَجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَسْفِكُونَ) zmirler hep muhatab zamiridir.²³⁰Ğaib kalıbında muzaraat harfini (ي) ile okuyanlar, âyetin evvelinin gayb'dan ihbar olmasını delil göstermişlerdir. (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) ifâdesi ile başlayan hitabın, bu kalıpta devam etmesi muhatap kalıbına insiraftan daha evlâdır. (حُسْنًا) kelimesini üç harfin de fethasıyla okuyanlar, vasfın mevsufa delâleti açık olduğundan zikredilmemiş bir (قولا) takdir etmektedir. (وقولوا للناس قولا حسنا) Kavî'in terki, nekra olması sebebiyle iktisâr içindir. Örnekleri de Kur'ân da çoktur. Ra'd sûresinde geçen (وجعل فيها رواسي) âyetinde (جبال) kelimesinin zikredilmemesi gibi.²³¹ Ekser kurra'nın okuyuşu metindeki gibi (ح) harfinin zammesi, (س) harfinin cezmiyledir. Zammeli okuyuşun, efradına câmi olduğu, üç harfin de fethasıyla okuyuşun ise, ba'z olduğu, bütünün ba'z dan evlâ olduğunu söylemişlerdir. Nahivci Zeccâc (ö.311/923), takdirin (قولا ذا حسن) şeklinde olacağını, âyet-i kerîmeler de (وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا)²³² (إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا.)²³³ bu kalıpta bir çok yerde geçmektedir, demişlerdir.²³⁴

²²⁸ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²²⁹ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²³⁰ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²³¹ Ra'd, 13/3.

²³² Ankebut, 29/8.

²³³ Neml, 27/11.

²³⁴ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s.103.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ (تَسْفِكُونَ)

(وَإِذْ أَخَذْنَا) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(مِيثَاقَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(دِمَاءَكُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مِنْ دِيَارِكُمْ) Ebû Amr ve Kisâi'den gelen rivayette Dûrî, imâle ile, Verş ise taklîl ile okumaktadır.²³⁵

85. *âyet*: ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ (وَالْعُدْوَانَ وَإِنْ يَأْتُواكُمْ أَسَارَىٰ تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ)

(مِنْ دِيَارِهِمْ) Ebû Amr ve Dûrî imâle ile, Verş ise, taklîl ile okumaktadır.²³⁶

(بِالْإِثْمِ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâi de imâle ile okumaktadır.²³⁷

(يَأْتُواكُمْ) Sûsî, Verş ve Ebû Cafer, hemzenin ibdâli ile okumaktadır.

(تُفَادُوهُمْ) İbn Kesîr, Ebû Amr, İbn Âmir, Hamza ve Halefü'l-Âşir muzaraat harfini fetha ile (l)'i de ibdâl ile okumaktadırlar.²³⁸

²³⁵ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²³⁶ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²³⁷ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَفْقُهُمْ) Ebû Cafer, Verş ve Sûsî, hemzenin ibdâli ile okumaktadır.

(إِخْرَاجُهُمْ) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(مِنْكُمْ إِلَّا) Verş sîla ile , Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(جَزَاءً) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(تَظَاهَرُونَ) kelimesini Âsım, Hamza ve Kisâî tahkîk üzere okumakta, cumhur kurra ise (ظ) harfinin şeddesiyle okumaktadır.²³⁹ Aslı (تَظَاهَرُونَ) dir. Şeddeli okuyanlar, mahreçleri yakın olduğu için (ت) yı (ظ) ya idğâm etmektedirler. Tahvîf ile okuyanlar, ictimâ-i sâkineyn'in ağırlığından dolayı, ikinci (ت) yı hafz ediyorlar. Birinci (ت) istikbal içindir. İkinci (ت) fiile ziyâde olunan (ت) dir. İkincisi düşmüş olmaktadır. Kur'ân da örnekleri çoktur. (وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ) ²⁴⁰ âyeti buna örnektir. Şeddeli okuyuş bu arka çıkmanın çirkinliğine işarettir.

Âyet-i kerimenin (وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَى) bölümünde geçen (أُسَارَى) kelimesini İmam hamza, (اسير)'in cemisi olarak, *elif* siz, *hemzenin* fethasıyla, *sin'in* de cezmiyle (اسري) şeklinde, *ra* harfinde de imâle ile okumaktadır.²⁴¹ Şöyle ki; (فَعِيل) kalıbında gelen 'âkil' nekralar (فَعْلِي) şeklinde cemilenir. (جرحي/جريح) (قتلي/قتيل) (مريض/مريض) kelimeleri buna örnektir. Kelime uhdesinde 'kişiye isabet eden kerâhet ve eziyet' anlamı barındırıyor. Aynı kelime Ebû Amr imâle ile, Verş de taklîl ile okumaktadır. Diğer kurra tahkik üzere okudular. Ebû Amr, bu kelimenin anlamı ve cemilik durumuyla ilgili,

²³⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²³⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 183; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁴⁰ Âli İmrân,3/143.

²⁴¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 186; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

küçük bir nüans/zaman farkı olduğunu, esir alındıkları anda *elif* li esir alınmadan önce *elif* siz söyleneceğini ifade etmiştir.²⁴²

86. *âyet*: (أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ)

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşîr ve Kisâî de imâle ile okumaktadırlar.²⁴³

(بِالْآخِرَةِ) Verş, medd-i bedel ile beş harf miktarı sıla ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

87. *âyet*: (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ)

(وَلَقَدْ آتَيْنَا) Verş, nakil ve medd-i bedel ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(مُوسَى) Verş taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşîr ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.

(تَهْوَى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşîr ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.²⁴⁴

(جَاءَ) Hamza, İbni Âmir ve Halefû'l-Âşîr, imâle ile okumaktadır.²⁴⁵

²⁴² İbn Zencele, *Hucetü'l-kıraat*, s. 104; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kıraatı*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 186; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁴³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kıraatı*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 186; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁴⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kıraatı*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 186; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁴⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kıraatı*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 186; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(جَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الْقُدْسِ) kelimesini, Kur'ân'ın tamamında İbn Kesîr (د) harfinin cezmiyle okumuştur. Delîli Hassân b. Sabit'in bir şiirinden bir makta'dır.²⁴⁶

(لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(اسْتَكْبَرْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.²⁴⁷

(كَذَّبْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

88. âyet: (وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ)

(بِكُفْرِهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(يُؤْمِنُونَ) kelimesinde Verş, Hamza ve Sûsî, hemzenin ibdâli ile okumaktadır.²⁴⁸

(غُلْفٌ) kelimesinde, şaz kıraatlardan biri olan İbn Muhaysın'ın (ö. 123 / 741) üç harfi de zamme ile okuyuşunu tefsirlerde konuyla ilgili geniş bilgi verildiği, şaz kıraat'ın manaya kattığı zengiliği göstermek için, burada zikretmek faydalı olacaktır. (Şaz kıraatlara yer verilmeyeceği başta ifade edilmişti.Yalnızca bu örneğe yer verildi.) Sahih okuyuşlar da anlam “Kalplerimiz kapalıdır” şeklindedir. İbn Muhaysın'ın

²⁴⁶ “وجبريل امين الله فينا وروح القدس ليس كفاء” İbn Zencele, *Hucetü'l-kıraat*, s. 105.

²⁴⁷ Dâni, *et-Teyisr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 186; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁴⁸ Dâni, *et-Teyisr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 186; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

okuyuşunda ise anlam, (قلوبنا اوعية للعلم) “Kalplerimiz ilimle doludur” senin getirdiğin davete ihtiyacımız yoktur şeklinde anlaşılacaktır.²⁴⁹

89. *âyet*: (وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِن قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا) (فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ)

(وَلَمَّا جَاءَهُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مَعَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(الْكَافِرِينَ) Ebû Amr, Dûrî ve Ruveys’in imâlesi, Verş’in taklîl ile okuması,²⁵⁰ kafirleri ve amellerini tahkir kastı taşır.

90. *âyet*: (بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ) (عِبَادِهِ قَبَاؤُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ)

(بِئْسَمَا) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer, hemzenin ibdâli ile okumaktadır.²⁵¹

(بِهِ أَنْفُسَهُمْ) okumaktadır.

(أَنْ يَكْفُرُوا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(بِمَا أَنْزَلَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf,²⁵² İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(الْكَافِرِينَ) Ebû Amr, Dûrî ve Ruveys imâle ile, Verş de taklîl ile okumaktadır.

²⁴⁹ ez-Zemahşeri, *Keşşâf*, I,294-295.

²⁵⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁵¹ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁵² Dâni, *et-Teyşîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(مَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.²⁵³

(مَنْ يَشَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(فَبِأُولَئِكَ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(فَبِأُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَنْفُسُهُمْ أَنْ) Verş, sıla ile beş harf miktarı uzatarak , aynı kelimedede Halef ise sekte ile okumaktadır.²⁵⁴

(أَنْ يُنَزَّلَ) kelimesini İbn Kesîr, Yakub ve Ebû Amr (ن) 'un cezmiyle (ج) harfini de şeddesiz olarak okuyor.²⁵⁵(buna tahvîf de denir. Bir iki istisnası olmakla birlikte bu kelimeyi Kur'ân'ın tamamında böyle okuyorlar.) onlar bu okuyuşu, bu kelimenin, âyetin sibâkında da bu kalıpta geçmesi ile delillendiriyorlar. (أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغِيًّا) geçmiş zaman kipinde gelen bu form if'al kalıbıdır. Muzâri formu da bu kurra'nın kelimeyi okudukları şekildedir. Bu insicâm gözetildiğinde (نَزَلَ اللَّهُ) denmeliydi, ama denmedi. Bu form ile diğerkurra'nın okuyuş farkı şöyle izâh edilebilir; İf'al kalıbı'nın manen binası-kelimenin inşa ve iştikakına, geçişli veya geçişsiz oluşuna bakarak anlamı etkileyen faktör- müteaddîlik iken, tef'il kalıbı teksir içindir. Ekser kurranın okuyuş formundan bu inzâl'in çeşitli zaman diliminde birçok peygamberân-ı ızâm'a, defeatle yapıldığı, âyet--i kerîmede de ifâde buyurulduğu üzere, kullarından dilediğine vahyettiği anlaşılır. Ebû Amr, En'am 37 ve Hicr 21. âyetlerde geçen kelimeleri görüşünün hilâfına şeddeli okumuştur. (وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَلَنْ يَكُونَ اللَّهُ قَادِرًا عَلَى أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً) Bu okuyuşunu (وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ) âyetin içinde mâzi formunun da şeddeli gelmesi ile delillendirir.

²⁵³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁵⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁵⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

İbn Kesîr de İsrâ sûresinde geçen (82. ve 93.) âyetlerde görüşünün hilâfına şeddeli okudu. (وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقَيْبِكَ حَتَّىٰ تُنَزَّلَ عَلَيْنَا مِثْلَ بَرَاقَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَرَحْمَةً) Böyle okuyarak aslında iki okuyuşun da arasını telif etmek niyetinde gibiydi. Zîra Muhammed sûresinde kelime iki formda da geçiyordu. (وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ)²⁵⁶ (مُحْكَمَةٌ) Cumhur kurra içinde bu iki formun iki lehçe olup, âyetin içinde iki formunda kullanılmış olmasının, farklarının olmadığına bu âyeti delil göstermişlerdir.²⁵⁷

91. âyet: (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ) (مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ)

(قِيلَ) Kisâî, Hişam ve Ruveys işmam ile okumaktadır.²⁵⁸

(قِيلَ لَهُمْ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(آمِنُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(بِمَا أُنزِلَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(نُوْمِنُ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl-i hemze ile okumaktadır.

(وَرَاءَهُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَهُوَ) Nâfi', Ebû Amr, Kisâî ve Ebû Cafer sükûn ile okumaktadır.²⁵⁹

(مُؤْمِنِينَ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl-i hemze ile okumaktadır.²⁶⁰

²⁵⁶ Muhammed,47/20

²⁵⁷ İbn Zencele, *Hucetü'l-kiraat*, s. 106.

²⁵⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁵⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁶⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَنْبِيَاءً) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

92. âyet: (وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ)

(وَلَقَدْ جَاءَكُمْ) Ebû Amr, Hamza, Kisâî ve Halef (د) ve (ج) harfleri'ni idğâm ile okumaktadır.²⁶¹

(وَلَقَدْ جَاءَكُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَلَقَدْ جَاءَكُمْ) Hamza, İbn Âmir ve Halefî'l-Âşir imâle ile okumaktadır.

(اتَّخَذْتُمْ) İbn Kesîr, Ruveys ve Hafs hariç diğerkurranın (ذ) harfini (ت)'ye idğâm ile okuması, buzağıyı ilâh edinmedeki ahmaklıklarına ve bu sevgilerinin bütün hücrelerine sirayet ettiğine işaretir.²⁶²

(مُوسَىٰ) kelimesinde Verş taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefî'l-Âşir ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.

93. âyet: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُم بِقُوَّةٍ وَاسْمِعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) (وَأَسْرِبُوا قُلُوبَهُمْ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِنَسَمَا يَاْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ)

(وَإِذْ أَخَذْنَا) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(مِيثَاقَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

²⁶¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁶² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(مَا آتَيْنَاكُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آتَيْنَاكُمْ) Verş medd-i bedel ile okumaktadır.

(آتَيْنَاكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(بِنَسَمًا) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl-i hemze ile okumaktadır.

(يَأْمُرُكُمْ) Ebû Amr ibdâl-i hemze ile, Sûsî ise, ihtilas-ı hemze ile okumaktadır.²⁶³

94. âyet: (قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِّنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ)

(قُلْ إِنْ) Verş, nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(الْآخِرَةُ) Verş, nakil ve terkîk ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.²⁶⁴

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

95. âyet: (وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ)

(قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ) Verş'in nakil ile, Halef'in sekte ile okuması, onları temenniden alıkoyan şeyin, işledikleri ile alakalı olduğunu en kısa zamanda ifade etme gayretidir.

(أَيْدِيهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ) Halef'in ğunnesiz idğâm ile okuması, ifade edildi.²⁶⁵

²⁶³ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kırâati*, s. 278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁶⁴ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kırâati*, s. 278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁶⁵ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kırâati*, s. 278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

96. âyet: (وَلْتَجِدْنَهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاتِهِ وَمِنَ الَّذِينَ أُشْرِكُوا يَوْمَ يُدْعَىٰ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعْمَرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ)
(بِمُرْخَزِجِهِ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعْمَرَ وَاللَّهُ بِصَابِرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ

(وَلْتَجِدْنَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.²⁶⁶

(حَيَاتِهِ وَمِنَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(أَحَدُهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(أَلْفَ سَنَةٍ) Vakf halinde Kisâî, imâle ile okumaktadır.²⁶⁷

(أَنْ يُعْمَرَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(سَنَةٍ وَمَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

97. âyet: (قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى)
(لِلْمُؤْمِنِينَ

(يَدَيْهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğer kurra ihtilas ile okumaktadır.²⁶⁸

(وَبُشْرَى) Verş taklîl ile, Hamza, Kisâî, Ebû Amr ve Halefü'l-Âşir imâle ile okumaktadır.

(لِلْمُؤْمِنِينَ) Verş, Sûsî ve Hamza ibdâl ile okumaktadır.

98. âyet: (مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ)

²⁶⁶ Dâni, *et-Teysîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 187; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁶⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁶⁸ Dâni, *et-Teysîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَمَلَأْنِيهِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَجِيرِلْ) kelimesini Hamza ve Kisaî (جبرءيل) şeklinde ilk harfin fethası, ikinci harfin cezmi, üçüncü harfin fethası ve sonrasında memdûd bir hemze ile, İbn Kesîr ise birinci harfin fethası, ikinci harfin cezmi ve üçüncü harfin kesresi ve medd-i ile okumaktadır.²⁶⁹

(الْكَافِرِينَ) Ebû Amr, Dûrî ve Ruveys imâle ile, Verş taklîl ile okumaktadır.²⁷⁰

99. âyet: (وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ)

(وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî iki hareke, Hamza ve Verş altı hareke, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub iki hareke, İbn Âmir Halef ve Kisâî dört hareke, Âsım dört/beş hareke miktarı med ile okumaktadır.

(آيَاتٍ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(بَيِّنَاتٍ وَمَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.²⁷¹

(بِهَا إِلَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

100. âyet: (أَوْ كَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ)

(بَلْ أَكْثَرُهُمْ) Verş'in nakil ile okuması, beyanın hiç duraksamadan ifade edilmesi gerektiğine işaretler. Halef'in sekte ile okumasında dikkatleri toplama kastı mevcut

²⁶⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

olup, bütün hidayet esbabı önlerine serildiği halde, iman etmemelerine teaccüp edilmektedir.

(أَكْتَرُهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(لَا يُؤْمِنُونَ) Verş, Sûsî ve Hamza ibdâl ile okumaktadır.²⁷²

101. âyet: (وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ (وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَانَتْهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

(جَاءَهُمْ) Hişam'dan gelen rivayette İbn Zekvan, Hamza ve Halefü'l-Âşir imâle ile okumaktadır.²⁷³

(جَاءَهُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.²⁷⁴

(مَعَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(ظُهُورِهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.²⁷⁵

(كَانَتْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

²⁷² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَوْثُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

102. âyet: (وَاتَّبِعُوا مَا نَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاوَاتِ عَلَىٰ مَلَكِكِنَا سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَى الْمَلَكِينَ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَرَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلَّمُوا لَمَنْ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ)

(السِّحْرَ) Verş'in terkîk okuyuşunda,²⁷⁶ sihirle uğraşanları tahkir vardır. Diğer kurra tefhim ile okumaktadır.

(مِنْ أَحَدٍ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(اشْتَرَاهُ) Verş taklîl ile, Hamza, Kisâî, Halefû'l-âşir ve Ebû Amr imâle ile okudular. Diğer kurra fetih ile okumaktadır.

(الْآخِرَةِ) Verş, nakil ile birlikte oluşan medd-i bedeli, tûl, tevassut ve kasr ile, Halef ise sekte ile, diğer kurra iki hareke miktarı med ile okumaktadır.²⁷⁷

(مِنْ خَلْقٍ) Ebû Cafer'in ihfâsı, sihirle uğraşanların ahirette nasibinin olmayacağını bir başka açıdan teyittir.²⁷⁸

(مِنْ خَلْقٍ وَلَبِئْسَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(يَنْفَعُهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(وَلَكِنَّ) İbn Âmir, Hamza ve Kisai, âyet-i kerîmede geçen şart edatını cezimli, (الشَّيَاطِينَ) kelimesini merfû okudular.²⁷⁹ Aynı şekilde Kur'ân-ı Kerîm'de geçtiği diğer

²⁷⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 204; Cezerî, *en-Neşr*, II, 519; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 12; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. .278; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁷⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

yerlerde de böyle okumaktadırlar. (لكن الله قتلهم) ²⁸⁰ Araplar (لكن) den sonraki kelimenin i'rabını eğer öncesinde 'olumsuzluk ön eki' söz konusu ise, önceki kelimenin i'rabı gibi kabul etmektedir. (ما قام عمرو ولكن اخوك) örneğinde olduğu gibi. Böyle olunca bu edat basit bir *atf* edatı olacaktır. Diğer kurra metindeki gibi okumuştur. Bu şeddeli okuyuş ve (وَلَكِنَّ) 'ye (و) 'in eklenmesi, kendisinden sonraki cümlemin isti'naf (başlangıç) cümlesi olmasına izin verir. Sonrasında gelen isim mensub, haber ise merfûdur. Arap, Evvelinde (و) harfi olmak kaydıyla şeddeli olan bu edattan sonra mensub okumayı tafdil etmiştir. ²⁸²(وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ) ²⁸¹(وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) (وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ) âyetlerinde olduğu gibi. Evvelinde (و) harfi olmadığında, cezimli okuma hususunda icma vardır. ²⁸³(لَكِنَّ اللَّهَ يَنْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ) (لَكِنَّ الرَّاْسِخُونَ فِي الْعِلْمِ) Kelimesi tahkik edatıdır. Bir amil olarak ismini nasb, haberini de merfû kılar. Tahvif durumunda atif edatıdır. Nefîden sonra istidrak (takip) içindir. Her iki durumda da bir atif ve takip söz konusu olup, birbirine çok yakın iki anlam elde edilecektir. ²⁸⁴

103. âyet: (وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمُنُّوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ)

(وَلَوْ أَنَّهُمْ) Verş, nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(أَنَّهُمْ آمَنُوا) Verş, sıla ile altı sekiz hareke, diğer kurra iki hareke sıla ile, Halef ise sekte ile okumuştur.

(آمَنُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

104. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ)

²⁸⁰ Enfal,8/17

²⁸¹ En'am,6/33-37

²⁸² Zuhruf,43/78

²⁸³ Nisa,4/162-166

²⁸⁴ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 109; Dâni, *et-Teyâsîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 188; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.²⁸⁵

(آمئوأ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(وَلِلْكَافِرِينَ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Ruveys imâle ile okumaktadır.²⁸⁶

(عَذَابُ آلِيمٍ) Verş ve Hamza'nın nakil ile Halef'in sekteyle okuması, elem sıfatının azabın bütün cüzlerine sirayet eden bir sıfatta olduğuna işarettir.

105. âyet: (مَا يَؤُدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ)

(أَنْ يُنَزَّلَ) İbn Kesîr, Ebû Amr ve Yakub, Kelimeyi ifal kalıbında meçhül okumaktadır.²⁸⁷

(رَبِّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَنْ يَشَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.²⁸⁸

(مَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(مِنْ أَهْلِ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(مِنْ خَيْرٍ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.²⁸⁹

²⁸⁵ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁸⁶ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁸⁷ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁸⁸ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

106. âyet: (مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(مَا نَنْسَخُ) İbn Âmir (if'âl kalıbı ile) (ن)'un zammesi (س)'in kesresi ile okumaktadır.²⁹⁰

(نَنْسَخُ) İbn Kesîr ve Ebû amr (ننسخها) şeklinde hemzenin zuhuru ile okuyor. Diğer kurra metindeki gibi tahkik üzere okuyor. Tahkîk okuyuşunda (نَنْسَخُ) sülâsî dir ve anlam “ Biz bir âyeti nesh edersek demektir. İf'âl kalıbından okunduğunda ise anlam ‘Biz bir âyeti sana nesh ettirirsek, neshini sana emredersek’ şeklinde olacaktır. (Elmalı’lı Hamdi Yazır gibi bazı müfessirler, sünnet’le nesh ettirirsek diye yorumlamışlardır.)²⁹¹ İf'âl kalıbıyla okuyuşta Allah teâlânın neshini murad ettiği şeyin kendi kendine nesh olunan konumuna düştüğü anlamıda çıkar.

(مِنْهَا أَوْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(مِثْلَهَا أَلَمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî iki hareke, Hamza ve Verş altı hareke, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub iki hareke, İbn Âmir Halef ve Kisâî dört hareke, Âsım dört/beş hareke miktarı med ile okumaktadır.

(نَأْتِ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl-i hemze ile okumaktadır.

(مِنْ آيَةٍ) Verş medd-i bedel ile okumaktadır.

(آيَةٍ أَوْ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.²⁹²

²⁸⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁹⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁹¹ Âlûsî, *a.g.e.*, s. 351-352.

²⁹² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(شَيءٍ) Verş altı hareke med ile, Halef sekte ile, diğer kurra sekte etmeksizin kasr ile okumuştur.²⁹³

107. âyet: (أَلَمْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ)

(أَلَمْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ) âyete geçişte, Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.²⁹⁴

(أَلَمْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(أَلَمْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(أَلَمْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

108. âyet: (أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ)

(أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) âyete geçişte, Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) Verş ve Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşîr ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.

(أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) Ebû Amr, İbn Âmir, Hamza, Kisâî, Halefü'l-Âşîr ve Nâfi'nin (د) harfini (ض) harfine idğâm'ı,²⁹⁵ sapkınlığın tekide ihtiyaç duymayacak kadar zahir olduğuna işaretler.

²⁹³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁹⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁹⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(سواء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

109. âyet: (وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا (تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(كثير) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(مِنْ أَهْلِ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır..

(إِيمَانِكُمْ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(إِيمَانِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.²⁹⁶

(يَرُدُّونَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(يَأْتِيَ) Verş, Ebû Amr ve Ebû Cafer, ibdâl-i hemze ile okumaktadır.

(مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(شَيْءٍ) Verş, tûl, tevassut ve kasr ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

110. âyet: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ (بِصِيرٌ

(قَدِيرٌ وَأَقِيمُوا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.²⁹⁷

(وَآتُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

²⁹⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 13; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .279; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁹⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(الصَّلَاة) Verş, teğlız ile okumaktadır.²⁹⁸

(لَأَنْفُسِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.

(تَجِدُوهُ) İbn Kesîr sıla ile, diğerk kurra ihtilas ile okumaktadır.

(مِنْ خَيْرٍ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.

III. âyet: (وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ)

(بَصِيرٍ وَقَالُوا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.²⁹⁹

(لَنْ يَدْخُلَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(نَصَارَى) Verş taklîl ile, Ebû Amr, Hamza, Kisâf ve Halefû'l-Âşir ise imâle ile okumaktadır.³⁰⁰

(أَمَانِيُّهُمْ) kelimesini Cafer (ن) harfini meddederek, şeddesiz okuyor, kuruntularının çokluğuna, beyinlerinin kolayca kuruntu oluşturduğuna işarettir.

(هُودًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(نَصَارَى) Verş taklîl ile , Ebû Amr imâle ile okumaktadır.

(بُرْهَانَكُمْ إِنْ) Verş altı/sekiz hareke miktarı, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile, diğerk kurra ise iskân ile okumaktadır.³⁰¹

²⁹⁸ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

²⁹⁹ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰⁰ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰¹ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 189; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

112. âyet: (بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ)

(بَلَىٰ) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefü'l-âşir ise imâle ile okumaktadır.³⁰²

(وَهُوَ) Ebû Amr, Kisâî, Ebû Cafer ve Kâlûn iskân ile okudular.

(فَلَهُ أَجْرُهُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(وَلَا خَوْفٌ) kelimesini Yakub (ف) harfinin fethası ile tenvinsiz okumaktadır.³⁰³

(عَلَيْهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(عَلَيْهِمْ) Hamza ve Yakub zamiri zammeli okumuştur.³⁰⁴

(مَنْ أَسْلَمَ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

113. âyet: (وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ) (الْكِتَابِ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ)

(النَّصَارَىٰ) Verş taklîl ile, Ebû Amr, Hamza Kisâî ve Halefü'l-Âşir ise imâle ile okumaktadır.³⁰⁵

(شَيْءٍ وَقَالَتَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

³⁰² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(شَيْءٍ وَهُمْ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(شَيْءٍ) Verş tûl, tevassut ve kasr ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(كَذَلِكَ قَالَ) Sûsî, tam bir idġâmla idġâm etmektedir.³⁰⁶

(يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ) Sûsî, sakin (م) harfini, sonrasında gelen (ب) harfinden dolayı ihfâ etmektedir.³⁰⁷

(بَيْنَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(فِيهِ) İbn Kesîr, sıla ile okumaktadır.

114. âyet: (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ)
(يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ)

(وَمَنْ أَظْلَمُ) Verş, nakil ve teġlîz ile okumaktadır.³⁰⁸

(اظْلَمُ مِمَّنْ) Sûsî, idġâm ile okumaktadır.

(أَنْ يُذْكَرَ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(وَسَعَى) Verş taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halef ise imâle ile okumaktadır.³⁰⁹

(لَهُمْ أَنْ) Verş beş harf miktarı, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(أَنْ يَدْخُلُوهَا) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

³⁰⁶ Dâni, *et-Teysîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰⁸ Dâni, *et-Teysîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁰⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati 'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(يَدْخُلُوهَا إِلَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(خَائِفِينَ) Hamza, teshil ile okumaktadır.³¹⁰

(الدُّنْيَا) Verş, fetih ve taklîl, Ebû Amr taklîl, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-âşir ise imâle ile okumaktadır.

(الْآخِرَةَ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

115. âyet: (وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَنَّمْ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

Ayetten âyete geçişte oluşan idğâmı Sûsî, ğunnesiz yapmaktadır.³¹¹

116. âyet: (وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَائِمُونَ)

Bir önceki âyetten bu âyete geçişte ekser kurra'nın okuyuşu esas alınırsa ğunneli idğâm oluşmaktadır.³¹²

İbn Âmir, âyet-i kerîmedeki cümle başlangıcını atıf harfi olmaksızın okudu.³¹³ Bu okuyuş Şam ehlinin Mushaflarındaki yazılı olduğu şekildedir. Böyle okunduğunda cümle isti'naf cümlesi kabul edilir, makabli ile irtibatı da yok demektir. (وَإِذْ قَالَ مُوسَى)³¹⁴ (لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَنْتَخَذْنَا هِزْوَاً قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ) Kerîmesi bu konuya örnektir.

³¹⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³¹¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³¹² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³¹³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³¹⁴ Bakara, 2/67. İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 111.

Tahkik üzere okuyan diğer kurra, *vav*-ı âtîfa ile cümleyi, bir önceki âyete matuf ve anlam bakımından da irtibatlı kabul etmektedir.³¹⁵ Yukarıdaki âyetlerde, Yahudi ve Hıristiyanların birbirlerini bir temel üzere olmamakla suçlamaları, yine Allah'ın (c.c) mescitlerinde onun adının anılmasını yasaklamaya çalışıp buraları yıkmaya çalışmaları ifade buyrulmuş ve bunun bir zulüm olduğu belirtilmişti. Şimdi bu ehli kitâb, Allah'a (c.c.) çocuk isnâd eden bir lakırdı içindeler, anlamında bir anlam bütünlüğü sağlanmış olacaktır.³¹⁶

(وَالأَرْضِ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

117. âyet: (وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ)

İbn Âmir, (فَيَكُونُ) kelimesini fetha ile okumuştur.³¹⁷ Nasb okunduğunda cümle şart cevap kabul edilir ve emre mahmûl bir (ان) gizlidir. (اكرم زيدا فيكرمك) örneğinde olduğu gibi. Diğer kurranın merfû okuyuşu anlamı iki cihetten etkilemektedir. İster (يقول) kelimesine matuf kabul edilir ya da isti'naf kabul edilir. O zaman anlam mübteda haber gibi (فهو يكون) olur.³¹⁸

(وَالأَرْضِ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(قَضَىٰ) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefü'l-Âşîr, imâle ile okumaktadır.³¹⁹

(قَضَىٰ أَمْرًا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(يَقُولُ لَهُ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

³¹⁵ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 111.

³¹⁶ Bakara, 2/113-116.

³¹⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³¹⁸ ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 112.

³¹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

118. *âyet*: (وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ) (تَسَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ فَدَّ بَيْنَنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

(تَأْتِينَا) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl-i *hemze* ile okumaktadır.³²⁰

(آيَةٌ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(كَذَلِكَ قَالَ) Sûsî tam bir idğâmla idğâm etmektedir.

(بَيْنَنَا الْآيَاتِ) Verş, nakl-i hareke ve ibdâl-i *hemze* ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

119. *âyet*: (إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ)

(إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.³²¹

(وَلَا تُسْأَلُ) İmam Nâfi' ve Yakub nehyi hazır sığası ile muzaraat harfini fetha, (ل) harfini cezm ile, diğerkurra, tahkîk üzere okumaktadır. Tahkik okuyuşunda anlam “Sen cehennemliklerden mesul değilsin” olurken, diğerkuruyuşta “cehennemliklerden sorma” onlara ne yapacağımı bana bırak olacaktır. Kâfirlere uygulanacak azap ya da âkıbetlerinin şiddeti kastedilmiştir.³²²

(بَشِيرًا وَنَذِيرًا) Verş, iki kelimeyi de terkîk ile okumaktadır.

(بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا) Halef, iki kelimedede de ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.³²³

(عَنْ أَصْحَابِ) Verş, nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

³²⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³²¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³²² Âlûsî, *a.g.e.*, s. 371.

³²³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 205; Cezerî, *en-Neşr*, II, 520; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 14; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 280; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

120. âyet: (وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنَّ (اتَّبَعْتُمْ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ)

(تَرْضَى) Verş taklîl ile, Hamza, Kisâat ve Halefû'l-Âşîr imâle ile okumaktadır.³²⁴

(النَّصَارَى) Verş taklîl ile, Ebû Amr, Hamza, Kisâat ve Halefû'l-Âşîr imâle ile okumaktadır.³²⁵

(الهُدَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâat ve Halefû'l-Âşîr imâle ile okumaktadır.

(أَهْوَاءَهُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâat ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مِلَّتَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.

(جَاءَكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâat ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(قُلْ إِنَّ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(مِنَ الْعِلْمِ مَا) Sûsî'nin idğâm'ı, ehli kitabın hak ettiği mahrumiyetin ilim gelse de gelmesede tahakkuk edeceğine işarettir.³²⁶

(اللَّهِ هُوَ) Sûsî idğâm ile okumaktadır.

(مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ) Halef iki kelimedede de ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

³²⁴ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 190; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³²⁵ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 191; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³²⁶ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 191; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

121. âyet: (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَن يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ)
(الْخَاسِرُونَ)

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.³²⁷

(يُؤْمِنُونَ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl ile okumaktadır.³²⁸

(آتَيْنَاهُمْ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(وَمَن يَكْفُرْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(الْخَاسِرُونَ) Verş terkîk ile okumaktadır.³²⁹

122. âyet: (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ)

(يَا بَنِي إِ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.³³⁰

(الَّتِي أَنْعَمْتُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فَضَّلْتُكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.³³¹

123. âyet: (شَيْئاً وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ)

³²⁷ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185.

³²⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³²⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³³⁰ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185.

³³¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(شَيْئًا وَلَا) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(عَدْلٌ وَلَا) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(شَفَاعَةٌ وَلَا) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.³³²

124. âyet: (وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا) (يُنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ)

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir, bu kelimedeki medd-i, *ye* harfiyle değil de *elif* ile yapar.³³³

(ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(لِلنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(ابْتَلَىٰ) Verş, taklîl ile, Hamza Kisâî ve Halefû'l-Âşir imâle ile okumaktadır.³³⁴

(فَأَتَمَّهُنَّ) Yakub ilhak-ı (ه) ile okumaktadır.

Hamza ve Hafs'ın dışındaki diğer kurra (عَهْدِي) kelimesindeki (ي) harfinin harekesini fetha ile okumaları,³³⁵ zalimlerin nail olamayacağı bu ahdin önemine ve öne çıkarmaya yöneliktir.

(قَالَ لَا) Sûsî idġâm ile okumaktadır.

125. âyet: (وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ)

³³² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³³³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³³⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³³⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَأَتَّخِذُوا) Nâfi' ve İbn Âmir, mazi sığasıyla, (ت) harfinin şeddesi ve fethasıyla (خ) harfinin de fethasıyla okumuştur.³³⁶ Cumhur kurra gibi emir kalıbıyla okunduğunda “Siz de İbrahim’in (a.s) makamından bir namaz yeri edinin, orada namaz kılın anlamına gelecektir. İhbâri anlam da mazi sığasıyla okunduğunda, (جَعَلْنَا) kelimesine matuf olarak, Hz. İbrahim’in zürriyeti de o makam da bir namaz yeri edindiler, anlamına gelir. Makam, namaz da yöneldiğimiz Kâbe’den mecazdır.³³⁷

(وَأَمْنَا وَأَتَّخِذُوا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir bu kelimedeki medd-i ye harfiyle değil de *elif* ile yapar.

(مُصَلَّى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-Âşir imâle ile okumakta, Sûsî iki kelime arasında tam idğâm etmektedir. İdğamlı okuyuş musallâ ve makam-ı İbrahim arasındaki ayrılmaz bağa işaretir.

(وَإِذْ جَعَلْنَا) Ebû Amr ve Hişam (ذ) harfini (ج) harfine idğâm etmektedir.³³⁸

(لِلنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(وَأَمْنَا) Hamza, teshil ile, okumaktadır.³³⁹

(وَعَهْدَنَا إِلَى) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(لِلطَّائِفِينَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

³³⁶ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³³⁷ Âlûsî, *a.g.e.*, s. 380; Dâni, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³³⁸ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³³⁹ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 192; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

126. âyet: (وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ)
(الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ)

İbn Âmir (فَأُمْتِّعُهُ) kelimesini if'âl kalıbında, diğer kurra tef'îl kalıbında okumuştur. Bu kalıp yani şeddeli okuyuş ihtiyar edilmiştir. Bu form başkaca âyetlerde de vardır; (وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ)³⁴⁰ Bu kalıbın binasının teksir için oluşunu göz önünde bulundurmalıyız.³⁴¹

(بَلَدًا آمِنًا) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(آمِنًا) Verş medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(مَنْ آمَنَ) Verş, nakil ve medd-i bedel ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(مِنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(آمِنًا وَارْزُقْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(وَارْزُقْ أَهْلَهُ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(وَبِئْسَ) Sûsî, Ebû Cafer ve Verş, ibdâl ile okumaktadır.³⁴²

(الْمَصِيرُ) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(النَّارِ) Ebû Amr imâle ile, Verş, taklîl ile okumaktadır.³⁴³

(أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.³⁴⁴

³⁴⁰ Yunus, 10/98; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁴¹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 114.

³⁴² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁴³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 15; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 281; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

127. âyet: (وَأِدُّ بِرَفْعٍ إِبْرَاهِيمَ الْفَوَاعِدَ مِنَ النَّبِيِّتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(مِنَّا إِنَّكَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.³⁴⁵

(وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا) Sûsî'nin (ل) harfini (ر) harfine idğâm'ı, İbrahim ve İsmail (a.s)'ın Rablerine iştiyakla, zaman geçirmeden yalvardıklarına işaret etmektedir.³⁴⁶

128. âyet: (وَأَرْنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا)

(وَأَرْنَا) Kelimesini İbn Kesîr, Sûsî ve yakub (ر) harfinin sükûnu ile, Dûrî ise ihtilası kesre ile okumuştur.³⁴⁷

(دُرَيْتِنَا أُمَّةً) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(عَلَيْنَا إِنَّكَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

129. âyet: (رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(فِيهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.³⁴⁸

³⁴⁴ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185.

³⁴⁵ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185.

³⁴⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 282; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁴⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 282; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁴⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 282; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(مَنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(عَلَيْهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(عَلَيْهِمْ) Hamza ve Yakub zamiri zammeli okumaktadır.³⁴⁹

(وَيُرَكَّبُكُمْ إِنَّ) Verş, beş harf, Kâlun, İbni Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktârı sıla ile, diğerkurra ise, iskân ile okumaktadır.³⁵⁰

130. âyet: (وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ)

(وَمَنْ يَرْغَبُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza Kisâî ve Halefü'l-Âşir imâle ile okumaktadır.³⁵¹

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir (◌) harfini *elif* harfiyle med ederek okumaktadır.

(اصْطَفَيْنَاهُ) İbn Kesîr sıla ile, diğerkurra ihtilas ile okumaktadır.³⁵²

(الْآخِرَةِ) Verş nakil ve terkîk ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

131. âyet: (إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ)

(قَالَ لَهُ) Sûsî'nin idğâm'ı, Allah Teala'nın sözünün İbrahim'e (a.s) ulaşmasının sûratine işarettir.

³⁴⁹Dânî, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 282; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁵⁰Dânî, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 282; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁵¹Dânî, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 282; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁵²Dânî, *et-Teyşîr*, s. 206; Cezerî, *en-Neşr*, II, 521; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 282; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(رَبُّهُ أَسْلِمٌ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

132. âyet: (وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ) (مُسْلِمُونَ)

(وَوَصَّى) kelimesini Nâfi', İbn Âmir ve Ebû Cafer (واوصي) şeklinde okumaktadır. Diğer kurra tahkik üzere okumaktadır.³⁵³ Elmalî'lı (وَوَصَّى) kelimesine tavsiye etmek, (اوصي) kelimesine vasiyet etmek anlamı vermiştir. (اوصي) kalıbı killet ve kesret için ortak kullanılırken (وَصَّى) kalıbı sade kesret için kullanılmıştır.³⁵⁴ Bu vecih farklılığının mana'ya kattığı zenginlik şöyledir; Bu tavsiye/vasiyet, çok kez yapılmıştır.³⁵⁵

(بِهَا إِبْرَاهِيمُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِبْرَاهِيمُ) İbn Âmir'in (و) harfini *elif* harfiyle med ederek okumaktadır.

(بَنِيهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğer kurra ihtilas ile okumaktadır.

(اصْطَفَى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza Kisâî ve Halefû'l-Âşir imâle ile okumaktadır.³⁵⁶

(وَأَنتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

133. âyet: (أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ) (وَأَلَّهُ أَبَانِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَٰهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ)

³⁵³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁵⁴ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 115.

³⁵⁵ Âlûsî, *a.g.e.*, s. 389.

³⁵⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(شُهَدَاءِ) İbn Kesîr, Ebû Amr, Ebû Cafer, Nâfi' ve Ruveys'in ikinci hemzeyi teshil ile okumaktadır.³⁵⁷

(شُهَدَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.³⁵⁸

(وَنَحْنُ لَهُ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(إِلَيْهَا وَاجِدًا وَنَحْنُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَبَائِكَ) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(أَبَائِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir (◌) harfini *elif* harfiyle med ederek okumaktadır.

134. âyet: (وَأَلَّكُم مَّا كَسَبْتُمْ)

Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

135. âyet: (وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى)

(هُودًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.³⁵⁹

³⁵⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁵⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁵⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(نَصَارَى) Verş taklîl ile, Hamza, Kisâî, Halefü'l-Âşir ve Ebû Amr, imâle ile okumaktadır.

(إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir (◌) harfini *elif* harfiyle med ederek okumaktadır.³⁶⁰

(حَنِيفًا وَمَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

136. âyet: (وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالْأَسْبَاطُ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ)

(وَمَا أُوتِيَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.³⁶¹

(قُولُوا آمَنَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آمَنَّا) Verş medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(أُوتِيَ) Verş medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(مُوسَىٰ) Verş ve Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.

(وَعِيسَىٰ) Verş ve Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.³⁶²

(وَالْأَسْبَاطُ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(النَّبِيِّنَ) Nâfi' ya harfini *hemzeye* dönüştürmektedir.

³⁶⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 207; Cezerî, *en-Neşr*, II, 522; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 16; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 282; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁶¹ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185.

³⁶² Dâni, *et-Teyşîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَتَحْنُ لَهُ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

137. âyet: (فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ)

(فَإِنْ آمَنُوا) Verş nakil ve medd-i bedel ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.³⁶³

(آمَنْتُمْ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(مَا آمَنْتُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آمَنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(وَهُوَ) Ebû Amr, Kisâî, Ebû Cafer ve Kâlûn iskân ile okumaktadır.

138. âyet: (صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَتَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ)

(وَمَنْ أَحْسَنُ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَتَحْنُ لَهُ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.³⁶⁴

(صِبْغَةَ وَتَحْنُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

139. âyet: (قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَتَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ)

(قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَهُوَ) Kâlûn, Ebû Amr, Kisâî ve Ebû Cafer zamiri iskân-ı (وَ) ile okumaktadır.³⁶⁵

(وَرَبُّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

³⁶³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁶⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁶⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ) Verş sıla ile, Halef sekte ile okumaktadır.

((وَوَحْنُ لَهُ)) Sûsî idğâm ile okumaktadır.³⁶⁶

140. âyet: (أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى)

(تَقُولُونَ) Nâfi', İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebûbekir Şu'be gaib kalıbında okumuştur.

³⁶⁷Bu okuyuş, Yahudilerden ihbar olduğu için takdir (ام يقول اليهود والنصارى) şeklinde olacaktır. Diğer kurra muhatab sığısıyla okumakta, kelâmın sibâk ve sibâkında geçen ifade tarzının böyle okumaya daha elverişli olduğunu beyan etmektedir. Önceki âyette ³⁶⁸(قل اتحاجوننا في الله) kavî-i şerifî, muhatab gelmekte olup, âyetin sonu ise şöyle bitmektedir; (قل انتم اعلم ام الله) bu okuyuşa göre âyetin te'vili şöyle olur; “ Ya Muhammed Yahudi ve Hıristiyan olduklarını iddia edenlere de ki, neyi savunuyorsunuz, yoksa İbrahim ve evladının Yahudi olduğunu mu iddia ediyorsunuz?”³⁶⁹ Gaib kalıbı ehli kitabı tahkir içerir.

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir, (ه) harfini *elif* harfiyle med ederek okumuştur.

(وَالْأَسْبَاطَ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(هُودًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(نَصَارَى) Verş taklîl ile, Hamza, Kisâî, Halefû'l-Âşir ve Ebû Amr, imâle ile okumaktadır.³⁷⁰

(قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللَّهُ) Ruveys, *lam* üzerinde sekte yapmadan birinci hemzede tahkik ikici hemzede teshil ile, sondaki zamiri sılasız/iskân ile okumaktadır.

³⁶⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁶⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁶⁸ Bakara, 2/139.

³⁶⁹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 115 .

³⁷⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(قُلْ أَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ) Verş, hemzenin harekesini lam'a nakleder, böylece birinci hemze hazf olur, ikinci hemzenin teshili ve zamir'de altı hareke miktarı sıla ile okumaktadır. Verş'in diğer veçhi de ikinci hemze'yi elife ibdâl ile altı hareke meddederek okumasıdır.

(قُلْ أَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ) Hişam sekte yapmadan iki hemzeyi tahkik ile arasına *elif* getirir ve iki hareke miktarı meddeder. Diğer kurra sekte yapmaksızın hemzeleri tahkik ile okumuştur.³⁷¹

(وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ) Verş nakil ve teğlîz ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

141. âyet: (وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ)

Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.³⁷²

142. âyet: (سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَاهُمْ عَن قِبَلِهِمُ النَّبِيُّ كَانُوا عَلَيْهَا قُلُوبَ الْمُشْرِكِ وَالْمَغْرِبُ) (يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)

(السُّفَهَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsim dört harf miktarı meddetmektedirler.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(وَلَاَهُمْ) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî, Halefü'l-Âşir imâle ile okumaktadır.³⁷³

(وَلَاَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

³⁷¹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁷² Dâni, *et-Teyisr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁷³ Dâni, *et-Teyisr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(صِرَاطٍ) Kunbul ve Ruveys (س) ile, Halef işmâm ile okumaktadır.³⁷⁴

(مَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(مَنْ يَشَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(يَشَاءُ إِلَى) İbn Kesîr, Nâfi', Ruveys, Ebû Amr ve Ebû Cafer ikinci hemzeyi teshil, ve (و) harfine ibdâl ile okumuştur.³⁷⁵

(يَشَاءُ إِلَى) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

143. âyet: (إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَّحِيمٌ)

Ebû Amr, Kisai ve Ebûbekir Şu'be âyette geçen (لَرُؤُوفٌ) kelimesini (ر ع ف) kalıbında medsiz okumaktadır.³⁷⁶ Ve bu okuyuşun medh hususunda daha belîğ olduğunu şiirlerden örneklerle delillendirdiler. Diğer kurra metindeki gibi okumaktadır. Allah Teâlâ (c.c.) nin isimlerinin ekseriyetle bu kalıpta olduğunu ifade etmektedirler.

(جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً) Verş nakil ve sıla ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(أُمَّةً وَسَطًا) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(شَهَادًا) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

³⁷⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁷⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁷⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(عَلَيْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(لِنَعْلَمَ مَنْ) Sûsî'nin idğâm ile okuması, ilmin önemine ve büyüklüğüne işaret kastı taşır.³⁷⁷

(مَنْ يَنْقَلِبْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(لِكَبِيرَةٍ إِلَّا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(إِيمَانَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.³⁷⁸

(بِالنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

144. âyet: (قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) (وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ)

(وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ) İbn Âmir, Hamza ve Kisâf muhatab kalıbında okumuştur. Bu okuyuşu, âyet-i kerîmenin sibakının (وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ) şeklinde muhatab kalıbı ile gelmesi sebebi ile hitâmın muhatab olması, gaib kalıbında olmasından daha evla olduğu görüşündedirler. Nitekim sonraki âyet muhatab kalıbıyla başlamıştır. (وَلَيْنُ) (أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ)³⁷⁹ âyet-i kerîmenin son bölümünü gaib kalıbıyla okuyan diğer kurra, bu bölümü (وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ) cümlesinin haberi olarak görmekte, bu sebeple gaib okumanın daha elverişli olduğu düşüncesindedirler.³⁸⁰

Ayet-i kerîmede câlib-i dikkat olan husus şudur; âyette iki hitap, bir de ihbârî cümle vardır. Birinci bölümde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gönlündeki kıble iştiağı, arayışı konu edilirken hitab Hz. Peygamber'e (s.a.v.) yöneliktir. Yüzünü Mescid-i haram'a çevirmesi salık verilirken, Ümmete de siz de 'yüzünüzü Mescid-i haram'a

³⁷⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 208; Cezerî, *en-Neşr*, II, 523; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 17; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 283; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 193; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁷⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 209; Cezerî, *en-Neşr*, II, 524; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 18; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 284; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁷⁹ Bakara, 2/145.

³⁸⁰ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 116-117; Ebû Hayyân el-Endelüsî, *Bahru'l-muhît*, I, 609-611.

itticah ediniz' ifadesi ile bu kez de Hz. Peygamber'in (s.a.v) ümmeti muhatab alınmaktadır. Sonra Ehli kitaptan bir haber verme söz konusudur.

(السَّمَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَجُوهَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(رَبِّهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.³⁸¹

(نَرَى) Verş taklîl ile, Ebû Amr, Hamza ve Kisâî imâle ile okumaktadır.³⁸²

(تَرْضَاهَا) Verş taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.³⁸³

(فَلَنُؤَلِّبَنَّكَ قَبِيلَةً) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(أَوْثُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

145. âyet: (وَلَمَّا أَتَيْنَا الَّذِينَ أَوْثُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ)

(وَلَمَّا أَتَيْنَا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(أَوْثُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(الْكِتَابَ بِكُلِّ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(آيَةٍ) Verş, medd-i bedel'i tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.³⁸⁴

³⁸¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 209; Cezerî, *en-Neşr*, II, 524; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 18; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 284; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁸² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 209; Cezerî, *en-Neşr*, II, 524; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 18; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 284; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁸³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 19; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 285; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁸⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 19; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 285; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَمَا أَنْتَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(بَعْضُهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(بَعْضٍ وَلَئِن) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.³⁸⁵

(أَهْوَاءَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(أَهْوَاءَهُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

146. âyet: (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ)

(آتَيْنَاهُمُ) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(أَبْنَاءَهُمْ) Hamza, tûl, kasr ve teshil ile okumaktadır.³⁸⁶

(أَبْنَاءَهُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.³⁸⁷

(مِنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

147. âyet: (الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ)

Vücûhat farklılığı yoktur.

³⁸⁵Dânî, *et-Teyisîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 19; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 285; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁸⁶Dânî, *et-Teyisîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 19; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 285; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁸⁷Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s. 178-185.

148. âyet: (وَلِكُلِّ وَجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيٰهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(وَلِكُلِّ وَجْهَةٌ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(مُوَلِّيٰهَا) kelimesini İbn Âmir, ismi mef'ul kalıbında okudu. Bu İbn Abbas'ın da kıraatıdır.³⁸⁸ 'İbret mananın umumiliğinedir, sebebin hususiliğine değildir.' Kaide-i külliyesinin fehvasınca kelimenin zihni yönelişleri de kapsadığı ifade edilmiştir.³⁸⁹ Mefhumu muhalifinden ehli kitabın oraya yönelmeme hususundaki inad ve ısrarı da anlaşılır. Müslümanlara, oraya yönelişe mufavvak kıldığı için, bir şükür tembihatını da içerir.³⁹⁰

İbn Âmirin (مولاها) okuyuşu (موجهها) anlamındadır, ismi mef'ul kalıbıdadır. Anlamı edilgenleştirir. Bu okuyuş şöyle delillendirildi; (مُوَلِّيٰهَا) kelimesi aynıyle bir faile isnad edilmediği için (هُوَ)'nin (وَلِكُلِّ) kelimesine izafe edilen bir isimden kinaye olması caizdir. O, faildir. Bu tevliye işinin failinin Allah (c.c.) olması îcâb etmektedir. (هُوَ) ondan kinayedir. Takdir şöyle olur; " Her milletin, Allah'ın (c.c) kendilerini yönelttiği bir kıbleleri, yönleri veya yönelişleri vardır". Ekser kurranın okuyuşu ise ismi fail kalıbında olup, etken/etkin bir mana vermeye elverişli olmaktadır. Yani " Her milletin yöneldiği bir kıblesi (yönelişi) vardır. Bu okuyuşta (هُوَ)'nin muzafun ileyh bir isimden kinaye olduğunu zira (وَجْهَةٌ) kelimesinin tenvininin (tenvini ıvad) olduğunu ifade etmişlerdir.³⁹¹

(الْخَيْرَاتِ) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(يَأْتِ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl ile okumaktadır.

(جَمِيعًا إِنَّ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

³⁸⁸ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Mütyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁸⁹ Ebû Hayyân el-Endelüsî, *Bahru'l-muhît*, I, 612.

³⁹⁰ Ebû Hayyân el-Endelüsî, a.g.e. I, 612.

³⁹¹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 117-118.

(شَيْءٍ) kelimesinde Verş, tûl, tevassut ve kasr ile, Hamza ise, sekte ile okumaktadır.³⁹²

149. âyet: (وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ)

(فَدِيرٌ وَمِنْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

Ayet-i kerîmenin son bölümünü, Ebû Amr ğaib kalıbıyla okumakta ve 146. âyette geçen (يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ) ifadesi ile alakalı olduğunu, bu itibar ve irtibatla bu kalıpta okumanın daha elverişli olduğunu ifade etmektedir.³⁹³

Ekser kurra ise âyet'in başındaki zamirlerin ve ifade tarzının nuhatab okumaya daha elverişli olduğunu beyan etmiştir. (وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) Muhataptan ğaibe rucûyu gerektiren bir durum olmadığı görüşündedirler.³⁹⁴

150. âyet: (لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ)

(لِلنَّاسِ) Dûrî'nin imâle ile okuması, Müslüman olmayan insanların hafifliğini işaret etmek içindir.

(وَجَوْهَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(ظَلَمُوا) Verş, teğlîz ile okumaktadır.

(لِنَلَّا) Verş, *hemze yi ya* harfine ibdâl ile okumaktadır.³⁹⁵

³⁹² Dâni, *et-Teysîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁹³ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 117-118; Dâni, *et-Teysîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁹⁴ İbn Zencele, *a.g.e.*, s. 117-118; Dâni, *et-Teysîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁹⁵ Dâni, *et-Teysîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

151. âyet: (كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا (لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

(كَمَا أَرْسَلْنَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فِيكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(آيَاتِنَا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.³⁹⁶

152. âyet: (فَاذْكُرُونِي أَنذُرَكُمْ وَأشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ)

(فَاذْكُرُونِي أَنذُرَكُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فَاذْكُرُونِي) İbn Kesîr, isbat-ı (ي) ile okumuştur.

(وَلَا تَكْفُرُونِ) Yakub, vakfen ve vaslen isbat-ı (ي) ile okumaktadır.³⁹⁷ Allah'ı (c.c) inkar etmenin küfrün en son noktası olduğu, küfrün diğerkurra aksamının önem sıralamasında sonra geleceğini tebyin içindir.

153. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ)

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آمَنُوا) Verş medd-i bedel ile okumuştur.

(وَالصَّلَاةِ) Verş teğlîz ile okumuştur.³⁹⁸

³⁹⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁹⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

154. âyet: (وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ)

(أَحْيَاءٌ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(بَلْ أَحْيَاءٌ) Verş'in nakil ile okuması, şehitlerin ölü kabul edilmesi vehminin süratle izalesinin zaruretine işaret etmektedir. Halef'in sekte ile okuması ise, şehitlerin hayatiyetinin alışlagelenden farklı, özel bir yaşam olduğunu vurgulama hikmetine yöneliktir.

(أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(لِمَنْ يُقْتَلُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.³⁹⁹

155. âyet: (وَأَنْبَلَوْكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِيرٍ) (الصَّابِرِينَ)

(بِشَيْءٍ) kelimesinde Verş tûl, tevassut ve kasr ile, Hamza sekte ile okumaktadır.

(مِّنَ الْأَمْوَالِ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(وَالْأَنْفُسِ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.⁴⁰⁰

156. âyet: (الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)

(إِذَا أَصَابَتْهُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أَصَابَتْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁴⁰¹

³⁹⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 20; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 286; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

³⁹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 22; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 287; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁰⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 22; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 287; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(قَالُوا إِنَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِلَيْهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğerkurra ihtilas ile okudular.⁴⁰² Bu okuyuşta, Allah'tan (c.c) başkasına dönüşün olmadığı, hakikatinin vurguya ihtiyacı olmadığına işaret edilmektedir.

157. âyet: (أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ)

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(عَلَيْهِمْ) Hamza ve Yakub'un zamirde zammı (◦) ile okumaları, iman ve sabır ehlini tazim ve tebci içindir.

(رَبِّهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(وَرَحْمَةٌ وَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.⁴⁰³

158. âyet: (وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ)

(شَعَائِر) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(عَلَيْهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğerkurra ise, ihtilas ile okumaktadır.

(أَنْ يَطَّوَّفَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

⁴⁰¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 22; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 287; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁰² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 22; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 287; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁰³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 22; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 287; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(ط) harfine çevirerek, (ي) şeklinde, (بطوع) Hamza, Kisâî, Yakub ve Halef (تَطْوَع) harfini de şeddeleyerek okumaktadır.⁴⁰⁴ (muzari kalıbında, mahreçleri yakın harfleri idğâm ederek) İleride 184. âyette geçtiği yerde de böylece okumaktadır.

Şart ve ceza (cevap) kalıplarını, Araplar istikbal (gelecek zaman) kalıbı olarak kullanırlar. Kelime mazi sığasında bile olsa, eğer başına şart edatı geldiyse, anlamı gelecek zamana dönüşür. (bu gayet tabidir zira geçmiş zamanla ilgili şart ifade eden cümle kurulmaz) (من اكرمني اكرمه) (من يكرمني اكرمه) misallerinde olduğu gibi. Bu okuyuş Abdullah b. Mesud'un (ومن يتطوع) okuyuşunu destekler mahiyettedir. Zira kelime (iğlal ve idğâm öncesi hali) mahza istikbale dönüşmüştür. Mahreçleri birbirine yakın olduğu için idğâm edilmiştir.

Tahkik okuyuşu, mazi kalıbında olsa dahi mana istikbaldir. Mazi lafiz istikbale te'vil edilir. Hûd sûresinin onbeşinci âyeti buna örnektir (مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّهَا نُوفٍ) (مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّهَا نُوفٍ) Mazi daha hafiftir ve idğâmada ihtiyaç kalmaz.⁴⁰⁵

(خَيْرًا) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(شَاكِرًا) Verş, terkîk ile okumaktadır.

159. âyet: (يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ) (يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ) (يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ)

(عَلِيمًا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَالْهُدَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşîr ve Kisâî ise imâle ile okumaktadır.⁴⁰⁶

(مَا بَيَّنَّاهُ) İbn Kesîr sıla ile, diğer kurra ihtilas ile okumaktadır. Bu okuyuş beyana mazhar olan şeyin bizzat münzel olan hidayet ve beyyinat olduğunu işaret etmek içindir.

⁴⁰⁴ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 22; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 287; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁰⁵ İbn Zencele, *Hucetü'l-kiraat*, s.117-118; Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 22; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 287; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 195; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁰⁶ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(لِلنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

160. âyet: (إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(فَأُولَٰئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَأَصْلَحُوا) Verş'in teğlîz ile okuması, ıslah ameliyesinin zor olmakla birlikte takdire şayan olduğuna işaret etmek içindir.

(عَلَيْهِمْ) Hamza ve Yakub, zamirde zammı (◌) ile okumaktadır.⁴⁰⁷

161. âyet: (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ)

(كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ) Verş'in nakil ile okuması, küfrün lâneti beraberinde getirdiği ve bu hakikatin süraetle dile gelmesi gerektiğine işaret etmek içindir. Halef'in sektesi ise, Kafirlerle verilecek cezanın pek yaman olacağını teyit maksadındadır.

(أُولَٰئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(عَلَيْهِمْ) Hamza ve Yakub, zamirin iki harfini de zammeyle okumaktadır.

(لِلنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.⁴⁰⁸

162. âyet :

Vücühât farklılığı yok.

163. âyet: (وَاللَّهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ)

⁴⁰⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁰⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(لَا إِلَهَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِلَهُ وَاجِدٌ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(وَالَهُمْ إِلَهُ) Verş sıla ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.⁴⁰⁹

164. âyet: (إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا)
(يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ وَتَصْرِيْفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ

(الرِّيَّاحِ) Hamza, Kisâî ve Halefû'l-Âşır'in müfred okumaları, helâke sebep olan rüzgarın tasarrufunun da Allah'ın (c.c) elinde olduğuna işaret içindir.⁴¹⁰

(وَالنَّهَارِ) Verş taklî ile, Ebû Amr ise, imâle ile okumuştur.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(وَمَا أَنْزَلَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(السَّمَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(لَايَاتِ) Medd-i bedeli Verş, altı/sekiz hareke miktarı (tûl), dört hareke miktarı (tevassut), iki hareke miktarı (kasr) meddetmektedir.

(فَأَخْيَا بِهِ) Verş fetih ve taklîl ile, Yakub ise imâle ile okumaktadır.

(بِهِ الْأَرْضَ) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.⁴¹¹

⁴⁰⁹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴¹⁰ Dâni, *et-Teyisr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴¹¹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'an Kiraati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

165. âyet: (وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ)

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(مَنْ يَتَّخِذْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَنْدَاداً يُحِبُّونَهُمْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَمَّنُوا أَشَدُّ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.⁴¹²

(أَمَّنُوا أَشَدُّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(يَرَى) kelimesini Nâfi' ve İbn Âmir (تري) şeklinde muhatap olarak okudular. Bu okuyuşa göre muhatap Peygamber efendimizdir (s.a.v.). Ancak bu kıraat'a göre hitabın zalimlere ait olması da muhtemel ve câizdir. Zaten ekser kurra da ğâib okumuştur.⁴¹³

(ظَلَمُوا) Verş, teğlîz ile okumuştur.

(إِذْ يَرُونَ) İbn Âmir, kelimeyi meçhul kalıpta okumaktadır.

(يَرَى) Sûsî, imâle ile okumuştur.

(جَمِيعاً وَأَنَّ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَنَّ الْقُوَّةَ) Ebû Cafer ve Yakub, hemzeyi kesreli okumuştur.

166. âyet: (إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ)

(إِذْ تَبَرَّأَ) Ebû Amr'ın (ذ) harfini (ت) harfine idğâm'ı, bu teberrînin her zaman ve zeminde olduğunu tekit kastı taşımaktadır.

⁴¹² Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴¹³ Âlûsî, *a.g.e.*, II, 35; Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(بِهِمُ الْأَسْبَابُ) Sâkin (ل) harfinde Verş nakil ile, Hamza sekte ve nakil ile, aynı kelimenin zamirini Ebû Amr ve Yakub iki harfinde zammesiyle, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-Âşîr iki harfinde kesreyle okumaktadır.⁴¹⁴

167. âyet: (مِنَ النَّارِ) (حَسْرَاتٍ عَلَيْهِمْ) (كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ) (كَمَا تَبْرَأُوا) (لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً)

(مِنَ النَّارِ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Kisâî'den gelen rivayette Dûrî imâle ile okumuşlardır.

(عَلَيْهِمْ) Hamza ve Yakub, zamirin iki harfini de zammeyle okumaktadır.

(يُرِيهِمُ اللَّهُ) Hamza ve Yakub, zamirin iki harfini de zammeyle, Ebû Amr da kesre ile okumaktadır.

(كَمَا تَبْرَأُوا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(لَوْ أَنَّ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(مِنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(أَعْمَالَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.⁴¹⁵

168. âyet: (وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ)

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(فِي الْأَرْضِ) Verş, nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(طَيِّبًا وَلَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

⁴¹⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 23; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 196; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴¹⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 24; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(حُطُوت) Nâfi', İbn Kesîr, Ebû Amr, Ebûbekir Şu'be, Hamza ve Halefû'l-Âşîr iskân-ı (ط) ile okumaktadır.

(لُكُم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.⁴¹⁶

169. âyet: (إِنَّمَا بِأَمْرِكُمْ)

(إِنَّمَا) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.⁴¹⁷

(بِأَمْرِكُمْ) Kelimesinin hemzesinde Verş, Sûsî ve Yakub ibdâl ile, aynı kelimenin (ر) harfini Ebû Amr iskân ile, ravisi Dûrî de ihtilas ile okumuşlardır.

(بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ) kelimelerindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

170. âyet: (سَيِّئًا) (قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا) (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ)

(قِيلَ) İbn Zekvan, Kisâî ve Ruveys işmam ile okumaktadır.

(مَا أَلْفَيْنَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(عَلَيْهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğerk kurra ihtilas ile okumaktadır.⁴¹⁸

(أَبَاءَنَا) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَبَاءَنَا) Medd-i bedeli Verş, tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

⁴¹⁶ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 24; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴¹⁷ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 24; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴¹⁸ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 25; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 288; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(بَلِّ تَنْبِغ) (ل) ve (ن) harfleri arasında Kisâî idğâm ile okumuştur.

(شَيْنًا) kelimesinde Verş tûl, tevassut ve kasr ile, Hamza ise sekte ile okumaktadır.

(شَيْنًا وَلَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.⁴¹⁹

171. âyet: (يُنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ)

İki kelime arasında Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(دُعَاءَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَنِدَاءَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(فَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır. Bu sıla ile okuyuşta med derecesine göre tahkir söz konusudur.⁴²⁰

172. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا)

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آمَنُوا) Medd-i bedeli Verş, tûl, tevassut ve kasr ile okumuştur.

(إِن كُنْتُمْ إِيَّاهُ) Verş medd-i bedel ile, ikinci kelimeyi sıla ile, sakın (م) 'den sonra Halef, sekte ile okumuştur.

⁴¹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 24; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴²⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 24; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(رَزَقْنَاكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(إِيَّاهُ) İbn Kesîr sıla ile, diğerkurra ihtilas ile okumaktadır. Bu okuyuş ehemmiyetinden dolayı beyanın en kısa sürede tamamlanması gerektiğine ve Allah'tan (c.c) başkasına halis bir ibadet yapılamayacağına işaret etmektedir.⁴²¹

173. âyet: (فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ)

(فَمَنْ اضْطُرَّ) kelimenin başındaki edat aslen sukun üzere mebnidir. Vasl halinde Nâfi', İbn Kesîr, İbn Âmir, Kisâî, Ebû Cafer ve Halefû'l-Âşir zammeyle, diğerkurra kesreyle vasletmektedir. İkinci kelimedeki (ط) harfini Ebû Cafer kesreli okumaktadır. Vaslen zammeli okunduğunda, ruhsatın şahıslarla ilgili değil zaruretle ilgili olduğu ve bu iztirarın şahısları ezecek ağırlıkta olduğuna işaret eder. Kesreli okuyuş, iztirarın ciddiyetle tahlil edilmesi gerektiği anlamındadır.⁴²²

(بَاغٍ وَلَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(فَلَا إِثْمَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(عَلَيْهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğerkurra ihtilas ile okumuştur.

174. âyet: (مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا أَوْلَيْنَاكَ مَا يَكْفُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا (يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ)

(مَا أَنْزَلَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

⁴²¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 210; Cezerî, *en-Neşr*, II, 525; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 24; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴²² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 25; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(قَلِيلًا أَوْلِيَاكَ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.⁴²³

(أَوْلِيَاكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(يَأْكُلُونَ) Verş, Ebû Cafer ve Sûsî, hemzeyi harfî med'e ibdâl ederek okumaktadır.

(فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا) Verş, altı/sekiz hareke, Kâlun, İbni Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktârı sıla ile, diğerkurra ise, iskân ile okumaktadır.⁴²⁴

(النَّارِ) Verş, taklîl ile, Ebû Amr ve Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(وَلَا يُرْكَبُهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(وَلَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(عَذَابِ آيِمٍ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.⁴²⁵

175. âyet: (بِالْهُدَى وَالْعَذَابِ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ)

(أَوْلِيَاكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مَا أَصْبَرَهُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(النَّارِ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Dûrî, imâle ile okumuştur.

⁴²³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 25; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 288; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 197; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴²⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴²⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(لِصَّلَاةٍ) Verş, teğlız ile okumaktadır.

(بِالْهُدَى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî ise, imâle ile okumaktadır.

(وَالْعَذَابِ بِالْمَغْفِرَةِ) iki kelime arasında Sûsî'nin idğâmında, mağfireti tamamıyla ellerinden çıkarmayı göze aldıklarına işaret vardır. İkinci kelimenin (ج) harfi üzerinde Verş terkîk ile Kisâî imâle ile okumaktadır.⁴²⁶

176. âyet: (نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ)

Yakub'dan rivayetle Ruveys ve Sûsî (ب) harfini (ب) harfine idğâm ile okumuştur.⁴²⁷

177. âyet: (أَلَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ)

Ayet-i kerîmede geçen (الْبِرِّ) kelimesini, iki yerde de Hamza ve Hafs'ın dışındaki kurra zamme ile okumaktadır.⁴²⁸

(وُجُوهَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(وَلَكِنَّ الْبِرَّ) Verş, muhaffef (ن) un kesresi, meftuh (ج) nin terkîkiyle, diğer kurra, tefhim ile okumuştur. Verş'in okuyuşunda dikkatle beyana kulak verilmesinin zarûretine işaret edilmiştir.

(مَنْ آمَنَ) Verş, nakil ile medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(وَأَقَامَ الصَّلَاةَ) Verş, teğlız ile okumaktadır.

(وَأَتَى الْمَالَ) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

⁴²⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴²⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴²⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَآتَى الرَّكَاةَ) Verş, medd-i bedel-i tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) Verş, nakil ve medd-i bedel ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(وَالْيَتَامَى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefü'l-âşir imâle ile, diğerkurra fetih ile okumaktadır.⁴²⁹

(وَالسَّائِلِينَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الْبِاسَاءِ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl ile okumuştur.

(وَالضَّرَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.⁴³⁰

178. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنثَى بِالْأُنثَى) (فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءُ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ)

(آمَنُوا) Medd-i bedel'i Verş, tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(عَلَيْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(بِالْأُنثَى) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(بِالْأُنثَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.

⁴²⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴³⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(فِي الْفَتْحِ) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.⁴³¹

(مِنْ أَحْبَبِهِ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(تَشْيِئَةً) kelimesinde Verş, tûl, tevassut ve kasr ile, Hamza ise, sekte ile okumaktadır.

(وَأَدَاءً) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbn Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(اِغْتَدَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

(إِلَيْهِ) İbn Kesîr, sıla ile okumuştur.⁴³²

179. âyet: (وَلَكُمْ فِي الْفِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ)

(وَلَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(حَيَاةٌ يَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(يَا أُولِي) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أُولِي الْأَلْبَابِ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(لَعَلَّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁴³³

⁴³¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴³² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴³³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 26; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 289; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

180. âyet: (كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْأَقْرَبِينَ وَالْأَقْرَبِينَ)

(عَلَيْكُمْ إِذَا) Kâlûn bir harf miktarı sıla ile, Verş beş harf miktarı sıla ile, İbn Kesîr ve Ebû Cafer ise bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okudular.

(وَالْأَقْرَبِينَ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.⁴³⁴

181. âyet : (فَإِنَّمَا أَنْتُمْ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ)

(فَإِنَّمَا أَنْتُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

182. âyet: (فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ)

(فَمَنْ خَافَ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumuştur.

(خَافَ) kelimesinde Hamza, imâle ile okumuştur.

(مَوْصٍ) kelimesini Hamza, (و) harfini fetha, (ص) harfini şedde ile okumuştur. Vasiyeti yapanın meşrûiyet dışına çıktığına işaret etmektedir.⁴³⁵

(جَنَفًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(أَوْ إِنَّمَا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(فَأَصْلَحَ) Verş, teğlîz ile okumaktadır.

(بَيْنَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(عَلَيْهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğerkurra, ihtilas ile okumuştur.⁴³⁶

183. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ)

⁴³⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴³⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴³⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

Ayete geçişte Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آمُوا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(لَعَلَّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مِن قَلْبِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁴³⁷

184. âyet: (وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامَ مَسْكِينٍ)

(مِنْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَرِيضًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(فِدْيَةٌ طَعَامَ) Nâfi', Hişam, İbn Zekvan ve Ebû Cafer'in, izafet terkibi şeklinde okuması, bu yemeğin sadece fakir ve ihtiyaç sahiplerine ait olduğuna, verilirken buna azami dikkat gösterilmesine işaret etmektedir. (مَسْكِينٍ) kelimesini de (مَسَاكِينٍ) şeklinde meddederek, cemi okumalarında, fidyelerin bir çok fakire verilebileceğine işaret vardır.⁴³⁸ diğer kurranın okuyuşunda ise, fidyenin önemine ve mahiyetine, bu konuda dikkat edilmesinin zaruretine işaret edilmiştir.

(طَعَامَ مَسْكِينٍ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ) İki sakin (ن) harfinden sonra gelen hemzeteyn'i, Verş nakille, Halef, sekte ile okumaktadır.

⁴³⁷ Dâni, *et-Teyisr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴³⁸ Kurtubî, *el-Câmi'u li ahkâmi'l-Kur'ân*, II, 286; Ebû Hayyân, *Bahru'l-muhît*, II, 43; Dâni, *et-Teyisr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(تَطَوَّعَ) Hamza, muzaraat harfini (ي) harfi ile, (ع) harfini de sakın okumaktadır.

(فَهُوَ) Nâfi', Ebû Amr ve Kisâî (و) harfini cezm ile okumaktadır.

(لَكُمْ إِنْ) Verş altı /sekiz hareke miktarı, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer de iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁴³⁹

185. âyet: (شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ ... وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ)

(شَهْرُ رَمَضَانَ) Sûsî, idğâm ile okumuştur.

(الَّذِي أُنزِلَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(الْعُسْرُ -الْيُسْرُ) kelimelerini Ebû Cafer, (س) harfinin zammesiyle okumuştur.⁴⁴⁰

(مَرِيضًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(مِنْ آيَاتِهِ أُخْرِ) İki sakın (ن) harfinden sonra gelen hemzeteyn'i, Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(وَلَعَلَّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(الْقُرْآنُ) kelimesini, İbn Kesîr, Tevrat kelimesi gibi isim kabul ederek hemzesiz okumaktadır. Delili İmam Şafîi'den nakledilen şu sözdür; İsmail'e⁴⁴¹ Kur'ân'ı dinlettim, bu kelimeleri hep hemzesiz okuyordu. Cumhur kurra ise hemzeli okuyuşa kıyamet sûresinin şu âyetlerini delil getirdiler; (فَإِذَا قَرَأْتَ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ) (إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ)⁴⁴² İbn

⁴³⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁴⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁴¹ İsmail b. Abdullah el-Konstantini, Mekke mukrii İbn Kesir'in öğrencisi (doğumu: h.100).

⁴⁴² Kıyame, 75/17-18.

Kesîr'in bu okuyuşu, Kur'ân'ın kolay kılındığına, selim tabiatların kolayca kabul edecekleri sekinet ve itminan veren bir kitap olduğuna işaret etmektedir.

(م) (وَلْيُكْمِلُوا) Ebûbekir Şu'be ve Yakub, tef'ıl kalıbında (ك) harfinin fethası, (م) harfinin şeddesiyle okumaktadır. Âyet-i kerîmenin içinde geçen (وَلْيُكْمِلُوا اللَّهَ) kelimesinden dolayı (fonetik benzerlik) böyle okuduklarını ifade etmişlerdir. Diğer kurra if'al kalıbında okumuştur. Bu kelime maide sûresinde bu kalıpta geçmiştir. (الْيَوْمَ) 443 (أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ) Tahkik okuyuşunu benimseyen ekser kurra bu kelimenin, if'al ve tef'ıl kalıbı arasında fark olmadığını belirtmiştir. 444 (اکمل و کمل) (اکرم و کرم) bu kalıplar buna örnektir.

(لِّلنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(وَلْيُكْمِلُوا) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(الْهُدَى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır. 445

186. âyet: (أَجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانَ)

(قَرِيبٌ أَجِيبٌ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَلْيُؤْمِنُوا) Verş, Ebû Cafer ve Sûsî hemzeyi harfî medde ibdâl ederek okumaktadırlar.

(ي) Verş, izafe (ي) sını fetha ile okumaktadır. İmanda mutlak ihlasın gerekliliğini teyit etmektedir.

(لَعَلَّهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(الدَّاعِ) ve (دَعَانَ) kelimelerinin sonunu, vasl halinde, Verş ve Ebû Amr (ي) harfinin isbatı ile okuyorlar. Hulvânî (ö. 250 / 871) de ikinci kelimedede isbat ile bu imamlara

443 Maide,4/ 3.

444 İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 126.

445 Dâni, *et-Teyisîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

dahil oluyor. Vakıf halinde “resmü’l-mushaf”a tabi oluyorlar. Bu iki kelimenin (ي) harfi arasında şöyle bir fark vardır; birincisi kelimenin aslından iken ikincisi mütekellim (ي)’sıdır. Diğer kurra metindeki gibi okuyor. Kesre (ي) harfine kifayet eder demişlerdir.⁴⁴⁶ Hazifle okumada, daha dua bitmeden Allah’ın kulunun kabul şartlarını taşıyan duasına icabet edeceğine, isbat ve izhâr ile okuyuşta ise dua ve ibadette ihlasın gerekliliğine işaret vardır.⁴⁴⁷

187. âyet: (احلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ)

(نِسَائِكُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَنْتُمْ كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(لَهُنَّ) Yakub, vakıf halinde isbatı (◌) ile okumuştur.

(فَالآنَ بَاشِرُوهُنَّ) Birinci kelimedede Verş, nakil, tûl, tevassut ve kasr ile, ikinci kelimeyi terkîk ile, Halef ise, birinci kelimedede sekte ile okumuştur.⁴⁴⁸

(فَالآنَ) Ebû Cafer’den rivayetle İbn Verdan (ö. 160 / 777) hemzenin harekesini (◌) harfine nakil ile iki hareke miktarı med ile okumuştur.

(يَتَّبِعَنَّ لَكُمْ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(الْأَيْبُضُ) Sakin (◌) harflerinden sonra gelen hemzelerde Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(الْأَسْوَدُ) Sakin (◌) harflerinden sonra gelen hemzelerde Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

⁴⁴⁶ İbn Zencele, *Huccetü’l-kıraat*, s.126-127.

⁴⁴⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati’l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur’ân Kıraatı*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 199; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁴⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati’l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur’ân Kıraatı*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(المَسَاجِدِ تِلْكَ) kelimesinde Sûsî'nin idğâmında, mescitlerde itikaf halinde şehvetten uzak durmanın gerekliliği ve bütün menhiyyatın hüdûdullah kapsamında olduğunun kısa ve belîğ şekilde ifadesi sağlanmıştır.

(آيَاتِهِ) Verş, medd-i bedel'i tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.⁴⁴⁹

188. âyet: (وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا)

(وَلَا تَأْكُلُوا) ve (لِتَأْكُلُوا) kelimelerinde Verş Sûsî ve Ebû Cafer hemze'nin ibdâli ile okumaktadır.⁴⁵⁰

(أَمْوَالِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(بِالْإِثْمِ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَأَنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(بِهَا إِلَى) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(مِنْ أَمْوَالِ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.⁴⁵¹

189. âyet: (وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اتَّقَى وَآتَى النَّبُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا)

⁴⁴⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁵⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁵¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 211; Cezerî, *en-Neşr*, II, 528; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 27; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 290; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَلَكِنَّ الْبِرَّ) Nâfi' ve İbn Âmir (ن) harfinin kesresiyle şeddesiz, (ر) harfinin de zammesiyle okumuştur.

(لِلنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(تَأْتُوا) Verş, Ebû Cafer ve Sûsî, hemzeyi harfi medde ibdâl ederek okumuştur.

(الْبُيُوتِ) kelimesini, İmam Nâfi'in ravileri Verş ve Kâlûn, Ebû Amr ve Hafs kelimeyi cemi olmak üzere (ب) harfinin zammesiyle okudular. (قلب = قلوب)(بيت = بيوت) gibi.⁴⁵² Diğer kurra (ب) harfini kesreyle okumuştur. Bu kurra, kendisinden sonra zammeli (ي) bulunan (ب) harfini zammeli okumayı dile ağırlık olarak görmektedirler. (ي) harfinden sonra gelen sakin (و) da düşünülürse üç zamme içtima halinde olacaktır. Bu yüzden kesre (ي) harfine yakın olduğundan (ب) harfini kesrelediler. Bu kurra, buna mümâsil (الغُيُوبِ) (شُيُوخِ) (جُيُوبِهِنَّ) gibi kelimeleri de böyle okumaktadırlar.⁴⁵³ Zammeli okuyuşta evlerin mahremiyetine dikkat edilmesi gerektiğine, kesreli okuyuşta ise, evlere alışlagelenin dışında bir yoldan girmenin çirkinliğine işaret edilmiştir.

(انْقَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(مِنْ أَبْوَابِهَا) ve (عَنِ الْأَهْلِ) kelimelerinde Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(الْعَلَّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁴⁵⁴

190. âyet: (يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ)

(يُقَاتِلُونَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

⁴⁵² Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 28; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 292; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁵³ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 127.

⁴⁵⁴ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 28; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 292; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁴⁵⁵

191. âyet: (وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلْتُمُوهُمْ)

Ayet-i kerîmede geçen kıtal kelimesini, Hamza, Kisâî ve Halef mutavaat olmaksızın (قتل) öldürmek anlamında almışlar ve öyle okumuşlardır. Bu üç imam'a göre âyetin anlamı şöyle olacaktır. "Onlar sizi öldürmedikçe." Ekser kurra, tahkîk üzere okumaktadır. Tahkîk okuyuşu müfâale babından, binası mutavaat içindir. Anlam şöyledir "Onlar sizinle savaşmadıkça." Âmeş, İmam Hamza'nın okuyuşuna itiraz etmekte ve bir insan maktul iken nasıl başkasının katili olabilir sorusunu yönelmiştir. Hamza da Arab'ın bir topluluktan biri öldürüldüğünde onu cemi siğaya hamlettiği bilinir, âyetin bu formu Kur'ân da değişik yerlerde geçer diyerek cevap vermiştir.⁴⁵⁶

(حَيْثُ تَقِفْتُمُوهُمْ) Sûsî'nin idğâmında, bulduklarında tereddüt etmeden öldürülmeleri gerektiğine işaret edilmektedir.

(تَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرَجُوهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(فيه) İbn Kesîr sıla ile, diğer kurra ihtilas ile okumuştur.

(جَزَاءً) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbn Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الْكَافِرِينَ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Kisâî den gelen rivayette Dûrî ve Ruveys imâle ile okumaktadır.⁴⁵⁷

⁴⁵⁵ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 28; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 292; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁵⁶ İbn Zencele, *Hucetü'l-kiraat*, s. 127; Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 28; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. .292; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 200; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁵⁷ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 28; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 292; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

192. âyet:

Vücûhat farklılığı yok.

193. âyet: (وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِئْتَةٌ وَيَكُونَ)

(رَّحِيمٌ وَقَاتِلُوهُمْ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(وَقَاتِلُوهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(فِئْتَةٌ وَيَكُونَ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.⁴⁵⁸

194. âyet: (فَمَنْ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا)

(اعْتَدَىٰ) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.⁴⁵⁹

(عَلَيْهِ) İbn Kesîr, zamiri med ile okumuştur.

(عَلَيْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(وَاعْلَمُوا أَنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

195. âyet: (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَىٰ)

(بِأَيْدِيكُمْ إِلَىٰ) Verş sıla ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(بِأَيْدِيكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

⁴⁵⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁵⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَأَحْسِنُوا إِنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁴⁶⁰

196. âyet: (وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ)

(فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(أُحْصِرْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مِنْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَرِيضًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(صِيَامٍ أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(صَدَقَةٍ أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(فَإِذَا أَمِنْتُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(وَسَبْعَةٍ إِذَا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(رُؤُوسِكُمْ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(رَجَعْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁴⁶¹

(وَاعْلَمُوا أَنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

⁴⁶⁰ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁶¹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

197. âyet: (الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ)

âyet-i kerîmenin (فَسُوقَ وَ رَفَثَ) bölümündeki (فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ) kelimelerini İbn Kesîr, Ebû Amr ve Yakub tenvinli ve zammeli okudular. Ebû Cafer (وَلَا جِدَالَ) kelimesini de tenvinli okumuştur.⁴⁶² Diğer kurra metindeki gibi okuyor. Farklı okuyuş Arap dilinin belâğat yönüyle ilgilidir. Nahvî değişiklikler anlamı da etkilemektedir. Bura da iki kelimenin ma'tuf olarak tenvinli, üçüncüsünün fethalı gelmesi, üçüncüsünün önemine vurgu içindir. Anlam şöyledir; “Hac da, kadın’a yaklaşmak, günah işlemek, ve de kavganın her türlü yasaktır.”⁴⁶³

(مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(مِنْ خَيْرٍ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.

(خَيْرٍ) Verş, terkîk ile okumuştur.

(النَّوَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

(أُولَى الْأَبْيَابِ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَأَتَّقُونَ) Ebû Amr, Ebû Cafer ve Yakub isbat-ı (ي) ile okumaktadır.⁴⁶⁴

198. âyet: (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ)

Zemahşerî, bu âyet-i kerîmenin tefsiriyle ilgili İbn Abbâs'a ait müdreç bir okuyuş olan, Harem mıntikasında ticaret ile meşkul olunup olunamayacağı hususunda (مِّن رَّبِّكُمْ) kelimesinden sonra (فِي مَوْسَمِ الْحَجِّ) kaydının bulunduğunu, konuyu fikhî vüs'ate kavuşturduğunu ve bu ziyadenin kıraat-ı tefsîriyye açısından güzel bir örnek teşkil ettiği notunu düşmüştür.⁴⁶⁵

⁴⁶² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁶³ Âlûsî, *a.g.e.*, II, 86; İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 129.

⁴⁶⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁶⁵ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, I, 409.

(عَلَيْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(جُنَاحُ أَنْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(رَبِّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(أَفْضُنُّم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(وَادْكُرُوهُ) İbn Kesîr, sıla ile okumuştur.

(هَذَاكُمْ) Verş, fetih ve taklîl ile Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.⁴⁶⁶

200. âyet: (فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا (في الدنيا وما له في الآخرة من خلاقٍ

(مَنَاسِكِكُمْ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(أَبَاءَكُمْ) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(آتِنَا) Verş, medd-i bedel ile okumaktadır.

(أَوْ أَشَدَّ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(ذِكْرًا) Verş'in terkîk ile okuması,⁴⁶⁷ Allah'tan (c.c) başkasına yapılan zikrin küçümsenmesi anlamındadır.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(الدُّنْيَا) Verş'in fetih ve taklîl ile, Ebû Amr'ın taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî'nin imâle ile okuması. Taklîl okuyuşu, dünyanın Allah katında değeri olmadığına,

⁴⁶⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁶⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

bu sebeple küçümsenmesi gerektiğine işaret etmektedir. İmâle okuyuşu da bu anlamı tekit etmektedir.

(الْآخِرَةَ) Verş, nakil, tûl, tevassut, kasr ve terkîk ile Halef sekte ile okumaktadır.⁴⁶⁸

201. âyet: (وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ)

(وَمِنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(مَنْ يَقُولُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(يَقُولُ رَبَّنَا) Sûsî, (ل) ve (ر) harfleri arasında tam bir idğâm ile idğâm etmektedir.

(رَبَّنَا آتِنَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(الْآخِرَةَ) Verş, nakil, tûl, tevassut, kasr ve terkîk ile Halef sekte ile okumaktadır.

(حَسَنَةً وَقِنَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(النَّارِ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Dûrî imâle ile okumaktadır.⁴⁶⁹

202. âyet: (أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ)

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

⁴⁶⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁶⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(لَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.⁴⁷⁰

203. âyet: (وَأَذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ) (أَتَقَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ)

(فَمَنْ تَعَجَّلَ) Zemahşerî, bu kelimenin sarf ve iştikâkı ile ilgili, tef'ıl kalıbı ile istif'al kalıbının mutâvaat ifade etme hususunda aynı olduğunu, anlam açısından mutavaat ifade eden kelimenin en uygun kelime olduğunu belirtmiştir.⁴⁷¹

(فِي أَيَّامٍ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(عَلَيْهِ) İbn Kesîr, sıla ile okumaktadır. Bu okuyuşta manayı tekit vardır.

(أَتَقَىٰ) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî de imâle ile okumaktadır. Taklîl okuyuşunda, acele etme ve tehir hususunda kendilerine günah olmadığı ifade buyrulmuştu. Bunun, kendilerinin üzerinde oldukları takva sebebiyle rahmete nâil olacaklarını beyan, imâle okuyuşunda ise bu mananın ziyedeyle tekidi söz konusudur.

(وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁴⁷²

204. âyet: (وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا)

(مَن يُعْجِبُكَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

⁴⁷⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 30; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 293; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 201; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁷¹ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1, 414; Kurtubî, *el-Câmiu li-ahkâm*, III. 14.

⁴⁷² Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ) Sûsî, *kef* ve *kaf* harfi arasında tam bir idğâm yapmaktadır. Bu okuyuşta, yaldızlı sözün tesiriyle oluşan hayranlığın yersiz olduğu, insanın bu hususta meyilli olduğu anlaşılır.

(النَّاسِ) Ebû Amr, imâle ile okumuştur.⁴⁷³

205. âyet: (وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ)

(سَعَى ve تَوَلَّى) kelimelerinde Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefî'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır. Taklîl okuyuşunda, münafıkların ifsad için gösterdikleri sa'y-ü gayretin tahkiri söz konusudur. İmâle okuyuşu, tekidi ziyedeleştirmeye yöneliktir.

(الْأَرْضِ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.⁴⁷⁴

206. âyet: (وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ)

(قِيلَ) Kisâî, İbn Âmir ve Yakub'un işmam ile okumaları, onlara yapılan sözlü uyarının ağırlığına ve önemine işaret vardır.

(قِيلَ لَهُ) Sûsî'nin iki *lam* harfi arasında ki tam idğâmı, bu sözün, bütün duygularına tesir edecek şekilde net ve anlayacakları dilden söylendiğini beyan vardır.

(بِالْإِثْمِ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(وَلَبِئْسَ) Verş, Sûsî ve Ebû cafer, ibdâl-i *hemze* ile okumaktadır.⁴⁷⁵

207. âyet: (وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ)

(مَن يَشْتَرِي) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(النَّاسِ) Ebû Amr'ın ravisi Dûrî, imâle ile okumaktadır.⁴⁷⁶

⁴⁷³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁷⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁷⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202;

(مَرْضَاتٍ) Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(اِبْتِغَاءً) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(رَوْفٌ) Ebû Amr, Hamza, Kisâî, Yakub, Halefû'l-âşir ve Ebû Bekir Şu'be meddetmeksizin hemzenin zammesiyle okudular.⁴⁷⁷ Bu kelimeyi İbn Kesîr'in iki hareke miktarı med ile okuması Allahın kullarına lütuf ve rahmetinin büyüklüğüne işaret vardır.

208. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ)

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(السِّلْمِ) Nâfi', İbn Kesîr, Kisâî ve Ebû Cafer (س) harfinin fethasıyla okudu. Mâverdi ve Râzî'ye göre bu iki kelime aynı anlamdadır. Râğıb el-İsfâhani bu kelimelerden metindeki kesreli formun İslâm, fethalı formun ise, sulh ve selâmet, barış anlamına geldiğini ifade etmiştir. Bu okuyuş farklılığı, mütevatir kıraatların anlama kattığı zenginliğe, Kur'ân'ın icazına delildir. İster kesreli, ister se fethalı olsun İslam haddizatında barış dinidir. Ameş (س) ve (ل) harfinin fethasıyla okumaktadır.⁴⁷⁸

(كَآفَّةً وَلَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(آمَنُوا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumuştur.

(خُطُواتِ) Nâfi', Ebû Amr, Hamza, Halefû'l-âşir, İbn Kesîr ve Ebû Bekir Şu'be (ط) harfinin sukunu ile okudular. Bu okuyuş şeytanın ayak oyunlarına nefsin kolayca kayacağına ve bu evhâmın değersizliğine işaret eder.

⁴⁷⁶ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁷⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁷⁸ Âlûsî, *a.g.e.*, II, 98; İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 130.

(لَكُم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.⁴⁷⁹

209. âyet: (فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ)

(جَاءَتْكُمْ) Hamza, Halefû'l-Âşîr ve İbn Âmir'in imâle ile okumaları, gelen beyyinat'ın insan fitratıyla olan uyumuna ve onlara sağlayacağı rahmet ve menfaate işaret etmektedir.

(زَلَلْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.⁴⁸⁰

210. âyet: (هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ)

(إِلَّا أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أَنْ يَأْتِيَهُمُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(الْأَمْرُ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(الْأُمُورُ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

Yukarıdaki âyet-i kerîmede metinde zammeli geçen (وَالْمَلَائِكَةُ) kelimesini Ebû Cafer kesre ile okumaktadır. Ebû Cafer'in okuyuşuna göre "Onlar Allah'ın (c.c) buluttan gölgeler ve melekler içinde gelmesin mi beklerler." Olacaktır.⁴⁸¹

Ayet-i kerîmenin son bölümünde geçen (تُرْجَعُ) kelimesini, İbn Âmir, Hamza ve Kisâî, Kur'ân-ı Kerîm'in tamamında malum kalıbında, muzaraat harfinin fethası ve (ج)

⁴⁷⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁸⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁸¹ Âlûsî, *a.g.e.*, II, 98-99.

harfinin kesresi ile okudular. Bu okuyuşu (أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ)⁴⁸² “ Bütün işler yalnızca Allah’a döner.” Âyetiyle delillendirdiler.⁴⁸³

Ekser kurranın okuyuşu metindeki gibi meçhul kalıbındadır. (تُرْجَعُ) okunduğunda (تُرْجَعُ) döndürülür, anlamındadır. “Bütün işler yalnızca Allah’a (c.c) döndürülür.” (إِلَيْهِ) (تُرْجَعُ) örneğinde olduğu gibi. Birbirine çok yakın/mütedâhil iki manadır, aynı anlamda kullanılmıştır, diyenler de olmuştur.⁴⁸⁵ Meçhul olarak okuyuş, işlerin tamamının Allah’ın (c.c) tasarrufunda olduğuna işarettir. Malum kalıpta okunmuş ise, bütün işlerin Allah’ın (c.c) çizdiği feleğin içerisinde kendisine doğru istesede istemesede akıp gittiğine ve bunun kendiliğinden kolayca gerçekleştiğine işaret edilmektedir.

211. âyet: (سَلِّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ)

(إِسْرَائِيلَ) Ebû Cafer, bu kelimedeki tûl ve kasr ile teshil yapmıştır.

(كَمَا آتَيْنَاهُمْ) Verş’in nakil ve medd-i bedel ile, Halef’in sekte ile okuması, verilenin miktarına değil bizzat verilenin önemine bakılmasının gerekliliğine işaret edilmektedir.

(مِنْ آيَةٍ) Verş nakil ve medd-i bedel ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır. Verilen âyetlerin önemine ve büyüklüğüne işaret edilmektedir.

(بَيِّنَةٍ) Kisâî, vakıf halinde imâle ile okumuştur.

(وَمَنْ يُبَدِّلْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(جَاءَتْهُ) Hamza, Halef’ü’l-Âşir ve İbn Âmir imâle ile okumaktadır.⁴⁸⁶

⁴⁸² Şura, 42/53.

⁴⁸³ İbn Zencele, *Huccetü’l-kıraat*, s. 130; Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati’l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur’ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁸⁴ Bakara, 2/203.

⁴⁸⁵ İbn Zencele, *Huccetü’l-kıraat*, s. 131; Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati’l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur’ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁸⁶ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati’l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur’ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

212. âyet: (رُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ) (يُرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ)

(رُيِّنَ لِلَّذِينَ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(آمَنُوا) Verş medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(فَوْقَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır. Sıla'nın çeşitli med ölçülerinde okunması, Müttakîlerin, kâfirlerin üzerindeki üstünlüklerine ve hakimiyetine işarettir.

(الْقِيَامَةِ) Vakf halinde Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(مَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.⁴⁸⁷

213. âyet: (وَأُوْتُوهُ) (وَمَا اِخْتَلَفَ فِيهِ) (لِيُخْخَمَ بَيْنَ) (الْكِتَابِ بِالْحَقِّ) (كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً) (وَاللَّهُ) (يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)

(يَشَاءُ إِلَى) Ebû Amr, İbn Kesîr, Ebû Cafer, Kâlûn, Yakub ve Verş medd-i muttasıl ile beraber ikinci hemzeyi kesreli *vav* harfine ibdâl ile okumaktadır.

(صِرَاطٍ) İbn Kesîr ve Yakub (س) harfi ile, Hamza ise, işmam ile okumaktadır.

(أُمَّةً وَاحِدَةً) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(النَّبِيِّنَ) İmam Nâfi'nin ravileri şeddeli *ya* harfi yerine meksur *hemze* getirerek okudular. Böyle okuyuş kelimeyi medd-i muttasıl hükmüne sokacağından Kâlûn, üç hareke miktarı, Verş ise altı/sekiz hareke miktarı med ile okumaktadır.. Gönderilen peygamberlerin önemine ve sözlerinin can kulağıyla dinlenmesinin zaruretine işaret etmektedir.

(الْكِتَابِ بِالْحَقِّ) Sûsî'nin idğâmında, Allah'ın indirdiği kitabın hak ile bir bütün olduğuna ve hakikat ile kitab arasında sarsılmaz bir bağ olduğuna işaret vardır.

⁴⁸⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(لِيَحْكُمَ بَيْنَ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.

(أَوْثُوهُ) Verş, medd-i bedel'i tûl, tavassut ve kasr ile okumaktadır.

(وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.⁴⁸⁸

214. âyet: (أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْتِمُ الْبِأَسَاءِ وَالضَّرَّاءِ) (وَرُزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرُ اللَّهُ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ)

(يُقُولَ) kelimesini İmam Nâfi', merfû okumuştur. Bu okuyuş cümleyi mazi anlamına dönüştürür. (قال) demektir. Zira (حَتَّى) edatından sonra mensub okunduğunda hâl'e veya istikbale delalet eder. Kur'ân da örneği çoktur.⁴⁸⁹ âyeti buna örnektir. Mensub okuyuşta kelime intizar anlamındadır. Yani hâl cümlesinden hikaye etmektir. Bir (ان) edatı gizlidir, Cümleyi (وزلزلوا الي ان يقول الرسول) anlamına dönüştürür. "Peygamber ve onunla beraber müminler, "Allah'ın yardımını ne zaman?" diyecek kadar darlığa ve zorluğa uğramışlar ve sarsılmışlardı."

(مَتَى) Verş taklîl ile, Hamza, Halefî'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır. Sıkıntının büyüklüğünden dolayı Allah'ın (c.c) yardımına olan şiddetli ihtiyaç hali ve gelmesine dair şiddetli arzularına işaret etmektedir.

(الْبِأَسَاءِ) Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl ile okumaktadır.

(حَسِبْتُمْ أَنْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَلَمَّا يَأْتِكُمْ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl ile okumaktadır.⁴⁹⁰

215. âyet: (يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ)

⁴⁸⁸ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 31; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 294; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁸⁹ Ra'd, 13/ 31; Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁹⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(الْيَتَامَى) Verş'in taklîl ile okumasında, yetimlere karşı merhametli olmanın, nazik davranmanın zaruretine işaret vardır. Hamza, Halefû'l-Âşîr ve Kisâî'nin imâle ile okuması bu manayı ziyadesiyle tekit anlamındadır.

(مَنْ خَيْرٍ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.⁴⁹¹

216. âyet: (وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ)

(عَسَى) Verş taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşîr ve Kisâî imâle ile okumuştur.

(وَعَسَى أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(شَيْئًا) kelimesinde Verş, tûl, tevassut ve kasr ile, Hamza ise, sekte ile okumaktadır.

(وَهُوَ) Nâfi', Ebû Amr ve Kisâî (ء) harfinin cezmiyle okumuştur.

(خَيْرٍ) Verş'in terkîk ile okuması, şer gördüğümüz şeylerdeki hayrın önemine, gizliliğine ve herkesin idrak edemeyeceğine işaret etmektedir.⁴⁹²

217. âyet: (حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ)

(فِيهِ) İbn Kesîr sıla ile, diğer kurra ihtilas ile okumuştur.

(وَإِخْرَاجٍ) Verş'in terkîk ile okuması, ehlini mescidi haramdan çıkarmanın bir cinayet olduğuna, bu işi yapanların kötülüklerine ve bu yaptıkları ihraç işinin hakir bir iş olduğuna işaretler.

(دِينِكُمْ إِنْ) Verş beş harf miktarı sıla ile, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(كَبِيرٌ وَصَدٌّ) Verş terkîk ile, Halef, ğunnesiz idğâm ile okumuştur.

⁴⁹¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁹² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَمَنْ يَرْتَدِدْ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(مِنْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(وَهُوَ) Nâfi', Ebû Amr ve Kisâî (◦) harfinin cezmiyle okumuştur.

(كَافِرٌ) Verş, terkîk ile okumuştur.

(فَأُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(فِي الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefü'l-âşir ise, imâle ile okumuştur.

(وَالْآخِرَةِ) Verş nakil ve terkîk ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(النَّارِ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Dûrî, imâle ile okumuştur.

(هُم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.⁴⁹³

218. âyet: (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ)

(آمَنُوا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diġer kurra bir harf miktarı meddederek okumaktadır. İmân'ın Allah (c.c) katındaki deġerine işaret edilmektedir.

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.⁴⁹⁴

⁴⁹³ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁹⁴ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

219. âyet: (وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ)
وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ

(يَسْأَلُونَكَ) âyete geçişte oluşan idğâm'ı Halef, ğunnesiz okumaktadır.⁴⁹⁵

(فِيهِمَا) zamirin zammeli okunmasında içki ve kumarın tehlikesine, insanı güç yetmez sıkıntılara düşür edeceğine işaret edilmektedir.

(كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(كَبِيرٌ) bazı kurra (ث) harfiyle okumuştur. Bu okuyuş içkinin zararlarının sayılamayacak kadar çok olduğuna işarettir.

(لِلنَّاسِ) Dûrî imâle ile okumaktadır.

(وَأَيْنُهُمَا أَكْبَرُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(الآيَاتِ) Verş nakil ile, sonrasındaki medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, Halef ise sekte ile okumaktadır.

(الْعَلَّامِ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(قُلِ الْعَفْوَ) Ebû Amr (و) harfini merfû okudu, diğer kurra mensub okumaktadır.

Âyet-i kerîmede ki (إِنَّهُمْ كَبِيرٌ) lafzını Hamza ve Kisâî (اِنَّهُمْ كَثِيرٌ) şeklinde okumuştur. Bilinir ki, (اِنَّهُمْ) kelimesinin müfredidir. Halbuki lafız müfred olsa da kastedilen mana cemidir. Bunu âyetin siyakında gelen (وَمَنَافِعُ) kelimesinden anlıyoruz. Böyle olunca (اِنَّهُمْ) olarak vasedilmesinin uygun olacağı görüşündedirler. Böylece büyük günah kelimesi çok günah anlamına dönüşmektedir. Ekser kurra metindeki gibi okumuştur. Ekser kurranın bu okuyuşu, âyetin siyakında gelen (وَأَيْنُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا) cümlesi ile

⁴⁹⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 202; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

desteklenmektedir. Âyet içindeki insicam ve bağlam göz önüne alındığında (واثمهما اكثر) denmeliydi. Böyle denmemesi, tahkik okuyuşunu kuvvetlendiriyor demişlerdir.⁴⁹⁶

Ayet-i kerîmenin infak ile ilgili son bölümünde (وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ) buyrulmaktadır. (الْعَفْوَ) kelimesini Ebû Amr merfû olarak okumuştur. Merfû okuyuşta (مَادًا) edatının (مَا) harfi isim, (ذَا) harfi de haber, kabul edildiğinde (الذِي) anlamında olacak ve cevabı merfû gelecektir. Şöyleki; (مَا الَّذِي يَنْفِقُونَ) infak edecekleri şeyin ne olduğu sorusunun cevabı (الذِي يَنْفِقُونَ الْعَفْوَ) ihtiyaçtan arta kalan, şeklindedir. Mensub okuyuşta ise (مَادًا) edatı istifham anlamında bir tek isim kabul edilmiştir. Soruyu soruş şekli değiştiğinde i'râbî anlamda, hem hareke hem de anlam değişikliğe uğrayacak demektir. Cevab mensub gelecek, takdir de şöyle olacaktır; (اِي شَيْءٍ يَنْفِقُونَ) hangi şeyi infâk edecekler? (الْعَفْوَ) ihtiyaçtan arta kalanı, şeklindeki cevap suâlin lafzından oluşmuş olacaktır.⁴⁹⁷

220. âyet: (فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْتَبْتُمْ إِنْ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)

(الدُّنْيَا) Verş fetih ve taklîl, Ebû Amr taklîl, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-âşîr imâle ile okumaktadır.

(وَالْآخِرَةِ) Verş nakil ile birlikte oluşan medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr, ve sondaki ra harfini de terkîk ile, Halef ise sekte ile, diğer kurra iki hareke miktarı med ile okumaktadır.

(الْيَتَامَىٰ) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-âşîr imâle ile, diğer kurra ise, fetih ile okumaktadır.

(قُلْ إِصْلَاحٌ) Verş, nakil ve teğlîz ile Halef sekte ile okumaktadır. Islahın zor bir mesele olduğuna herkesin başaramayacağına işarettir.

(حَيْرٌ وَإِنْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

⁴⁹⁶ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 133; Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 32; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 295; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁴⁹⁷ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 133-134; Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(تَخَالِطُوهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(فَاخْوَانَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(لَاَعْتَنَّاكُمْ) İbn Kesîr'den rivayetle Bezzi teshil ile diğer kurra *hemze*'yi tahkik ile okumaktadır.

(لَاَعْتَنَّاكُمْ إِنَّ) Kâlûn bir harf miktarı sıla ile, Verş beş harf miktarı sıla ile, İbn Kesîr ve Ebû Cafer de bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

(شَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâf ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(شَاء) Hamza, Halef ve İbn Zekvân imâle ile okudular.⁴⁹⁸

221. âyet: وَلَا تَنكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ وَلَا أُمَّةً مُّؤْمِنَةً حَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَا أَعْبَتِكُمْ وَلَا تُنكِحُوا إِلَى الْجَنَّةِ الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعِبْدٌ مُّؤْمِنٌ حَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ (وَالْمَغْفِرَةَ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ)

(بِإِذْنِهِ) Hamza, teshil ile okumaktadır.

(آيَاتِهِ) Verş medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumuştur.

(لِلنَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(لَعَلَّهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

(يُؤْمِنُوا) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl ile okumaktadır.

(حَيْرٌ) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(مُؤْمِنٌ حَيْرٌ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.

(مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

⁴⁹⁸ Dâni, *et-Teyâr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(النَّارِ) Verş taklîl ile Ebû Amr ve Kisâî den gelen rivayette Dûrî imâle ile okuyor. Taklîl okuyuşunda cehennem ateşinin içerisine gireni küçük düşürüp zelil edeceğine işaret edilirken, imâle okunuşunda bu mana mübalağa ile vurgulanır.

(وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ) Verş'in nakil ile okuması, insanın menhiyyâta karşı kolayca meyledebileceğine, Halef'in sekte ile okuması, menhiyyata karşı hayranlığa kapılmamak hususunda dikkatli davranmanın zaruretine işarettir.

(وَالْمَغْفِرَةَ) Verş, terkîk ile okumaktadır.

(يَدْعُو إِلَى) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁴⁹⁹

222. âyet: (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَدَىٰ فَأَعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ) (فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

(النِّسَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(فَأْتُوهُنَّ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl ile okumaktadır.

(حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ) Âsım'ın râvisi Ebû Bekir Şu'be, Hamza, Kisâî ve Halef (ط) ve (ه) harflerini şeddeli ve fethalı okumaktadır. Ekser kurra metindeki gibi okumuştur. Böyle olunca (يَطْهُرْنَ) kelimesinden hayız kanının kesilmesi anlaşılacaktır. Bu okuyuşun sahipleri hayız halinde kadınlardan uzak durulmasının emredilmesi, kanın durmasına kadardır demişlerdir. Bu durumda kadının gusletmeden kocasıyla ilişkiye girmesi caiz kabul edilir. Nahivci Zeccâc' da (ö.310 /922) (طهرت المرأة) kadın temizlendi dendiğinde,

⁴⁹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

hayız kanı kesildi diye anlaşılır, demiştir.⁵⁰⁰ Farklı okuyanlara göre kelimenin aslı (يَتَطَهَّرُونَ) dir. Muzaraat harfinden sonra (ت) eklenir ve mahreçleri yakın olduğu için idğâm edilir. Farklı okuyuşun sahipleri âyette hayız kanının kesilene kadar kadınlardan uzak durma emri ile gusl emrinin aynı kalıpta kelimelerle gelmesinden suyla temizlenme kastedildiği sonucunu çıkarmışlardır. Burada kastedilen âdetin bitmesi ve temizlenmesidir. Böyle olunca gusül cima'dan öncedir.⁵⁰¹

223. âyet: (فَاتُوا حَزَنَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ)

(الْمُتَطَهِّرِينَ نِسَاؤُكُمْ) Sûsî idğâm ile okumaktadır.

(نِسَاؤُكُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(نِسَاؤُكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(لَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular. Sıla ehlinin bu okuyuşlarında muhataplara ve amellerine Allah katında verilen değere işaret vardır.

(أَنْفُسِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(فَاتُوا) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl ile okumaktadır.

(حَزَنَكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

⁵⁰⁰ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 135; Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyan an te'vili'l-Kur'ân*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1992, I, 119-120; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁰¹ Âlûsî, *a.g.e.*, II, 122; İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 135; Abdullah Ali el-Melâhî, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Âzîm bi'l-Kirâati'l-Kur'âniyyeti'l-aşr min hılâl sûreti'l-Fâtihâ ve'l-Bakara*, yay. Master tezi, Câmiatü'l-İslâmiyye, Gazze, 2002, s. 56. Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kıraati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَنَّى) Ebû Amr ve Verş taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

(شَيْئًا) Verş, Hamza, Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl ile okumaktadır.

(شَيْئًا) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(مُلَاقُوهُ) İbn Kesîr, sıla ile diğerkurra ihtilas ile okumaktadır.

(الْمُؤْمِنِينَ) Sûsî, Ebû Cafer ve Verş, *hemze* yi harfî medde ibdâl ederek okumaktadır.⁵⁰²

224. âyet: (لَا يُؤْمِنُكُمْ أَنْ تَبْرُوا وَتَتَّقُوا وَتُصَلِّحُوا بَيْنَ النَّاسِ)

(لَا يُؤْمِنُكُمْ أَنْ) Verş beş harf miktarı, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okudular. Med derecelerine göre muhatapların Allah katındaki değerlerine, yaptıkları her işin, özellikle de yeminlerinin gereklerine karşı hassas olmaları gerektiğine işaret edilmektedir.

(بَيْنَ النَّاسِ) Dûrî imâle ile, diğerkurra ise, fetih ile okumuştur.

225. âyet: (لَا يُؤْمِنُكُمْ اللَّهُ بِاللَّعْنَةِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤْمِنُكُمْ)

(يُؤْمِنُكُمْ) Verş ve Ebû Cafer'in *hemze*'yi meftuh bir *vav*'a ibdâl ederek okumaları, yemin-i lağv'dan hesaba çekilmeyeceğimize dair manayı teyit etmektedir.⁵⁰³

(وَلَكِنْ يُؤْمِنُكُمْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(فِي أَيْمَانِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.⁵⁰⁴

⁵⁰² Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁰³ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁰⁴ Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

Zeccâc yemin meselesini, fukahânın görüşleriyle birlikte açıklarken şöyle der:“Vallâhi yapmayacağım” ya da “Vallâhi mutlaka yapacağım” derde, eğer yeminine ters olanı daha hayırlı görmüş ve yemine aykırı bir tercihte bulunmuşsa bu iki sözden dolayı mutlaka kefarete gerekir. Şu iki yeminde ise fakîhlerin çoğu kefareti gerekli görmemişlerdir. Bir işi yaptığı halde “Vallahi yapmadım” ya da yapmadığı halde “Vallahi kesinlikle yaptım” derse bunlar yeminle pekiştirilmiş yalanlardır. Bu durumda Allah’tan istiğfar dilenmesi gerekir. Yeminle ilgili genel bilgiler bunlardır.⁵⁰⁵

226. âyet: (لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةٍ)

(يُؤْلُونَ) Ebû Cafer, Sûsî ve Verş’in hemzeyi harfî medde ibdâl ederek okumaları, bu yemini yapanların dirayetsizliklerine, kızgınlık anında yanlışa sürüklendiklerine işaret vardır.

(فَأُولُوا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(فَأُولُوا) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.⁵⁰⁶

227. âyet: (وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)

Ayete geçişte Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(الطَّلَاقَ) Verş, teğlîz ile okumaktadır. Bu kalın okuyuş, talağın sevimsizliğine ve tabiatı itibarıyla zorlukları olduğuna işarettir.

228. âyet: (وَالْمُطَلَّاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ)

(عَلَيْمٌ وَالْمُطَلَّاتُ) ayete geçişte, Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(قُرُوءٍ) Hamza ve Hişam *hemzeyi* (و)’a ibdâl ile okumaktadır.⁵⁰⁷ Kûfeli fakihler İkrâ’ hayızdır, demişlerdir. Lugat âlimlerinin görüşleri de bunu desteklemektedir.

⁵⁰⁵ ez- Zeccâc, *Meâni'l-Kur'ân*, I, 299-300.

⁵⁰⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

Asmâi (ö.216/831), Kisâi (ö.189/805) ve Ferrâ (ö.207/822) da Kur' hayızdır demiştir. Hicazlılar ve Mâlik b. Enes (ö.179/795) ise İkrâ' temizliktir demiştir. Ebû Amr b. el-Alâ'ya göre ise kur' vakit anlamında olup hem hayız hem de temizliğe uygundur. Zeccâc'a göre ise kur' lugatte toplamak (cem') anlamındadır. Kur', kanın bedende toplanmasıdır. Bu da temizlikte olur. Rahimde birikir. İki yorumda güzeldir. Fukahanın görüşlerinin haricinde değildir. Bilakis onların görüşlerinin tahkîkidir. Suyun toplandığı havuza "mekrae" denir.⁵⁰⁸

(فُرُوْءٌ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(يُؤْمِنَ) Ebû Cafer, Sûsî ve Verş, hemzeyi harfi medde ibdâl ile okumuştur.

(الْأَخِرِ) Verş, nakil ile birlikte oluşan medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, Halef ise sekte ile, diğer kurra iki hareke miktarı med ile okumaktadır.

(أَنْ يَكْتُمْنَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(عَلَيْهِنَ) Yakub'un *ha* harfini zamme ile okuması, erkeklerin idare hususunda hanımlara karşı nüfuzunun büyüklüğüne işaret etmektedir.

(دَرَجَةٌ) vakf halinde Kisâi, imâle ile okumuştur.

(وَالْمُطَلَّاتِ) Verş, teğlîz ile okumuştur.

(إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا) Verş nakil ve teğlîz ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(فِي أَرْحَامِهِنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فُرُوْءٍ وَلَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

⁵⁰⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 203; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁰⁸ ez- Zeccâc, *Meâni'l-Kur'ân*, I, 302-305.

(دَرْجَةٌ وَاللَّهِ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.⁵⁰⁹

229. âyet: (وَلَا يَجُلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْنَاهُمْ شَيْنًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ)

Ayet-i kerîmede geçen (إِلَّا أَنْ يَخَافَا) kelimesini İmam Hamza meçhul kalıbında Muzaraat harfinin zammesiyle, okumuştur. Evlilikte tarefeynin nüşûzü söz konusu olduğunda, hududullahı gözetemeyeceklerinden dolayı karı koca endişe eder ve ayrılmak isterlerse, kadın isterse mehirden feragat eder ve boşanır. Meçhul okuyuş, bu korkuyu tarefeynin gayrısına izafe etmektedir. Zira âyet-i kerîmenin siyakında gelen cümle (فان خافا) deġilde (فان خفتم) buyuruyor. Bu da evlilerin büyükleri veya yakın akrabaları, evliliġin Allah teala'nın (c.c.) çizdiġi meşru sınırlarda yürümeyeceğinden endişe ederlerse müdahale ederler anlamındadır.

Diğer kurra metinde geçtiği gibi malum kalıb üzere okumaktadır. Bu okuyuş, korku ve sorumluluğu karı kocanın bizzat kendisine yüklüyor. Böyle olunca da anlam şöyle olur; “karı koca bu evliliğin meşru çerçevede yürümeyeceğinden endişe ettiğinde” demektir.⁵¹⁰

(تَأْخُذُوا) Ebû Cafer, Sûsî ve Verş'in *hemzeyi* harfi med'e ibdâl ederek okuması, kadına verilen mehri geri almaya kalkışanların hafif meşrep kişiler olduğuna, haram-helal konusunda dikkatli olmayan kişilerin bu suçu irtikâb edeceğine işaretir.

(شَيْنًا) Verş altı hareke med ile, Halef sekte ile, diğer kurra sekte etmeksizin kasr ile okudular.

(شَيْنًا إِلَّا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(مِمَّا آتَيْنَاهُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آتَيْنَاهُمْ) Verş, medd-i bedel'i tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

⁵⁰⁹ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵¹⁰ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 135; Dâni, *et-Teyşîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(الطَّلَاقُ) Verş, teğlız ile okumaktadır.

(بِمَعْرُوفٍ أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(فَإِنْ خِفْتُمْ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumuştur.

(عَلَيْهِمَا) Yakub (ها) harfini zamme ile okumuştur.

(وَمَنْ يَتَعَدَّ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(فَأُولَئِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.⁵¹¹

230. âyet: (فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا)

(طَلَّقَهَا) Verş'in teğlız veçhinde, bu işin Allah (c.c) katında sevimsiz bir iş olduğuna, aile fertleri ve toplum için maddî ve manevî sonuçları itibarıyla ağır bir çözüm olduğuna, en son çare olarak müracaat edilmesi gerektiğine işaretir.

(زَوْجًا غَيْرَهُ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumuştur.

(يَتَرَاجَعًا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَنْ يُقِيمَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(إِنْ ظَنَّنَا أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁵¹²

231. âyet: (وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرَخُوهُنَّ)

(وَإِذَا طَلَّقْتُمْ) Verş teğlız ile okumaktadır.

⁵¹¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵¹² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 33; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 296; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(النِّسَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(بِمَعْرُوفٍ أَوْ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(وَمَنْ يَفْعَلْ) Halef dışındaki kurra ğunneli idğâm ile okumaktadır.

(وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ) Kisâî'den gelen rivayette Ebû Haris'in (ö. 248 / 862) lam harfini zel harfine idğâm ile okuması, kişinin bu işi yapmakla nefesine zulmettiğine işaret vardır.

(فَقَدْ ظَلَمَ) Hamza, Ebû Amr, İbn Âmir, Kisâî ve Halefü'l-Âşir'in (ذ) harfini (ظ) harfine idğâmında, bunu yapanın kendine zulmü hususunda şüpheyeye mahal bırakmayacak şekilde bir an önce beyan edilmesiyle mananın kesin hükümlerden olduğuna, Verş'in teğlîz veçhinde selim fitratların zulmü kabul edemeyeceğine işaret vardır.⁵¹³

(وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آيَاتِ) Verş, medd-i bedel'i tûl, tevassut ve kasr ile okumuştur.

(يَعْظُمُ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁵¹⁴

(شَيْءٍ) Verş beş harf miktarı med ile, Halef sekte ile, diğer kurra sekte etmeksizin kasr ile okudular.

(هُزُؤًا) Hafs (ö. 180 / 796) ve Sûsî'nin haricindeki kurra hemzeli okumuştur.

(آيَاتِ اللَّهِ هُزُؤًا) Lafzattullahtaki meksur he harfinin izhârî, ze harfinin zammesi ve sonrasında tenvinli hemzeyle okunması, istihza sahiplerinin zilletine, istihza

⁵¹³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵¹⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

ameliyesinin fitrata ters olduğuna işarettir. Aynı şekilde *ze* harfinin sukunuyla okunması da yukardaki anlamı teyit içindir.⁵¹⁵

Lafzatullahtaki *he* harfinin sonraki *he* harfi ile idğâm edilerek okunması, Allah'ı (c.c) ve âyetlerini istihza konusu yapmanın çirkin bir davranış olduğuna işarettir.

(هُرُواً وَادُّكُرُوا) Halef dışındaki kurra, ğunneli idğâm ile okumaktadır.

232. âyet: (مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ)

(وَإِذَا) Üstteki âyetten bu âyete geçişte oluşan idğâmı Halef dışındaki kurra, ğunneli okumuştur.

(طَلَّقْتُمْ) Verş, teğlız ile, diğer kurra terkîk ile okumuştur.

(التِّسَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَنْ يَنْكَحْنَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَزْكَى) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâi imâle ile okumaktadır.

(ذَلِكَمْ أَزْكَى) Kâlûn bir harf miktarı, Verş beş harf miktarı, İbn Kesîr ve Ebû Cafer de bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

(بَيْنَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(يُؤْمِنُ) Ebû Cafer, Sûsî ve Verş *hemzeyi* harfî medde ibdâl ile okumuştur.

(الْآخِرِ) Verş, nakil ile birlikte oluşan medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, Halef, sekte ile, diğer kurra iki hareke miktarı med ile okumuştur.⁵¹⁶

⁵¹⁵ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵¹⁶ Dâni, *et-Teyisîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

233. *âyet*: (لَا تُكَلِّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارُّ وَالِدَةً بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَالِدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ) (ذَلِكَ إِذَا سَلِمْتُمْ مِمَّا آتَيْنَاكُمْ بِالْمَعْرُوفِ)

(أَنْ يُتِمَّ) Halef ğunnesiz, diğer kurra, ğunneli okudu. Ğunneli okuyuş, tamamlamanın zaruretine vurgu şefkatin gerekliliğine işarettir. Ğunnesiz okuyuş ise tamamlamanın fitrattan olduğu, ikaz ve işarete ihtiyaç duymaksızın uygulama gerektiğine vurgudur.

(لَا تُضَارُّ) kelimesini İbn Kesîr ve Ebû Amr haber olmak üzere merfû okumuştur.⁵¹⁷ Âyet-i kerîme sibakında (لَا تُكَلِّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا) cümlesi ile ibtida etmiştir. Her bir cümlede konuyla ilgili çeşitli vurgular yapılmıştır. Bu makta' için ibtida burasıdır. (لَا تُضَارُّ) kelimesini, Merfûyu, merfûya atfederek, nehy manasında haber kabul etmişlerdir. Haber ve nehyin birbirine atfedilmesi ise Kur'ân'da uygulaması olan bir vakiadır.⁵¹⁸ (وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَجِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ) (لَا) Kelimenin aslı (لا تضارر) dur. Araplar, aynı cinsten iki harfi yanyana geldiğinde müteharrik okumamakta, idğam edip, şeddeli okumaktadırlar.

Diğer kurra, metindeki gibi nehy anlamında mensub okumuştur. Bu okuyuş İbn Abbas ve İbn Mesud'un okuyuşudur. Bunlar idğâm etmeden müteharrik olarak okumakla mahza nehy kabul etmişlerdir. Bu okuyuşta fiil, malum bir fiil kabul edilmiştir. Aslında yine nehy anlamındadır. (Kelime bu durumda iken birinci (ر) sakin olup, ikincisi ise iltika-i sakineynden dolayı fetha ile harekelendirilmiştir.)⁵²⁰ Bu bölümün iştikakı ile ilgili, geniş talikat mevcut olup, bu kadarla iktifa edildi.⁵²¹ Mensub kabul edildiğinde yani mahza nehy halinde, insanın fitratı itibarıyla zarar verme hastalığına mübtela olduğuna işarettir. Merfû okuyuş ise zarar vermenin selim fitrat sahibi insana yakışmadığına işarettir.

⁵¹⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵¹⁸ Bakara, 2/229.

⁵¹⁹ Bakara, 2/279.

⁵²⁰ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 136; Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵²¹ Bu bölümün hâmişinde kelimenin mecrûr ve meczûm olmasında caiz olduğu bilgisi mevcuttur.

Ayet-i kerîmenin ilgili ikinci bölümü ise (إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ) cümlesidir. (مَا جِئْتُمْ بِهِ) kelimesini, İbn Kesîr kasrederek uzatmadan okumuştur. Bu okuyuş (ما اعطيتم) “getirmek” anlamındadır. Diğer kurra meddederek, metindeki gibi okuyor . (مَا آتَيْتُمْ) demektir. “Vermek” anlamındadır.⁵²²

(وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ) Verş, birinci *hemzede* nakil ikincide sıla ile, Halef, iki *hemzede* de sekte ile okumaktadır.

(آتَيْتُمْ) İbn Kesîr, *elifi* hazfederken *hemze* yi tahkik eder, zamiri sıla ile okumaktadır. Ebû Cafer ve Kâlûn, *hemzeyi* med ile, zamir de sıla ile okumaktadır. Verş tûl, tevassut ve kasr ile zamir de iskân ile okumaktadır. Diğer kurra iki hareke miktarı meddederek, iskân ile okumuştur.

(نَفْسٌ إِلَّا) Verş’in nakil ile okuması, insana gücünün üstünde bir teklif-sorumluluğun yüklenmesinin düşünülemediği, Halef’in sekte ile okumasında amel de, ‘teklif-i mâ lâ yutâk’ın olmadığı (güç yetmez sorumluluk) yüklenen sorumlulukların, onun kolayca yerine getirebileceği şeyler olduğuna işarettir. Diğer kurranın tahkik okuyuşu asıl olduğundan illet belirtmeye lüzum yoktur.

(لَمَنْ أَرَادَ) Verş’in nakil ile okuyuşunda, bu konunun (annenin emzirmesi) kişinin iradesine bırakılmadığı, Halef’in sekte okuyuşunda ise, bu işi kendiliğinden yapanın asâletine ve nezâhetine dikkat çekme mevcuttur.

(أَنْ يَتَيْمَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(فَإِنْ أَرَادَا) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(فِصَالًا) Verş’in teğlîz ile okuması, ayrılık kararının insanı zora düşürecek bir karar olduğuna işarettir. Diğer kurra’nın terkîk üzere okuması asıldır.

(عَلَيْهِمَا) Yakub’un zamiri zammeli okumasında, bu kararı alan eşlerin bağımsız bireyler olduğu ve kararlarına saygı duyulması gerektiğine işaret vardır.

⁵²² İbn Zencele, *Huccetü’l-kıraat*, s. 137; Dâni, *et-Teyâr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyyesser fî kirâati’l-erbeatî aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur’ân Kıraatı*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(سَلَّمْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır. Bu okuyuş teslimiyet işinin nefisle mücahedeyi gerektiren, hakkıyla başarılması zor bir iş olduğu, başaranların ise takdire şâyan olduğuna işaret eder.

(عَلَيْكُمْ إِذَا) Kâlûn bir harf, Verş beş harf, İbn Kesîr ve Ebû Cafer de bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.⁵²³

234. âyet: (أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا)

(بَصِيرٌ وَالَّذِينَ) âyetten geçişte Verş, terkîk ile ğunneli, diğer kurra tefhim ile ğunneli, Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(أَشْهُرٍ وَعَشْرًا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(مِنْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır. Muhatapların Allah katındaki kerametlerine işaret etmektedir.

(عَلَيْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁵²⁴

(فِي أَنْفُسِهِنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

235. âyet: (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطَابَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ)

⁵²³ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵²⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 204; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَوْ أَكُنْتُمْ) Verş kelimesinde geçen *hemzeyi* (و) 'a ibdâl ederken, ikinci *hemzenin* hazfiyle, Ebû Amr, Ruveys, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer ise (ي) harfine ibdâl ile okumaları, nefislerin bu duygularından dolayı hesaba çekilmeyeceklerine işaret vardır.⁵²⁵

(أَكُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(النِّسَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(فِي أَنْفُسِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(وَاعْلَمُوا أَنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(سِرًّا إِلَّا) Verş, nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(النِّكَاحِ حَتَّى) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(يَعْلَمُ مَا) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.⁵²⁶

236. *âyet*: (لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى)
(المُوسِعِ قَدْرَهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ قَدْرَهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ)

(عَلَيْكُمْ إِنْ) Kâlûn bir harf, Verş beş harf, İbn Kesîr ve Ebû Cafer de bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

(النِّسَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

⁵²⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵²⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 36; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 299; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(طَلَّقْتُمْ) Verş (ل) harfini teğlız ile, diğerk kurra terkîk ile okumaktadır.

(فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

Ayet-i kerîmenin (فَدْرُهُ) kelimesini Nâfi' İbn Kesîr, Ebû Amr, Hişam, Ebû Bekr Şû'be ve Yakub (د) harfini cezimle okumaktadır.⁵²⁷ Böyle olunca, sükun ile okuyanlar , 'istitâat' gücü nisbetinde anlamındaki bu kelimeyi masdar kabul edmektedirler. (الوسع.) (قدر فلان الف درهم = اي وسعه) sözündeki gibi.Tahkîk okuyan diğerk kurra, bu kelimeyi isim kabul eder ve bir şeyin bir şey karşılığındaki miktarını ifâde ettiğini söylemişlerdir. (التؤيل\ على ذى السعت ما هو قادر عليه وعلى القاتر ما هو قادر عليه) te'vili şöyle olur; 'Ekonomik durumu iyi olan durumuna göre, dar olan da durumuna göre'. Fetha'lı okuyanlar (فَسَأَلَتْ) âyetini delil gösterdiler.⁵²⁸ Ferra iki okuyuşun da aynı anlamda olduğunu söylemiştir.⁵²⁹ Şöyle de denebilir sukunlu okuyuş "güç" anlamındadır. Fethalı okunduğunda bu gücün Allahın takdiri olduğuna işarettir.

(مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ) lafzını Hamza, Kisâî ve Halef (تماسوهن) şeklinde muzaraat harfinin zammesi (م) harfinin medd-i (س) harfinin de şeddesiyle okumuştur. Bu okuyuş müşâreke kalıbıdır. (ماس) kelimesi cima' anlamındadır. Mesis aslında erkek olsa da, kadın da fiil de müşterektir diyerek, ve mücâdele sûresinde ki (فَنَحْرِيْرُ رَقِيْبَةٍ مِّنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا) âyetini delil getirdiler.⁵³⁰ âyet de cima fiili her iki tarafa isnâd edilmiştir. Ekser kurra metindeki gibi okumuştur.Tahkîk okuyuşu, cima' fiilinin âyet ve hadislerde erkeğe isnâd edildiğini ifâde eder. Hz. Meryem kıssasının anlatıldığı âyet de olduğu gibi.⁵³¹ (وَلَمْ يَمَسْنِيْ) Burada (وَلَمْ يَمَسْنِيْ) buyuruldu (وَلَمْ يَمَسْنِيْ بَشْرًا)

⁵²⁷ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵²⁸ Ra'd, 13/ 19; Mekkî, *el-Keşf*, I,299; Nehhâs Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed b. İsmail (ö.338/950) *İ'râbü'l-Kurân*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 2008, s. 99-100; Halebî, ed-Dürü'l-Mesûn, II, 488; Harekenin hazfî ile ilgili, çalışmada yer verilmeyen Bakara sûresindeki diğerk örnekleri görmek için bkz. *Keşşâf*, 2/164, 168, 185, 196, 249, 260, 264, 265 ve 268. Âyetlerin tefsiri.

⁵²⁹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 138; Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵³⁰ Mücâdele, 58/3; Mustafa Kılıç, *Zemahşeri'nin Keşşâf'ında Kiraat olgusu*, Marmara Ün. Sos. Bil. Enst. Doktora Tezi, 2014, s. 119.

⁵³¹ Âli İmrân, 3/ 47.

buyurulmadı. Hadis-i şerifte Peygamber (s.a.v.) (إذا طلق الرجل امرأته من قبل ان يمسه) buyurmaktadır.

237. âyet: (وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً)

(فَرَضْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(تَعْفُوا أَقْرَبُ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أَنْ يَغْفُونَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(بِيَدِهِ) Ruveys ihtilas ile, diğer kurra, iki hareke miktarı sıla ile okumuştur.

(بَيْنَكُمْ إِنَّ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı, Verş ise beş harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

(تَمَسُّوهُنَّ) İmam Hamza ve Kisâî, müfâale kalıbında (تماسوهن) yani muzaraat harfini merfû, ikinci harfi de meddederek okudular. Bu kelime meallerde el sürmek diye çevirilmiştir. Aslında kastedilen mana cimadır. Bu iki imamın okuyuşu, cimanın iki cins arasında müşareket ifade ettiğini anlatır. Çünkü müfâale kalıbı müşareket içindir. Bir önceki âyette de açıklandığı üzere cima fiili her iki tarafa izafe edilmiştir.⁵³²

Ekser kurranın okuyuşu metindeki gibidir. âyetin girizgâhındaki fiilin kalıbı ve ona bitişen zamirler dikkate alındığında (وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ) cima fiilinin erkeğe izafe edilmesi, boşama fiilinin ona izafe edilmesi ile daha elverişli bir manaya müsaittir.⁵³³

(لِلنَّوَى) Ebû Amr taklîl ile, Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-âşir imâle ile okumaktadır. Fetih ve taklîl okuyuşu takvanın fitrata uygunluğu ve

⁵³² Mücâdele, 58/3.

⁵³³ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 138; Dâni, *et-Teyisr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

affetmeninde takvaya uygun, kolay bir davranış olduğuna işaretler. İmâle okuyuşu da bu manayı tekit etmektedir.⁵³⁴

238. âyet: (حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى)

(الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ) Verş, teğlız ile okumuştur.

(الْوُسْطَى) Verş'in fetih ve taklîl ile, Ebû Amr'ın taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî'nin imâle ile okuması, ikinci namazının namazlar arasındaki bağı kuran ehemmiyetli bir namaz olduğu, ve bu namazı kılanın diğer namazları kolayca kılacağına işaretler.⁵³⁵

239. âyet: (فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ)

(فَإِنْ خِفْتُمْ) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.

(فَرِجَالًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(فَإِذَا أَمِنْتُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أَمِنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır. Sıla okuyuşu emniyet duygusunun bir nimet olduğuna vurgudur.

(عَلَمْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁵³⁶

240. âyet: (وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ)

(مِنْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

⁵³⁴ Dâni, *et-Teyşir*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵³⁵ Dâni, *et-Teyşir*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵³⁶ Dâni, *et-Teyşir*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 205; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَزْوَاجًا وَصِيَّةً) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(لَأَزْوَاجِهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَتَاعًا إِلَى) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَصِيَّةً) kelimesini Ebû Amr, İbn Âmir, Hamza ve Hafs mensub okumakta, diġer kurra ise, merfû okumaktadır.

Mensub okuyuş, hazfedilen emri ġaibin mamûlü gibi (فليوصوا وصية لازواجهم) bir anlam yükler. Basralı nahivciler merfû okuyuşu şu yönden caiz gördüler; Vasiyyet mübteda zarf ise haberdir. Takdir, (فعلهم وصية لازواجهم)⁵³⁷ şeklinde olacaktır.

(غَيْرَ إِخْرَاجٍ) iki kelimedede de Verş'in terkîk okuyuşu, bu davranışın aile müessesesinin nezaket ve vefa yönüne uymayan çirkin bir davranış olduğuna işaret etmek içindir.

(فَإِنْ خَرَجْنَا) Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.⁵³⁸

241. âyet: (وَالْمُطَلَّاتِ)

(وَالْمُطَلَّاتِ) Verş'in teġlîz okuyuşu, boşanan kadınların toplumda problemlerle karşılaşabilecekleri gibi, bizzat kendilerinin de toplumda probleme yol açabilecekleri, bu yüzden ailelerin bu konuya eğilip tedbir almalarının zaruretine işaretir.

(حَكِيمٍ وَالْمُطَلَّاتِ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.⁵³⁹

242. âyet: (كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ)

(لَكُمْ آيَاتِهِ) Verş, nakil, tûl, tevassut ve kasr ile medd-i bedel, Halef sekte ile okumaktadır.

⁵³⁷ İbn Zencele, *Hucetü'l-kıraat*, s. 138.

⁵³⁸ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 206; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵³⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 35; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 298; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 206; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(لَكُمْ آيَاتِهِ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.⁵⁴⁰

243. âyet: (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ)

(ديارهم) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(وَهُمْ أُلُوفٌ) Verş, beş harf miktarı, Kâlun, İbni Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktârı sıla ile, diğer kurra ise, iskân ile okumaktadır.

(فَقَالَ لَهُمْ) Sûsî'nin idğâmında, Allah tealanın bu teklifi onlara has kıldığına ve zaman geçmeden tahakkuk edeceğine işarettir.

(أَحْيَاهُمْ) Kisât'nin imâlesi, "İhya" işinin Allah (c.c) için kolay olduğuna işarettir.

(أَحْيَاهُمْ إِنَّ) Verş, beş harf, Kâlun, İbni Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktârı sıla ile, diğer kurra ise, iskân ile okumaktadır.

(النَّاسِ) Dûrî imâle ile, diğer kurra ise fetih ile okumaktadır.⁵⁴¹

244. âyet: (وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)

(وَاعْلَمُوا أَنَّ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisât üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁵⁴² Az çekerek okumada Allahın zikredilen sıfatlarının ehemmiyetini en kısa yoldan ifade edilerek teyidi, uzun med ile okunması ise öne çıkan bu sıfatların her an göz önünde bulundurulmasının zarureti vurgudur.

245. âyet: (مَنْ ذَا الَّذِي يُفْرِضُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ)
(تُرْجَعُونَ)

⁵⁴⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 36; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 299; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 206; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁴¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 36; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 299; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 206; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁴² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 212; Cezerî, *en-Neşr*, II, 529; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 36; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 299; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 206; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(فَيُضَاعَفُهُ) İbn Kesîr, merfû ve şeddeli, İbn Âmir ise mensub ve şeddeli okumaktadır. İmam Âsım metindeki gibi medli ve mensub, diğer kurra merfû ve meddederek okumaktadır.

Merfû okuyanlar, kelimeyi (يُفْرَضُ) fiiline atfen böyle okumuştur. Mensub okuyanlar, kelimeyi (مَنْ ذَا الَّذِي) istifhamının cevabı kabul etmektedirler. Şeddeli okuyuş ise; Fiilin tekrarı ve kat kat anlamını veren, fonetiğe uygun düşeceği kanaatindedirler. Kisâî buradaki ferşi hurufun ya da okuyuş farklarının manayı etkilemediği kanaatindedir.⁵⁴³

Yine aynı âyet-i kerîmenin (وَيَبْسُطُ) kelimesini, imam Nâfi', Kisâî ve Ebûbekir şu'be (س) harfî yerine (ص) harfî ile okudular.⁵⁴⁴ Bu tür bir kalın harfe tebdil, kelimenin son harfinin ağırlığı ve mahreçlerinin mütekarib olması sebebiyledir. Diğer kurra metindeki şekliyle- ki kelimenin aslı da böyledir- okumuş, kelimenin aslına uygun olarak okunuşunun daha elverişli olduğu kanaatindedirler.⁵⁴⁵ (س) ile okuyuş, bütün nimetlerin kulların emrine âmâde kılındığı ve kolay ulaşılabilirliğine, kalın okuyuş ise rızkın çok ve geniş olduğuna işarettir.

(كَثِيرَةً وَاللَّهُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(إِلَيْهِ) İbn Kesîr sîla ile diğer kurra ise ihtilas ile okumaktadır.

(تُرْجَعُونَ) Yakub, malum kalıbında *te* harfinin fethası *cim* harfinin kesresiyle okumaktadır.⁵⁴⁶

246. âyet: (أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَّهُمْ ائْبَعَثْ لَنَا مَلَكًا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا (وَأَبْنَانَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

⁵⁴³ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 139.

⁵⁴⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 37; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 300; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁴⁵ İbn Zencele, *a.g.e.*, s. 139.

⁵⁴⁶ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 37; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 300; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(سُرَائِيلَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مُوسَى) kelimesinde Verş ve Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.

(مِنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(عَسَيْتُمْ إِنْ) Verş, beş harf, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer ise bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

(عَسَيْتُمْ) İmam Nâfi', (س) harfini kesreyle meddederek okudu. Diğer kurra metindeki gibi okudular. İbn Zencele, bu iki okuyuşun lehçe farklılığından ibaret olduğunu, kıraat farklarının ise amacının teysir olduğunu ifade etmiştir.⁵⁴⁷

Ebû Ubeyd, ekser kurranın okuyuşunun daha maruf olan bir lehçe olduğunu ifade etmiştir. Kelimenin Kur'ân-ı Kerîm'de geçtiği diğer yerlerde⁵⁴⁸ de aynı okunması sebebiyle Ebû Amr da, bu okuyuşun daha elverişli olduğu görüşündedir. (س) harfinin kesresiyle meddederek okumada bunların sözlerinin eri olmayan fiil ve şahsiyet açısından ciddiye alınacak insanlar olmadığına işaretler.

(وَقَدْ أُخْرِجْنَا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَأَبْنَاؤُنَا) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.⁵⁴⁹

247. âyet: (قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً)

(نَبِيَّهُمْ إِنْ) Verş, beş harf, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular.

⁵⁴⁷ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 140.

⁵⁴⁸ Kalem, 68/32.

⁵⁴⁹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 37; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 300; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَنَّي) Verş ve Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî de imâle ile okumaktadır.

(قَالُوا أَنَّى) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(مَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.⁵⁵⁰

(مَنْ يَشَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مِنْهُ) İbn Kesîr, sıla ile okumuştur.

(اصْطَفَاهُ) İbn Kesîr, sıla ile okumuştur.

(اصْطَفَاهُ) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefû'l-âşir imâle ile okudular.

(عَلَيْكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(يُوتَ) Verş, Ebû Cafer ve Sûsî, ibdâl ile, diġer kurra sakin hemzenin tahkikiyle okumaktadır.

(يُوتِي) Verş, Ebû Cafer ve Sûsî'nin ibdâl ile okuması, maddi ve manevi mülkün ancak Allahın tasruffuyla verileceğine ve bu ihsanın onun için çok kolay olduġuna, vermeyi dilediğine kimsenin mani olamayacağına işarettir.

(وَزَادَ) Hamza ve İbn Âmir, imâle ile okumuştur.⁵⁵¹

248. âyet: (وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ)

⁵⁵⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 37; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 300; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁵¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 37; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 300; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَقَالَ لَهُمْ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(نَبِيَّهُمْ) Verş şeddeli ya'yı sakın okurken sonrasında mazmum bir hemze getirir. Medd-i muttasıl oluşur, beş harf miktarı meddeder. Kâlûn da aynı şekilde okumaktadır. Bir harf miktarı meddeder.

(نَبِيَّهُمْ) İbn Kesîr ve Ebû Cafer şeddeli ya'dan sonra zamiri sıla eder, Halef de aynı şekilde okumaktadır. yalnız sıla etmez sekte ile, diğer kurra sekte etmeksizin iskân ile okumaktadır.

(أَنْ يَأْتِيَكُمْ) Ebû Cafer, Sûsî ve Verş, sakın hemzeyi harfi medde ibdâl etmektedir.

(مُلْكُهُ أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(الْمَلَائِكَةُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَنْ يَأْتِيَكُمْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(رَبِّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(آيَةً) Verş'in medd-i bedel ile okumasında, âyetin büyüklüğüne ve önemine işaret vardır.

(وَأَلُّ) Verş'in medd-i bedel ile okumasında, Musa'nın (as) âlinin şanına ve hürmete layık olduklarına işaret vardır.

(لَكُمْ إِنْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مُؤْمِنِينَ) Ebû Cafer, Verş, Sûsî ve Hamza'nın ibdâl ile okuması, imanı gönülden ve kolaylıkla kabul eden kimselerin âyetleri idrake yakın insanlar olduğuna işarettir.

(موسى) kelimesinde Verş'in taklîl ile, Ebû Amr'ın taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî'nin de imâle ile okuması. Taklîl okuyuşunda Musa(as)nın hem Allah katında hem de insanlar indinde sevimli bir zat olduğuna işaret vardır.⁵⁵²

249. âyet: (وَمَنْ لَّمْ يَطْعَمَهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنْ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَاسْرُبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ)

(غُرْفَةً) İmam Nâfi', İbn Kesîr ve Ebû Amr (غ) harfinin fethasıyla okumaktadır. Bu okuyuş sahipleri, Yezîdi'nin şu rivayetine dayandırdılar. Ebû Amr'dan rivayet ettiğine göre el ile bir kez içildiğinde kelime bu şekilde fethalı söylenir. Eğer içme hadisesi bir kaptan bir avuç işme şeklindeyse, o zaman metindeki gibi zammeli söylenir. Araplar bunu böyle kullanmışlardır, demiştir.⁵⁵³

Diğer kurra metindeki gibi (غ) harfinin zammesi ile okumaktadır. Zeccâc, fethalı okuyuş bir kere içmeye denir. Zamme okuyuş ise el dolusu olduğu zaman bu şekilde söylenir, demiştir.

(غرفة) kelimesi fethalı halde (اغترف) kelimesinin masdarıdır. Zammeli olduğunda isimdir. Bir adım anlamındaki (خطوة) kelimeside böyledir. (خطوت خطوة) denir. (خ) harfinin fethasıyla. Ancak (خ) harfi zammeli olursa adım atıldığında, iki adım arasındaki mesafenin adı olur, demişlerdir.⁵⁵⁴

(فصل) Verş, teğlîz ile okumuştur.

(أَمْوًا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diğer kurra iki hareke miktarı meddederek okumaktadır..

(مُبْتَلِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

⁵⁵² Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 38; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 301; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁵³ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 140; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 38; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 301; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁵⁴ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 140; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 38; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 301; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(مِنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(مِنْهُ) İbn Kesîr, sıla ile okumuştur.

(فِيَّه) Ebû Cafer, *hemze yi ya* harfine ibdâl ederek okumuştur.

(مِنِّي إِلَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فَلَيْلَةً غَلَبْتُ) Ebû Cafer ihfâ ile, diğerkurra, izhâr ile okumuştur.

(مِنِّي) Nâfi', Ebû Amr ve Yakub *ya* harfini fetha ile okumaktadır.

(بِيَدِهِ) Yakub'dan rivayetle Ruveys, Kasr-ı *ha* ile (hazfûs-sıla) okumuştur.

(جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ) Sûsî'nin misleyini harekeli olduğunda da idğâm etmesinde geçilen yerden ziyade geçen komutana tazimle bakılmasına işaret edilmektedir.⁵⁵⁵

250. âyet: (صَبْرًا وَتَبَّتْ أَقْدَامُنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

(رَبَّنَا أفرغ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(وَتَبَّتْ أَقْدَامُنَا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(صَبْرًا وَتَبَّتْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(الْكَافِرِينَ) Verş'in taklîl ile okumasında, kafirleri tahkir vardır. Ebû Amr, Ruveys ve Dûrî'nin imâlesinde, yukarda işaret edilen tahkir daha çoktur.

251. âyet: (وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ)

(فَهَرَمُوهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.⁵⁵⁶

⁵⁵⁵ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 38; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 301; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(يَسَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الأرض) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

İmam Nâfi', âyette geçen (دَفَع) masdarını (دفاع) şeklinde okumuştur. Nâfi' bu masdarın (كتب = كتابا) gibi olduğunu, Kur'ân'da da Allah (c.c.) için kullanıldığı (قاتلهم الله) örneklerinin olduğunu⁵⁵⁷ ifade etmiştir.

Cumhur kurrânın okuyuşu ise metindeki gibidir. (دفع = دفعا) kalıbında masdardır. Allah (c.c.) için müdâfaa söz konusu olamaz. O, def' eder, demişlerdir. Ebû Amr da müdâfaa insanlar için def' ise Allaha (c.c.) mahsustur, demiştir.⁵⁵⁸

(دَاوُدُ جَالُوتَ) Sûsî'nin (د) ve (ج) harfi arasında idğâmında, Hz. Dâvud'un (a.s.) bu öldürmeyle Câlût'un mülkiyetine bütünüyle hakim olduğuna işaret vardır.

(وَأَنَاءُ ا) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Kisâi ve Halefü'l-âişr imâle ile okumaktadır.

(وَأَنَاءُ ا) Verş, tûl, tevassut ve kasr ile, diğer kurra ise, iki hareke miktarı medd-i bedel ile okumaktadır.⁵⁵⁹

252. âyet: (تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ)

(آيَاتُ) Verş'in medd-i bedel ile, cumhur kurradan daha fazla meddetmesinde âyetlerin ehemmiyetine işaret mevcuttur.

253. âyet: (عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ)

⁵⁵⁶ Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 39; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 302; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁵⁷ Tevbe, 9/30.

⁵⁵⁸ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 141; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 39; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 302; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁵⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 39; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 302; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 207; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(بَعْضُهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(جَاءَتْهُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَتَيْنَا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumuştur.

(وَأَيَّدْنَا) İbn Kesîr, bir harf miktarı medd-i bedel ile kelimenin sonundaki zamiri sıla ile okumuştur.

(شَاءَ) Hamza, Halefî'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(شَاءَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الْفُدُوسِ) İbn Kesîr'in kelimeyi iskân ile okuması, nezâhetin Cibril'in (as) karakteri olduğuna, cumhur'un zammeli okuyuşunda bu nezâhetin büyüklüğüne işaret vardır.

(مَنْ آمَنَ) Verş, nakil ve medd-i bedel ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(مِنْهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.⁵⁶⁰

254. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَّا بِنِعْ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ) (وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ)

(لَّا بِنِعْ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ) kelimelerini İbn Kesîr ve Ebû Amr tenvinsiz ve fethalı okumuştur. Kelimelerin başındaki bu (لَا) cinsi nefyeden lâ-i nâfiyedir. Kelimelerin başına gelen bu olumsuzluk edatı eğer nekra bir kelimedede vâki olursa, bu edat ve kendisinden sonra gelen isim tek isim sayılır ve fetha üzere mebnidir. Eğer âyet-i

⁵⁶⁰ Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

kerîmedeki gibi tekrar eden isimlerden oluşuyorsa o zaman merfû ya da mensub olması caiz görülmüştür. Mükerrer değilse vecih fetha olması yönündedir. (لَا رَبِّبَ فِيهِ)⁵⁶¹

Mensub kabul edildiğinde şöyle sorulan suale cevap olacaktır. (هل من بيع فيه) Bu, “küll” den sorma şeklidir. (Yani bu ve benzeri şeylerin hepsini kapsayan) Cevab tenvinsiz ve fethalı olmalıdır.⁵⁶² Kesinlik ifâde edecek şekilde, hiç şüpesiz anlamı katacaktır. İbn Zencele fethalı okuyuşun daha belîğ olduğunu kastedilen mana için daha elverişli olduğunu ifade etti. Zira daha geniş kapsamlı bir nefyi sağlayacaktır.⁵⁶³

Diğer kurra metindeki gibi tenvinli ve merfû okudu. Merfû kabul edildiğinde ise şöyle sorulan suâlin cevabıdır. (هل فيه خُلة) (هل فيه بَيْع) bu şekliyle, müahhar mübteda mukaddem haber olur ve cevap (لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلة) şeklinde olacaktır. Bu tenvinli ve merfû okuyuş cinsi nefyeden bu edat ile her birerini ayrı ayrı nefyetmek anlamına gelecektir. İşte iki okuyuş arasındaki nüans farkı buradan kaynaklanmaktadır. Bu okuyuşu savunan kurra, şöyle delillendirdi; Söyleyenin sözünden kastettiği manadan bilinirki nefy, sadece bir vakit veya bölüm için değildir bütün cüz’leri kapsar. Lafız tek olsa da mana cemî ve câmi’dir demişlerdir.⁵⁶⁴

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أَمْنُوا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumuştur.

(رَزَقْنَاكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(أَنْ يَأْتِي) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

⁵⁶¹ Bakara, 2/2.

⁵⁶² İbn Zencele, *Hucetü'l-kıraat*, s. 141-142; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁶³ İbn Zencele, *Hucetü'l-kıraat*, s. 129; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁶⁴ İbn Zencele, *a.g.e.*, s. 129; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(يَأْتِي يَوْمٌ) İki kelime arsında Sûsî, idğâm ile, Verş, Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl ile okumuştur.

(فِيهِ) İbn Kesîr, sıla ile okumaktadır.

(وَلَا شَفَاعَةَ وَالْكَافِرُونَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır. Verş ğunneli idğâmla beraber terkîk ile, diğerk kurra tefhim ile okumaktadır.⁵⁶⁵

255. âyet (اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ

(لَا إِلَهَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِلَّا هُوَ) Yakub, ilhak-1 (هـ) ile okumuştur.⁵⁶⁶

(يَشْفَعُ عِنْدَهُ) Sûsî, tam bir idğâm ile okumaktadır.

(تَأْخُذُهُ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl ile okumuştur.

(سِنَّةٌ وَلَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(الْأَرْضِ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(يَشْفَعُ عِنْدَهُ) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(إِلَّا بِإِذْنِهِ) Hamza, teshîl ile okumuştur.

(يَعْلَمُ مَا) Sûsî, idğâm ile okumaktadır.

(أَيْدِيهِمْ) Yakub *ha* harfini zammeli, Kâlûn iki hareke miktarı sıla ile, İbn Kesîr ve Ebû Cafer de iki hareke miktarı sıla ile, diğerk kurra ise, iskân ile okudular.

(خَلْفَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.

⁵⁶⁵ Dâni, *et-Teyisr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁶⁶ Dâni, *et-Teyisr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(عَلِمَهُ إِلَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(عِنْدَهُ إِلَّا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(شَيْءٍ) Verş beş harf miktarı med ile, Halef sekite ile, diğer kurra sekite etmeksizin kasr ile okudular.⁵⁶⁷

(وَلَا يُؤَدُّهُ) Verş, medd-i bedel'i tûl ve tevassut ile okumaktadır.

(وَهُوَ) Kâlûn, Ebû Amr, Kisâî ve Ebû Cafer *he* harfini sükûn ile okudular. Bu okuyuş Allah tealanın yücelik ve azametinin zatından kaynaklandığını, bu ve benzeri sıfatlar zikrolunduğunda ondan başkasının akla gelmeyeceğini teyit mahiyetindedir. Merfû okuyuş tazim içindir.

256. âyet: (اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ)

(لَا إِكْرَاهَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(لَا إِكْرَاهَ) Verş, terkîk ile, diğer kurra tefhim ile okudu. Terkîk okuyuşu ikrahın mezmum/kınanmış bir şey olduğunu teyit içindir.

(الْوُثْقَىٰ) Verş, fetih ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

(فَمَنْ يَكْفُرْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(وَيُؤْمِنُ) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer ibdâl ile okumuştur.⁵⁶⁸

⁵⁶⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁶⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

257. âyet: (اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ)

(آمَنُوا) Verş medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumuştur.⁵⁶⁹

(أُولِيَاؤُهُمْ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(يُخْرِجُهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurranın iskân ile okumaları, tazim tebcil ve itina ifade etmektedir.

(أُولَيْنِكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(هُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(النَّارِ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Dûrî, imâle ile okumaktadır.⁵⁷⁰

258. âyet: (قَالَ أَنَا أَحْيِي وَأُمِيتُ)

İmam Nâfi' mütekellim edatını Kur'ân'da geçtiği bütün yerlerde meddederek okumuştur. Bu okuyuşunu delillendirirken, vakıf halinde bu edatı meddetme hususunda ehli eda arasında icma ve ittifak oldunu ifade etmiştir. Vakıf ve vaslın farkı yoktur demiştir. Cumhuriyet kurra bu edatlara bitişen *elif* harfinin vakıf halinde kelimenin harekesini belli etmeye yarayan vakıf (ة) sı mahiyetinde olduğunu vasledildiğinde sebep ortadan kalktığı için, bu harfin izhâr ve isbatına lüzum yoktur demişlerdir⁵⁷¹

(أَنَّ آتَاهُ اللَّهُ) Verş, nakil tûl, tevassut, kasr bununla beraber fetih ve taklîl ile, Hamza ise sekit ve imâle ile okumaktadır.

⁵⁶⁹ Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 40; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 303; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 208; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁷⁰ Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁷¹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 142; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَأَمِثْ) Hamza, teshil ile okumaktadır.

(رَبِّيَ الَّذِي) Hamza *ya* harfini iskân ile, vasl halinde hazf ederek okuyor, Allah tealanın mutlak manada Rububiyetine, ondan başka rab düşünüleemeyeceğine işarettir.

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir *ha* harfini *ye* ile değil de *elif* ile meddeder. Hz. İbrahim'e tazim içindir.

(فِي رَبِّهِ أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فَأْتِ – يَأْتِي) kelimelerinde Verş, Sûsî ve Ebû Cafer'in ibdâl ile okuması istihza ifadesidir, Allah teala için çok kolay olan bu işin ğayrısına çok zor olduğunu ifade ve teyittir.⁵⁷²

259. âyet: (وَإِنظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِرُهَا ثُمَّ نَكْسُوها لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(نُنشِرُهَا) kelimesini, Nâfî', İbn Kesîr, Ebû Amr, Cafer ve Yakub (ننشرها) şeklinde okumuştur. (نُنشِرُ) kelimesi yerden kaldırmak, yükseltmek, (hayat vermek için birleştirirken, onların bir kısmını bir kısmı üzerine yükseltmek) anlamına gelir. Bu kelimenin kökü, ihya (can vermek) anlamındadır. Kemikler tek başına değil, bir araya geldiğinde hayat bulur. (ننشر) ise yaşatmak diriltmek anlamında if'al kalıbındadır. Böyle okununca anlamı, "onları nasıl diriltiyoruz" şeklinde olacaktır. Özetle (نُنشِرُ): Et giydirilmeden önce kemiklerin çatılıp, ayağa dikilmesi. (ننشر) ise kemiklere et giydirilerek diriltilmesidir.⁵⁷³

(أَتَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî ise, imâle ile okumaktadır.

(قَرِيَّةٍ وَهِيَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

⁵⁷² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁷³ Âlûsî, *a.g.e.*, III, 123; Kılıç, *Zemahşeri'nin Keşşâf'ında Kiraat olgusu*, s. 272. Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(مِنَّةً) Ebû Cafer'in *hemzeyi* (ي) harfine ibdâl ederek okuması, geçen zamanın uzun bir zaman aralığı olmasına rağmen çok çabuk geçtiğine işarettir.

(لَيْتَتْ) Ebû Amr, İbn Âmir, Hamza, Kisâî ve Ebû Cafer (ث) harfini (ت) harfine idğâm ile okumaktadır.

(مِنَّةً) Ebû Cafer, *hemzeyi ya* harfine ibdâl ederek okumuştur.

(جِمَارِكَ) Verş taklîl ile, Ebû Amr ve Dûrî imâle ile okumaktadır.

(آيَةَ لِلنَّاسِ) Verş, medd-i bedel ile, Ebû Amr ise, imâle ile okumuştur.⁵⁷⁴

(فَانظُرْ إِلَى) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(وَانظُرْ إِلَى) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(يَوْمًا أَوْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(يَتَسَنَّه) Hamza, Kisâî, Yakub ve Halef, vasıl halinde (ه) harfinin hazfî ile okumuşlardır. Bozulmanın söz konusu olmadığı gibi, yılların eserinin üzerinde görülmediğine işaret vardır.

(قَالَ أَعْلَمُ) Hamza ve Kisâî emir kalıbında okudu. “Bil ki Allah her şeye kâdirdir”⁵⁷⁵ Anlamındadır.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوْلَمْ تُؤْمِنِ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قُلُوبِي (260. âyet: قَالَ فَخَذُوا مِنْهُ مِنَ الطَّيْرِ فَصُرُوهُنَّ إِلَيْكَ

(إِبْرَاهِيمَ) İbn Âmir, *ha* harfini *ye* ile değil de *elif* ile meddetmektedir.

(فَصُرُوهُنَّ) kelimesini, Hamza, Ebû Cafer, Ruveys ve Halef (ص) harfinin kesresiyle okumuştur. Ferrâ (ö. 207 / 822) bu iki meşhur lügatin ortak yönünün “İmâle

⁵⁷⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁷⁵ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 144; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

ve Zamm” yani bitişirmek olduğunu söylemiştir. Zamme’li okuyuş, onları alıştır. Kesre’li okuyuş, onları kes anlamındadır.⁵⁷⁶

(أَرْنِي) İbn Kesîr, Yakub ve Sûsî, *ra* harfinin sukunu ile, Ebû Amr dan gelen rivayette Dûrî ihtilas-ı kesre-i *ra* ile okumuştur.

(الْمَوْتَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr, taklîl ile, Hamza, Halefü’l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(بَلَى) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Halefü’l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

(تُؤْمِن) Sûsî, Ebû Cafer ve Verş, *hemzenin* ibdâliyle, diğer kurra ise, *hemzenin* tahkiki ile okumuştur.

(فَخَذُ أَرْبَعَةً) Verş nakil ile, Halef sekte ile, diğer kurra ise, izhâr ile okumaktadır.

(جُرءًا) Ebû Bekir Şu’be, *ze* harfinin zammesiyle, Ebû Cafer, *ze* harfinin şeddesiyle, diğer kurra ise tahkîk ile okumaktadır.

(يَأْتِيَنَّكَ) Sûsî, Ebû Cafer ve Verş *hemzenin* ibdâliyle, diğer kurra *hemzenin* tahkiki ile okumaktadır.

(سَعِيًّا وَاعْلَمُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

261. âyet: (كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَنَعًا سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبَلَةٍ مِئَةٌ حَبَّةٍ وَ)

(حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(أَنْبَتَتْ سَنَعًا) Ebû Amr, Hamza, Kisâî ve Halefü’l-Âşir (ت) harfini (س) harfine idğâm ile okumaktadır.

(أَمْوَالَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مِئَةٌ) Ebû Cafer *hemzeyi yay-ı* meftûha ya dönüştürerek okumuştur. Mutlak manada çokluğa işaret içindir.

⁵⁷⁶ İbn Zencele, *Huccetü’l-kıraat*, s. 145; Dâni, *et-Teyâsîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fî kirâati’l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur’ân Kıraatı*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(حَبَّۃِ وَاللّٰهِ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(يُضَاعَفُ) İbn Kesîr, İbn Âmir, Ebû Cafer ve Yakub *Ayn* harfinin şeddesiyle okumaktadır.⁵⁷⁷ Kulların verdiġinin Allah'ın verdiġine nisbetle kayda deġer bir şey olmadığına işarettir.

(يَسَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.⁵⁷⁸

262. âyet: (لَا يُتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَدَىٰ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ)

(مَا أَنْفَقُوا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(وَلَا أَدَىٰ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(رَبِّهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diġer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَنًّا وَلَا) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.⁵⁷⁹

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) Yakub, (ف) harfini fetha ile tenvinsiz, zamiri de zammeli ve (م) 'in iskânî ile okumuştur.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) Hamza (ف) harfini zammeli ve tenvinli, zamiri de zammeli ve (م) 'in iskânî ile okumuştur.

⁵⁷⁷Dânî, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁷⁸Dânî, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁷⁹Dânî, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Kâlûn *fa* harfini tahkik ile, zamiri de sıla ile okumuştur.

263. âyet: (وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعُهَا أَذَىٰ)

(خَيْرٌ) Verş'in terkîk ile okuyuşunda, zikri geçen güzel huyların nefse hoş gelen nazik ve latif huylar olduğuna, başa kakılan sadakanın değersizliğine işaretler.

(أَذَىٰ) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.⁵⁸⁰

(يَتَّبِعُهَا أَذَىٰ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(مَغْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ) Verş terkîk ile, Ebû Cafer, ihfâ ile okumaktadır.⁵⁸¹

264. âyet: (لَا يَفْذَرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ)

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsim ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أَمْنُوا) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diğerkurra iki hareke miktarı meddederek okumaktadır.

(رِنَاءٍ) Ebû Cafer *ya-i* meftuha ile okumaktadır.⁵⁸² Bu okuyuşta yapılan ibadetlerin asıl esaslar üzere yapılmadığında ziyadesiyle manevî hastalıklarla malûl hale geleceğine işaretler.

⁵⁸⁰ Dâni, *et-Teyşir*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 42; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 305; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁸¹ Dâni, *et-Teyşir*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 209; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁸² Dâni, *et-Teyşir*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 41; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 304; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(رِئَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(الآخر) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diğer kurra, iki hareke miktarı meddederek okumaktadır.

(النَّاسِ) Dûrî, imâle ile okumaktadır.

(وَالأَدَى) Verş nakil ile, Halef ise sekte ile okumaktadır. Ayrıca bu tür kelimeler “zâtî yâ” şeklinde tesmiye olunup, Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî ise, imâle ile okumaktadır.

(يُؤْمِنُ) Sûsî, Verş ve Ebû Cafer, ibdâl-i *hemze* ile okumaktadır.

(يُقَدِّرُونَ) Verş, terkîk ile okumuştur.

(عَلَيْهِ) İbn Kesîr, sıla ile okumuştur.

(شَيْءٍ) Verş altı hareke med ile, Halef sekit ile, diğer kurra sekte etmeksizin kasr ile okudular.

(الآخر) Verş, nakil, tûl, tevassut ve kasr ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(الْكَافِرِينَ) Verş taklîl ile, Ebû Amr, Kisâî den gelen rivayette Dûrî ve Ruveys imâle ile okumaktadır.⁵⁸³

265. âyet: (كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ)

(الْبَيْعَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(فَاتَتْ) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diğer kurra iki hareke miktarı meddederek okumaktadır..

(مَنْ أَنفَسِهِمْ) Verş, nakil ile Halef, sekte ile diğer kurra ise izhâr ile okumaktadır.

⁵⁸³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 42; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 305; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(بِرُبُوءٍ) İbn Âmir ve Âsım metindeki gibi (ر) harfinin fethası ile okudular. Bu, Beni Temim'in lügati/lehçesidir. Diğer kurra (ر) harfinin zammesi ile okudular. Bu ise Kureş'in lehçesidir.⁵⁸⁴

(أَكْلَهَا) İmam Nâfi', İbn Kesîr ve Ebû Amr (ك) harfinin cezm ile okumuştur.⁵⁸⁵ Bu, iki zammenin peşpeşe geldiğinde ağır olduğundan ikinci harfin sakin okunmasından ibarettir. Diğer kurra kelimenin aslına uygun olarak (ك) harfinin zammesi ile, metindeki gibi okumuştur. Merfû olması gereken harfi ağırlık sebebi ile cezmetmeye lüzum yoktur. Çünkü Kur'ân da üç zammeli kelime mevcuttur. (هَذَا نُزِّلَهُمْ يَوْمَ الدِّينِ)⁵⁸⁶ Bu iki okuyuşun manaya etkisi şöyledir; merfû okuyuş, yenilen meyvelerin nefisliğine, sukun okuyuşuysa bu meyvelerin kolayca meşakkatsiz verildiğine işarettir.

266. âyet: (لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ)

(ضُعَفَاءُ) Hamza ve Hişam ibdâl ve teshil ile okumaktadır.

(ضُعَفَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(الآيَاتِ) Verş, medd-i bedeli, tûl, tevassut ve kasr ile, diğer kurra iki hareke miktarı meddederek okumaktadır..

(لَعَلَّكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(فِيهِ) İbn Kesîr, sıla ile okumuştur.

⁵⁸⁴ İbn Zencele, *Hucetü'l-kıraat*, s. 146; Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 42; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 305; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206

⁵⁸⁵ Dâni, *et-Teysîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 42; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 305; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁸⁶ Vakıa,56/56.

(الأنهَارُ لَهُ) Verş, nakil ile, Halef ise, sekte ile okumuştur. Sûsî (و) harfini (ل) harfine idğâm ile okumaktadır.

(أَحَدُكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(أَحَدُكُمْ أَنْ) Verş, nakil ile, Halef, sekte ile, diğer kurra izhâr ile okumaktadır.

(تَخِيلِ وَأَعْنَابِ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.⁵⁸⁷

267. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ)

(آمَنُوا) Verş medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diğer kurra iki hareke miktarı meddederek okumaktadır..

(آمَنُوا أَنْفِقُوا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(كَسَبْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(الْأَرْضِ) Verş nakil ile, Halef sekte ile, diğer kurra, izhâr ile okumaktadır.

(مِنْهُ) İbn Kesîr, sıla ile okumaktadır.⁵⁸⁸

(وَلَا تَيَمَّمُوا) İbn Kesîr'den rivayetle Bezzi (ö. 250 / 864), *te* harfinin şeddesiyle okurken medd-i lazım oluşur ve altı hareke meddeder. Bezzi' nin okuyuşunda bu işe yönelmekten ve bu duruma düşmekten şiddetle men vardır. Diğer kurra tahfif ile *elif* i med ile okumaktadır.

(أَخَذِيهِ) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diğer kurra iki hareke miktarı med ile okumaktadır.

⁵⁸⁷Dânî, *et-Teyisîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 42; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 305; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁸⁸Dânî, *et-Teyisîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 42; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 305; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(إِلَّا أَنْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(وَمِمَّا أَخْرَجْنَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فيه) İbn Kesîr, sıla ile okumaktadır.⁵⁸⁹

268. âyet: (الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً)

(بِالْفَحْشَاءِ) Hamza ve Hişam ibdâl ve teshil ile okumaktadır.⁵⁹⁰

(بِالْفَحْشَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَيَأْمُرُكُم) Verş ve Ebû Cafer ibdâl ile, Sûsî ibdâl ve iskân-ı (ج) ile, Ebû Amr (ج) harfinde iskân ve ihtilas ile okumaktadır.

(يَعِدُكُم) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(مَّغْفِرَةً) Verş terkîk ile, diğer kurra, tefhim ile okumaktadır.

(مِنْهُ) İbn Kesîr, sıla ile okumaktadır.

(وَفَضْلًا وَاللَّهُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

269. âyet: (يُؤْتِي الْحِكْمَةَ)

(عَلِيمٌ يُؤْتِي) üstteki âyetten bu âyete geçişte Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.⁵⁹¹

⁵⁸⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 213; Cezerî, *en-Neşr*, II, 530; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 42; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 305; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁹⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 43; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 306; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(يُونِي) Verş, Sûsî ve Ebû Cafer, ibdâl ile okumaktadır.

(وَمَنْ يُؤْتِ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(مَنْ يَشَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(فَقَدْ أُوتِيَ) Verş nakil ile Halef sekte ile okudu. Aynı zamanda bu kelimeye Verş, medd-i bedel olduğundan tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(حَيْرًا) Verş terkîk ile, diġer kurra tefhim ile okumaktadır.

(كَثِيرًا وَمَا) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(إِلَّا أُوتُوا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(أُولُوا الْأَبَابِ) Verş'in nakil ile okuyuşunda, 'aklın ve özünün' zikir ehlinin karakteri olduğuna, Halef'in sekte ile okuması, sahip olunan şeyin büyük nimet olduğuna işaretidir.⁵⁹²

270. âyet: (وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ)

(مِنْ أَنْصَارٍ) Verş'in nakil ile okumasında, onlara fayda sağlayacak candan dostlar bulamayacaklarına, Halef'in sekte ile okumasında, korkutma hususunda mübalaġa anlamı vardır. Ebû Amr ve Kisâi, imâle ile okumuştur.

(وَمَا أَنْفَقْتُمْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(نَفَقَةٍ أَوْ) Verş nakil ile, Halef sekte ile, diġer kurra izhâr ile okumaktadırlar.

⁵⁹¹ Dâni, *et-Teyisr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 43; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 306; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁹² Dâni, *et-Teyisr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 43; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 306; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(نَذْرُكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.⁵⁹³

271. âyet: (إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ (سَيِّئَاتِكُمْ))

(مِنْ أَنْصَارٍ إِنْ) Verş, iki *hemzede* de nakil ile, *ensâr* kelimesinde ki *elif* te taklîl ile okumaktadır.

(مِنْ أَنْصَارٍ إِنْ) Ebû Amr ve Dûrî, *hemzelerin* tahkiki ve imâle ile okumaktadır.

(مِنْ أَنْصَارٍ إِنْ) Halef ise, fetihle beraber *hemzelerde* sekte ile okuyor, diğerkurra nakil ve sekte yapmaksızın her iki *hemzenin* tahkiki ve fetih ile okumaktadır.⁵⁹⁴

(الْفُقَرَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(وَتُؤْتُوهَا) *Hemze* başta geldiğinde, Verş, Sûsî ve Ebû Cafer sakın *hemzeyi* harfi medde ibdâl ederek okudular. Diğerkurra tahkik-i *hemze* ile okumaktadır.

(سَيِّئَاتِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(سَيِّئَاتِكُمْ) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(فَهُوَ) Kâlûn, Ebû Amr, Kisâî ve Ebû Cafer iskân ile, diğerkurra harekeyle okumuştur.

(خَيْرٌ) Verş terkîk ile, diğerkurra tefhim ile okumaktadır.

(خَيْرٌ) Verş terkîk ile, diğerkurra tefhim ile okumaktadır.⁵⁹⁵

⁵⁹³ Dâni, *et-Teyisr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 43; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 306; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁹⁴ Dâni, *et-Teyisr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 43; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 306; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 210; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁹⁵ Dâni, *et-Teyisr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(لُكْمٌ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(فَيْعَمًا) Kâlûn, Ebû Amr ve Ebû Bekir şü'be (ن) harfini kesre ile, (ع) harfini cezim ile okumuştur. Bu okuyuş bir takım iğlâl/değişim sonrasında ortaya çıkmıştır. Kelime asıl halinde (ن) harfi fethalı (ع) harfi kesrelidir. Ağırılık sebebi ile bu şekilde dönüşmektedir. Amr b.el-Âs (r.a) dan rivayet edilen hadisi şerif okuyuşu destekler mahiyettedir.⁵⁹⁶ Bu okuyuş, infakın güzel bir iş olduğuna bir başka açıdan vurgu barındırır. İmam Hamza, İbn Âmir ve Kisâf kelimenin aslına uygun olarak (ن) harfini fetha (ع) harfini kesreli olarak okumuştur. İbn Zencele, içtima-i sakineyn'e sebebiyet vermediği için bu okuyuşu daha elverişli bulur.⁵⁹⁷ Bu okuyuş, bu infak türünün maddi ve manevi rahatlık ve nimete vesile olacağına işarettir. İmam İbn Kesîr, Verş ve hafs tahkik üzere okumuştur.⁵⁹⁸

(وَيُكْوِر) İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebûbekir Şü'be, muzaraat harfini (ن) harfine çevirerek mütekellim kalıbında okumuştur. (نكفر) Böyle okuyuşta cümlelerin sonu isti'naf üzere merfûdur. Takdir, (ونحن نكفر) şeklinde olur. Aslına bakılırsa isti'naf üzere olmasada fiili muzarinin, evvelinde cezmeden veya nasbenden bir edat yoksa zaten merfû olması icab etmektedir. Önceki cümlelerin (فَهُوَ خَيْرٌ لُّكْمٌ) kelimesi ile bitmesi bu görüşü destekler mahiyettedir. Buradaki (وإن تُخْفُوها) diye başlayan, cümley-i şartiyye'nin cevabı (فَهُوَ) edatının başındaki *fa-i* cevabiyyedir. Niye meczûm değil denirse; Araplar, aynı cinsten olmayan fiilleri, *fa-i* cevabiyyeden sonra atfetmeyi caiz görmemişlerdir. Bu ancak aynı cins fiiller matûf olduğunda olabilir.⁵⁹⁹ Ebû Hayyan el-Endelüsi, yukarıdaki farklı okuyuşları tek tek zikrettikten sonra merfû okuyuşun daha fasih ve anlam bakımından daha kapsamlı olduğunu ifade etmiştir. Merfû okuyuş anlama şu zenginliği

⁵⁹⁶ "نعمًا بالمال الصالح للرجل الصالح" Ahmed b. Hanbel, IV, 202; Dâni, *et-Teysîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁹⁷ İbn Zencele, *Hucetü'l-kiraat*, s. 147; Dâni, *et-Teysîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁹⁸ İbn Zencele, *a.g.e.*, s.147; Dâni, *et-Teysîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁵⁹⁹ İbn Zencele, *a.g.e.*, s.147; Dâni, *et-Teysîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

katmıştır; şartıye ile başlayan cümle, (فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ) ile cevabını bulmuştur. Ve birde ziyade olarak, mükâfat bakımından seyyiâta keffaret vardır. Böylece sadakalar ister açıktan verilmiş olsun ister gizli, keffaret ikisnede şamildir, anlamına gelir.⁶⁰⁰

İmam Nâfi', Hamza ve Kisâî muzaraat harfini (ن) harfine çevirerek, kelimenin sonunu cezimli okumaktadır. Bu durum kelimeyi cevâbi bir mahiyete sokmuş olacaktır. Takdir, (يكن خيرا) şeklinde olacaktır. Bu okuyuşun Şarta cevap bakımından daha elverişli olduğunu ifade etmişlerdir.⁶⁰¹ Gerçekten de şart cümlesinin cevabı cezimlidir. (ان تدرس) cümlesi buna örnektir. İbn Atıyye (ö. 541 / 1147), fiil merfû olduğunda iki ihtimalin söz konusu olduğunu söylemiştir. Sevap ve ceza. Bu yüzden cezim okuyuşu daha fasih ve belîğdir demiştir.⁶⁰²

İbn Âmir ve Hafs ise metindeki gibi okumaktadır. Cümleyi isti'naf kabul edip, anlam olarak da Allahü zü'l-Celalden ihbar sadedinde kabul etmiş olmaktadırlar. Zira O (c.c.) günahları affeder, anlamındadır.⁶⁰³

272. âyet: (لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ)

(مَنْ يَشَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(اَيْتِغَاء) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

⁶⁰⁰ Ebû Hayyân, *Bahru'l-muhît*, II, 339; Dâni, *et-Teysîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶⁰¹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 147; Dâni, *et-Teysîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶⁰² Ebû Hayyân, *Bahru'l-muhît*, II, 339; Dâni, *et-Teysîr*, s. 214; Cezerî, *en-Neşr*, II, 531; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 44; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 307; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 211; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶⁰³ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 148; Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(مِنْ خَيْرٍ) Hallâd dışında bütün kurra izhâr ederken, Hallâd, ihfâ ile okumaktadır.

(خَيْرٍ يُوفِّ) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(هُدَاهُمْ) Verş'in taklîl ile okumasında, onların hidayete erdirilmelerinin önemsiz olduğuna işaret vardır. Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî'nin imâle veçhi de bu manayı tekit etmeye yöneliktir. Sonrasındaki zamirde Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(لَأَنْفُسِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(أَنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(تُظْلَمُونَ) Verş teğlîz ile, diğerkurra, terkîk ile okumaktadır.⁶⁰⁴

273. âyet: (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ) (مِنْ التَّعَفُّفِ)

(بِسِيمَاهُمْ) Verş fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Hamza, Kisâî ve Halefü'l-âşir imâle ile, diğerkurra fetih ile okumaktadır.

(بِسِيمَاهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(لِلْفُقَرَاءِ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(اغْنِيَاءَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أَحْصَرُوا) Verş'in terkîk ile okuyuşu, Allah yolunda muhasara altında olmanın vadedilen nimetler karşısında kayda değer bir meşakkat olmadığına işarettir.⁶⁰⁵

⁶⁰⁴Dânî, *et-Teyşir*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(الأرض) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(إحافاً وما) Halef, ğunnesiz idġâm ile okumaktadır.

(يَحْسُبُهُمْ) fiilini, İbn Âmir, Âsım ve Hamza, metindeki gibi fethalı bir şekilde okumuştur. Dilciler fiili bu babdan kabul etmenin “Kıyâsi” olduğunu söylediler. Bu okuyuş, beni Temim’in lehçesidir. Diğer yedi kıraat imamı, fiili (س) harfinin kesresi ile okudular. Böyle olunca fiil “Semâi” dir. Hicaz ehlinin lehçesidir.⁶⁰⁶ Kesreli okuyuş, bu zannın vakiadan uzak olduğuna işarettir.

274. âyet: (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً)

(وَالنَّهَارِ) Dûrî ve Ebû Amr imâle ile, Verş taklîl ile, diğer kurra fetih ile okumaktadır.

(فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ) Halef sekte ile, Verş, beş harf miktarı sıla ile, diğer kurra izhâr ile okumaktadır.

(أَمْوَالَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, bir harf miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(سِرًّا وَعَلَانِيَةً) kelimesinde Verş’in (ر) harfini terkîk ile okuması, bu infakın daha çok gizli yapıldığına işarettir. Sonraki kelimeye geçişte oluşan idġâmı, Halef her zaman ğunnesiz, diğer kurra ğunne ile okumaktadır.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) Yakub, (ف) harfini fetha ile tenvinsiz, zamiri ise zammeli ve (م)’in iskânı ile okumaktadır.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) Hamza (ف) harfini zammeli ve tenvinli, zamiri ise zammeli ve (م)’in iskânı ile okumaktadır.

⁶⁰⁵ Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati’l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur’ân Kiraati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶⁰⁶ İbn Zencele, *Huccetü’l-kıraat*, s. 148; Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, II, 342; Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kırâati’l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur’ân Kiraati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Kâlûn (ف) harfini tahkik ile, zamiri ise sıla ile okumaktadır.⁶⁰⁷

275. âyet: (الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا)

(يَأْكُلُونَ) Verş, Ebû Cafer ve Sûsî'nin ibdâl ile okuması, faizi kolayca yediklerine işarettir.

(الرِّبَا) Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî'nin imâle ile okuması ribayı tahkir içindir.

(قَالُوا إِنَّمَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فَأَنْتَهُنَّ) Verş, fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile okumaktadır.

(النَّارِ) Dûrî ve Ebû Amr, imâle ile okumaktadır.

(النَّارِ) Verş, taklîl ile okumaktadır.

Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(جَاءَهُ) Hamza ve İbn Zekvân, imâle ile okumaktadır.⁶⁰⁸

(فَأَوْلَيْكَ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

276. âyet: (يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُجِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ)

(الرِّبَا) Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî, imâle ile, diğer kurra fetih ile okumaktadır.

⁶⁰⁷ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶⁰⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(كَفَّارٍ أَتِيهِم) Ebû Amr ve Dûrî, imâle ile, Verş, taklîl ve nakil ile, Hamza, fetih ve sekte ile, diğerk kurra, sekte yapmaksızın fetih ile okumaktadır.⁶⁰⁹ Taklîl okuyuşu nankörleri tahkir içindir. İmâle okuyuşunda bu tahkir daha fazladır.

277. âyet: (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا (خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

(امنُوا) Verş, medd-i bedeli , tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(الصَّلَاةَ) Verş,teğlîz ile okumaktadır.

(وَآتَوُا) Verş, medd-i bedeli, tûl, tevassut ve kasr ile okumaktadır.

(لَهُمْ أَجْرُهُمْ) Halef'in sektesi, iman edip salih amel işleyen kimselere verilecek ecri övgü ve tazim, diğerk taraftan verilen ecrin tasavvurun dışında olduğuna işaretler. Verş'in altı/sekiz hareke miktarı sılası da aynı amaca yöneliktir. diğerk kurra izhâr ile okumaktadır.⁶¹⁰

(رَبِّهِمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerk kurra iskân ile okumaktadır.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) Hamza (ف) harfini zammeli ve tenvinli, zamiri ise zammeli ve (م)' in iskânı ile okumaktadır.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) Hamza (ف)harfini zammeli ve tenvinli, zamiri ise zammeli ve (م)' in iskânı ile okumaktadır.

(وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Kâlûn (ف) harfini tahkik ile, zamiri ise sıla ile okumaktadır.⁶¹¹

278. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ)

⁶⁰⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶¹⁰ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶¹¹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَمْوَأُ) Verş, medd-i bedeli, tûl, tevassut ve kasr ile, diğerkurra, iki hareke miktarı medd-i bedel ile okumaktadır.

(الرَّبَا) Halefü'l-Âşir, Hamza ve Kisâî, imâle ile, diğerkurra fetih ile okumaktadır.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(فَأَذْنُوا) lafzını, Ebûbekir Şu'be ve Hamza (فأذنوا) şeklinde *hemzenin* medd-i ile okumuştur, Ebû Cafer, Verş ve Sûsî ise (ف) harfini meddederek (ذ) harfinin fethasıyla okudular, diğerkurra tahkik üzere *hemzenin* cezmi ile okumaktadır.

(مُؤْمِنِينَ) Verş, Ebû Amr, Ebû Cafer, Hamza, Halefü'l-Âşir ve Kisâî, ibdâl ile okumaktadır.⁶¹²

279. âyet: (فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ زُؤُوسٌ أَمْوَالِكُمْ)

(تُبْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(زُؤُوسٌ) Verş, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, diğerkurra iki hareke miktarı medd-i bedel ile okumaktadır.

(لَا يُظْلَمُونَ) Verş (ل) harfini teğliz ile, diğerkurra terkîk ile okumaktadır.

(فَأَذْنُوا) lafzını, Ebûbekir Şu'be ve Hamza (فأذنوا) şeklinde *hemzenin* medd-i ile okumuştur. Ekser kurranın okuyuşu, sülâsiden emir kalıbıdır. Farklı okuyuşun anlama kattığı zenginlik şöyledir: Bu kalıp if'al kalıbının emir kipi olup (ءاذن به) anlamında bir şeyi başkasına bildirmek anlamına gelmekte olup, mana şöyle olacaktır: "Allah'ın (c.c) onlara karşı açacağı harbi onlara bildirin." Mekkî böyle bir okuyuşun kastedilen manaya daha uygun olduğu düşüncesindedir. Zira bu şeyin yasak olduğunu bildiren kimse, o işin mahiyetini de biliyor demektir.⁶¹³ Ebû Cafer, Verş ve Sûsî'nin okuyuşunda

⁶¹² Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶¹³ Mekkî, *el-Keşf*, I, 318; İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 148; Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

kendilerinden istenilen'e kulak asmayanların kendilerini Allah'a (c.c) harp içinde bulacaklarına işaret etmektedir.

280. âyet: (وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ)

(عُسْرَةٍ) Ebû Cafer'in (س) harfini zamme ile okuması, borcun kişi üzerinde oluşturacağı ağır yüke işaret içindir.

(فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ) Verş nakl-i hareke ve hazf-i *hemze* ile, Halef sekte ile, diğer kurra izhâr-ı *hemze* ile okumaktadır. Bu okuyuşlar, beklemenin borçlunun fiilen kolaylık bulmasına kadar olması gerektiğine ve beklemenin sadece Allah için yapıldığına işarettir.

(مَيْسَرَةٍ وَأَنْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ) Verş terkîk ile, diğer kurra tefhim ile okumaktadır.

(خَيْرٌ) Verş terkîk ile, diğer kurra tefhim ile okumaktadır.

(لَّكُمْ إِنْ) Verş altı/sekiz hareke miktarı sıla ile, Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile okumaktadır.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

İmam Nâfi' (مَيْسَرَةٍ) kelimesini (س) harfinin zammesi ile okumaktadır.

İmam Âsım (تَصَدَّقُوا) kelimesini metindeki gibi okurken, diğer kurra (ص) harfinin şeddesi ile okudular. Kelimenin aslı (تتصدقوا) idi. İmam Asım'ın okuyuşu, istikbal alameti olan (ت) harfi ile iktifa ederek ikinci (ت) harfinin hazfinden ibarettir. Diğer kurranın okuyuşu ise, mahreçlerin yakınlığı sebebi ile (ت) harfini (ص) harfine idğâm etmektir.⁶¹⁴

281. âyet: (وَأَنْتُمْ يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ)

⁶¹⁴ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 45; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 308; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 212; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(تَوْفَى) Verş fetih ve taklîl ile, Halefû'l-Âşir, Hamza ve Kisâî imâle ile, diğer kurra fetih ile okumuştur. Taklîl okuyuşu, yapılarının karşılığını ödeme hususunda hiçbir zorluğun olmadığına işarettir.⁶¹⁵

(لَا يُظْلَمُونَ) Verş'in lam harfini teğlız ile okuması, zulmün Allah'ın (c.c) rahmet ve hikmetiyle bağdaşmayacağına işarettir. Diğer kurra terkîk ile okumaktadır.

(فِيهِ) İbn Kesîr'in sıla ile okuyuşu, dönüş gününün azamet ve korkunçluğuna işarettir. Diğer kurra sılasız okumuştur.

(وَهُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okudular. Hiçbir nefse onurunu zedeleyecek bir zulüm yapılmayacağına, bu hükmün her bir nefsi kapsadığına işarettir.

Âyet-i kerîmede geçen (تُرْجَعُونَ) kelimesini Ebû Amr malum kalıbında okudu. Bu okuyuş farkı rücu' fiilinin nereye nisbet edileceğiyle alakalıdır. Malum okunuşuna göre kelime (تَصِيرُونَ) anlamında kendilerine nisbet edilmiştir. (وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)⁶¹⁶ âyetinde olduğu gibi. Ekser kurranın okuyuşu, meçhul kalıbında olup (تَرْدُونَ) anlamındadır. (ثُمَّ إِلَىٰ) (رَبِّهِمْ يُخْسَرُونَ) Enam, 6/38. (وَالَّذِينَ تَقُولُونَ) Ankebût, 29/21. âyetleri buna örnektir.⁶¹⁷ Malum okuyuşta dönüşün kaçınılmaz olduğuna, meçhul okuyuşta ise nefisler istemesede Azîz ve Kavî olan Allah (c.c) tarafından döndürüleceklerine işaret edilmektedir.

282. âyet: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ)

(يَا أَيُّهَا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(آمَنُوا إِذَا) Verş'in medd-i bedel'i tûl, tevassut ve kasr ile okuması, iman konusunda dikkatleri çekmek, içeriği ile amel etme hususunda tembih kastı taşımaktadır.

⁶¹⁵ Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶¹⁶ Bakara,2/ 46.

⁶¹⁷ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 149; Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(أَمْوًا إِذَا) Diğer kurra iki hareke miktarı medd-i bedel ile okumaktadır.⁶¹⁸

(بِدَيْنٍ إِلَى) Verş'in nakl-i harekeyle okuması, özellikle uzun vadeli borçlar da kayıt altına almanın yaşanacak olumsuzlukları gidermede önemlidir. Halef'in sekteyle okuması, borcun dikkat edilmesi gereken bir husus olduğuna, bu sebepten kayıt altına almanın gerekliliğine vurgu kastı taşır. diğer kurra sekte etmeksizin hemzenin izhârıyla okumuştur.

(إِلَى أَجَلٍ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(تَدَابَيْتُمْ) kelimesinde Kâlûn önce bir harf miktarı sıla ile, sonra iskân ile, İbn Kesîr ve Ebû Cafer bir harf miktarı sıla ile okumaktadır. Diğer kurra iskân ile okumuştur. Bu okunuşta muhatap olan müminlerin şanına, kerametine ve yaptıkları her işte itina göstermeleri gerektiğine işaret vardır.

(بَيْنَكُمْ) yukarıdaki kelime sıla açıklandı.

(فَأَكْتُبُهُ) kelimesindeki zamiri, İbn Kesîr sıla ile, diğer kurra ihtilas-ı *hâ* ile okumaktadır.⁶¹⁹

(يَأْب) Sûsî ve Verş ibdâl ile, diğer kurra izhâr-ı *hemze* ile okudular. Ebû Cafer *hemze* kelime başında geldiği yerlerde- bu kelime olduğu gibi- ibdâl ile okumaktadır. Okuma yazma bilenin kayıt işini yüksünmeden kolayca yapabileceğine bu hususta itina göstermenin gereğine işarettir.

(سَفِيهَا أَوْ) Verş, nakl-i hareke ve hazf-i *hemze* ile, Halef, sekte ile okumaktadır.

(سَيِّئًا) Verş tûl, tevassut ve kasr ile, Hallâd kasr-ı (ي) üzerinde sekte ile, sonrasında sektesiz okuyor. Diğer kurra da sakin (ي) nın kasrı ile okumaktadır.

⁶¹⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶¹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ) Verş nakl-i hareke ve hazf-i *hemze* ile, Halef sekte ile, diğerkurra izhâr-ı *hemze* ile okumaktadır.

(كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(منه) İbn Kesîr sıla ile, diğerkurra, zamirden önceki harf sakin olduğu her yerde sılasız okumaktadır.

(أَنْ يُمِلَّ هُوَ) Ebû Cafer, zamiri sakin okumaktadır.⁶²⁰

(رَجَائِكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(الشُّهَدَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(أُحْدَاهُمَا) Verş, fetih ve taklîl ile, Ebû Amr taklîl ile, Halefû'l-Âşîr, Hamza ve Kisâî imâle ile okumaktadır. (bu tür kelimelere “zâtî yâ” kökünde yâ bulunan kelime denir) Taklîl okunuşu kadınların şahitliğı konusunda gelen emrin aslında Allahın onlara özel rahmetinden kaynaklandığına işarettir. İmâle bunu daha güçlü hissettirir.

(الأُخْرَى) Verş nakil ile, Halef sekte ile, diğerkurra *hemzenin* izhârı ile okumaktadır.

(الأُخْرَى) Verş, *ra* harfini taklîl ile, Hamza, Kisâî, Halefû'l-Âşîr ve Ebû Amr imâle ile, diğerkurra fetih ile okudular.

(أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ) İbn Kesîr, Ebû Amr ve Yakub (ذ) harfini cezm ile (ك) harfini de şeddesiz okumaktadır. İmam Hamza ise, baştaki edatı şartıye edatına dönüştürüp, *hemzenin kesresi* ile, son kelimenin son harfî (ر) 'yı zammeli okumaktadır. Ekser kurranın okuyuşuna göre mana şöyle olacaktır; “ Kadınlardan biri yanılırsa diğeri

⁶²⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

ona hatırlatır yahut birinin şaşırması halinde diğerinin ona hatırlatması içindir.”
Hamza'nın kıraatına göre: Eğer birisi yanılırsa, diğeri ona hatırlatır, demektir.⁶²¹

283. âyet: (وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ)

Ayet-i kerîmede geçen (فَرِهَانٌ) kelimesini İbn Kesîr ve Ebû Amr (رهن) kelimesinin baş ve ortasını zamme, sonunu tenvin ile okumuştur. Bu okuyuşu dil yönünden ele alan Ferrâ (رهن) kelimesinin cem'u'l-cem'(daha çoğu ifade) olduğu görüşündedir. (ثمره = ثمار = ثمر)(رهن=رهان=رهن) gibi. Rehin olarak verilecek olan şeyin borçtan daha çok olabileceğine işaret eder. Ekses kurra metindeki gibi okumuş, onların delîli ise şöyledir; (فعل) kalıbının (فعال) olarak cemi yapılması, arap dilinde kıyasi olarak daha uygundur. (بحر = بحر) gibi.⁶²²

(عليم وان) üstteki âyetten bu âyete geçişte Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(فان امن) diğerkurra, sekte etmeksizin tahkik-i *hemze* ile okumaktadır.

(فان امن) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(فان امن) Verş nakil ile, Halef sekte ile okumaktadır.

(كُنْتُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

(الَّذِي أُوْتِمِنَ) Ebû Amr'dan Sûsî, Ebû Cafer ve Verş *hemzenin* ibdâli ile okumaktadır.

(الَّذِي أُوْتِمِنَ) diğerkurra takik-i *hemze* ile okudular.

(بَعْضُكُمْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğerkurra iskân ile okumaktadır.

⁶²¹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 149; Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶²² İbn Zencele, *Huccetü'l-kıraat*, s. 151; Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fî kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(فَلْيُؤَدِّ) Verş ve Ebû Cafer (ي) harfinden sonra, meftuh (و) ile okudular.⁶²³ Emaneti iade etmenin muhabbetin bir gereği olduğuna, itina gösterildiğinde bu sevginin artacağına işarettir.

(فَلْيُؤَدِّ) diğer kurra kelimeyi (ي) harfinden sonra hemze ile okumaktadır.

(وَمَنْ يَكْتُمْهَا) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(فَالْتِئَةُ آتَمٌ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(فَالْتِئَةُ آتَمٌ) Verş altı/sekiz hareke miktarı medd-i bedel ile diğer kurra iki hareke miktarı medd-i bedel ile okumaktadır.⁶²⁴

284. âyet: (وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبِكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ)

(فَيَغْفِرُ) ve (وَيُعَذِّبُ) kelimelerini İmam Âsım ve İbn Âmir metindeki gibi merfû, diğer kurra cezmederek okumaktadır. İmam Âsım ve İbn Âmir bu okuyuşu şöyle beyan ettiler; (وَإِنْ تُبْدُوا) Şart kelimesidir. (يُحَاسِبِكُمْ) kelimesinin meczûm olması, şartın cevabı olmasından dolayıdır. Anlam bu cevap cümlesiyle tamamlanmış olup yeni başlayan cümle merfû olacaktır. Zamir takdiriyle anlam (فهو يغفر ويعذب) şeklinde olacaktır. Diğer kurra (فَيَغْفِرُ) ve (وَيُعَذِّبُ) kelimelerini (يُحَاسِبِكُمْ) kelimesine matuf kabul ederek meczûm okudular.⁶²⁵ Âmeş (ö. 148 / 765) ise cevap *fa* sını okumamış ve iki kelimeyi meczûm kabul etmiştir.⁶²⁶ Merfû okuyuş, Allah tealanın mutlak manada bağışlama ve azâb etme gücüne sahip olduğuna işarettir. Meczûm okuyuş, bu gücü hikmeti dışında kullanmadığına kulların durumlarına göre tecelli ettiğine işarettir.

⁶²³ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶²⁴ Dâni, *et-Teyşîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶²⁵ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 152; Zemahşerî, *Keşşâf*, I, 518; Dâni, *et-Teyşîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kiraati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶²⁶ Zemahşerî, *Keşşâf*, I, 518, 519.

(الارض) kelimesinde Verş nakl-i hareke ile okumaktadır. Yerin mülkünün her cihetten Allah'a (c.c) ait olduğu teyit kastındadır.

(الارض) Halef sekteyle, Hallâd ise sekte yapmaksızın okumuştur. Sekte okuyuşu yeryüzünde önemli nimetlerin olduğuna ve o nimetlere sahip olmanın önemine işaret ve tembihtir.

(الارض) Diğer kurra tahkik-i *hemze* ile okumuştur.

(فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ) Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Cafer, iki hareke miktarı sıla ile, diğer kurra iskân ile okumaktadır.

(فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ) Verş , nakil ile, Halef, sekte ile, diğer kurra sekte yapmaksızın iskân ile okumaktadır.⁶²⁷

(فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâi üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(لَمَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(لَمَنْ يَشَاءُ) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâi ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.

(مَنْ يَشَاءُ) Halef, ğunnesiz idğâm ile okumaktadır.

(شِيء) Kelimesini Verş tûl, tevassut ve kasr ile, (sekiz/dört/iki hareke miktarı) okumaktadır.. Allah tealanın eşya üzerinde her türlü tasarrufa kadir olduğuna vurgu içindir. Bu vurgu tûl okuyuşta daha çok belirgindir.

(شِيء) Hallad önce sektesiz sonra sekte ile, Halef ise her zaman sekte ile okumaktadır.

(شِيء) diğer kurra kasr ile sektesiz okurken, İmam Âsım, vakf halinde medd-i lin oluştuğu için meddetmektedir.⁶²⁸

⁶²⁷ Dâni, *et-Teyisr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

285. âyet: (كُلُّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ)

Ayet-i kerîmedeki cemi halde bulunan (وَكُتُبِهِ) lafzını, Hamza, Kisâî ve Halef (الكتاب) şeklinde müfred okumaktadır. Buradaki müfred okuyuşla ilgili, İbn Abbas, (الكتاب) lafzının (الكتب) lafzından çok daha fazla şey ifâde ettiğini, geniş anlamlar barındırdığını söylemiştir.⁶²⁹ Ebû Ubeyd de (الكتاب) lafzının cins için olduğunu ve bütün ilâhi kitapları kapsadığını söylemiştir. Bakara süresindeki (فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ) ⁶³⁰ âyetinde geçen kitab lafzının müfred gelmesini delil gösterdiler. Ekser kurra metindeki gibi cemi kalıbında okudu. Delilleri ise kelimenin siyak ve sibakında geçen melekler ve rasüller kelimelerinin de cemi kalıbında gelmesidir. Aynı âyet-i kerîmenin (لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ) bölümünde geçen (لَا نُفَرِّقُ) lafzını, Yakub (لا يفرق) şeklinde okumuştur. Yakub'un kıraatına göre fâil, (كُلُّ) lafzına râci' olacağından, âyete, "dediler" takdiri yapmaya gerek kalmadan " Hepsi de onun peygamberleri arasında ayırım yapmaz anlamı elde edilmiş olacaktır."⁶³¹

(فَدِيرٌ آمَنَ) Verş, nakil ve terkîk ile, Hamza sekte ve tahkik ile, diğer kurra tefhim ile okumaktadır.

(كُلُّ آمَنَ) Verş nakil ile, medd-i bedeli tûl, tevassut ve kasr ile, aynı kelimedede Halef, sekte ile okumaktadır.

(كُلُّ آمَنَ) Diğer kurra, bir harf miktarı medd-i bedel ile okumaktadır.

(وَالْمُؤْمِنُونَ) Sûsî, Ebû Cafer ve Verş ibdâl-i hemze ile okumaktadır.

(بِمَا أُنزلَ) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(إِلَيْهِ) İbn Kesîr, sıla ile, diğer kurra tahkik ile okumaktadır.

⁶²⁸ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶²⁹ Zemahşerî, *Keşşâf*, I, 519.

⁶³⁰ Bakara, 2/213.

⁶³¹ İbn Zencele, *Huccetü'l-kiraat*, s. 152-153; Zemahşerî, *Keşşâf*, I, 519; Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kırâati'l-erbeati aşr*, s. 46; Öztoprak, *Kur'ân Kiraatı*, s. 309; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 214; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(وَمَلَايَكْتِه) kelimesindeki meddi muttasılı, Kâlûn, İbni Kesîr, Ebû Amr ve Ebû Cafer iki harf, Hamza ve Verş beş harf, Kisâî ve İbni Âmir üç harf, Âsım dört harf miktarı meddetmektedirler.⁶³²

286. âyet: (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا)

(المصير لا يكلف) âyetleri arasında, Sûsî'nin (ر) ve (ل) harfleri arasında tam bir idğâmla idğâm etmesinin anlam bakımından iki kelime arasında siyak ve sibak ilişkisi olduğunu, dönüşün ehemmiyetine vurgu yapıldığını ifâde etmektedir.⁶³³

(المصير) Verş'in terkîk okuyuşunda kulların Allaha dönüşte fena bulacaklarına, bütün dönüşlerin onda son bulacağına ve orada yeni baştan bir hayat bulacaklarına işaret etmektedir.

(المصير) diğer kurra zammeli ve tefhim ile okudular. Bu okuyuş, dönüşün ehemmiyetinden dolayı tazim edilip gerekli hazırlığın yapılmasının zaruretine işarettir.

(نَفْسًا إِلَّا) Verş nakil ile, Halef ise, sekte ile okumaktadır.

(لَا تُؤَاخِذُنَا) Verş ve Ebû Cafer *hemzeyi* (و) harfine ibdâl ile okumaktadır.

(أَخْطَأْنَا) Ebû Cafer ve Sûsî, *hemzeyi* ibdâl ile okumaktadır.

(او أَخْطَأْنَا) Verş nakil ile, Hamza sekte ve tahkik ile okumaktadır.

(وَاعْفُزْنَا) Ebû Amr (ر) harfini (ل) harfine idğâm ile okumaktadır.

(مَوْلَانَا) Verş fetih ve taklîl ile, Hamza, Halefû'l-Âşir ve Kisâî imâle ile okumaktadır.

(الْكَافِرِينَ) Verş taklîl ile, Ebû Amr, Dûrî ve Ruveys imâle ile okumaktadır.

⁶³² Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 47; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 310; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 215; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶³³ Dâni, *et-Teyssîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 47; Öztoprak, *Kur'ân Kırâati*, s. 310; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 215; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

(نسينا او) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(علينا اصرا) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.

(وارحمنا انت) kelimesindeki medd-i munfasılı, Kâlûn ve Dûrî bir harf, Hamza ve Verş beş harf, Sûsî, İbn Kesîr, Ebû Cafer ve Yakub bir harf, İbn Âmir Halef ve Kisâî üç harf, Âsım ise dört harf miktarı med ile okumaktadır.⁶³⁴

Bakara Sûresinin Özeti

Kur'ân'ın bu en uzun sûresinde Mümin, kâfir ve münafıkların özellikleri, Kur'ân'ın eşsizliği, îman ve ibâdetin lüzumu, Hz. Âdem'in yaratılışı, İsrâil oğullarının ibret dolu halleri, müşriklerin içyüzü, İlâhî dinlerin ve peygamberlerin kaynağının bir olduğu, Peygaper efendimiz'e (s.a.v) bağlılığın önemi, Allah (c.c) yolunda cihâdın fazileti, salih ameller ve menhiyyât, kısas, vasiyet, oruç namaz, hac, umre, içki, kumar, sadaka, yemin, evlenme, boşanma, emzirme, nafaka,faiz, alış veriş ve borç alıp verme ile ilgili hükümler. Sûrede yer alan başlıca konulardır.

Allah'ın (c.c) emir ve yasaklarına uymanın gereği anlatılırken, tağut'a karşı durmanın gereği vurgulanmakta ve eninde sonunda İslâm davasının galip geleceği va'dedilmektedir. Sûreye adını veren, Hz. Musa'nın (a.s) kavmi arasında yaşanan cinayetin aydınlatması hadisesi, altmışyedi-yetmişbirinci âyetler arasında anlatılmaktadır.⁶³⁵

Kıraat farklılıklarının manaya etkisi konusunda sûrede öne çıkan konular, usûle ait farklılıklar ve ferş-i hurûfla ilgili farklar olarak iki başlık altında özetlenebilir. Araştırmanın başında da ifade edildiği gibi usûle ait farklar bu gün için üzerinde çok yorum yapılmamış yeni meselelerdir. Örneğin sekte konusunda, sekte dikkati artırma ve

⁶³⁴ Dâni, *et-Teysîr*, s. 215; Cezerî, *en-Neşr*, II, 532; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, s.10-39; Harûf, *el-Müeyesser fi kirâati'l-erbeati aşr*, s. 47; Öztoprak, *Kur'ân Kıraatı*, s. 310; ed-Dimyâtî, *İthaf*, s. 215; Emin Efendi, *Umde*, s. 190-206.

⁶³⁵ Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s.106; Abdülvehhab Öztürk, "Bakara" *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, s.262.

tembihte ziyadelik ifâdesidir. Çünkü sekte biraz sonra gelene iştiyakı artırır, dikati celbeder yorumunda bulunuldu. Diğer yandan idğam ile ilgili olarak, idğamın siyak sibak ilişkisi açısından önemli olduğu, bahse konu olan meselede dikkatleri topladığına işaret edildi.

Ferşe ait konularda, sûrede çok fazla örnek bulunmaktadır. Bunlardan bazıları gerçekten dikkat çekici konular olup, tefsir ve fıkıh ehli üzerinde mükâlemeye bulunmuştur. Otuzyedinci âyette, (فَتَلَقَّى آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ) i'rab ile ilgili sunulan teâti, yüzyirmibeşinci âyette, kelimenin sarf yapısının değişmesiyle oluşan zenginlik, yüz kırkıncı âyette, sığayla ilgili oluşan değişimin sonuçları, yüzdoksanbirinci âyette olduğu gibi manen binanın anlamı nasıl etkilediği, ikiyüzonuncu âyette malum ve meçhul okuyuşun etkileri serdedildi.

SONUÇ

Elbette bu çalışmanın çerçevesi bütünüyle, efrâdını cami ağyârını mani bir hâsılaya vesile olmaktan acizdir. İncelenen bu iki sûredeki kıraat farklarının mânaya etkisi bağlamında vücûhât farklılıklarının manayı zenginleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklar, âyetteki muhtemel anlamlardan birini tercih etmeye, fıkıhçıların burdan istinbatta bulunmasına ve bu anlamın te'kidine yardımcı olmuştur. Konuyu daha iyi ifade etmek için çalışmada geçen bir kaç örneği yeniden hatırlatmakta fayda vardır.

Kadının adet temizliğinin ele alındığı, Bakara sûresinin 222. âyetinde ifade edilen, (يَطْهُرْنَ) kelimesinin tahfîf okunuşu kadının adetinin bitmesi ve adet kanının kesilmesi olarak anlaşılırken, teşdid okunuşu şeddedeki mübalağa gereği yukarıdaki anlama izafeten kadının bu halden temizlenmesinin anlaşılacağı ve burdan yola çıkarak temizliğin gusül öncesi gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusu fıkhi vüs'ate kavuşmuştur.

Kıraat vecihlerinin muhtelif biçimleri gereği fiillerin malum veya meçhul olarak okunması, ğaibten muhataba, muhatabdan mütekellime tevcihi, kalıpların sülâsi veya mezid kalıplarda gelmesi, çalışmada herbir formun örneği defaatle geçtiği üzere, manen binaları değıştikçe bu değışiklik anlama etki etmektedir. Bakara sûresinin onuncu âyetindeki (يَكْتُمُونَ) örneğinde Kûfe ehli if'al kalıbında okur ve kelime tadiyah ifade etmemektedir. Tef'ıl kalıbında okuyanlar, mahzûf bir meful takdir ederek 'Hz. Peygamber'i (s.a.v) yalanlamaları sebebiyle' anlamına dönüştürmüş olmaktadır. Ya da müfred kelimenin cem' şeklinde gelmesi, ihtilafa konu olan okuyuştaki fiillerin bazen ihbari ve inşâi kalıplara tekabül etmesinin az çok manayı etkilediği, farklı bir boyut kattığı müşahede edilmiştir. Bakara sûresinin 125. âyetindeki (وَاتَّخَذُوا) kelimesi ihbârî anlamda, mâzi okunuş göz önünde bulundurulursa, İbrahim'in makamında yer edindiler anlamı anlaşılacaktır. Ekser kurranın inşâi/emir kalıbında okuması siz de o makamda yer edinin anlamına gelecektir.

Selef müfessirlerinden Râzî, Ebû Hayyân, Âlûsî, ve Kurtubî gibi bazı müfessirlerin kıraatlar arasında tercih yapmadıkları görülmektedir. Bu tefsirciler Kıraatı "sünnetün müttebea" görmekte ve olduğu gibi kabul etmektedirler. Son dönemde yapılan meal/çeviri ve tefsir çalışmalarında kıraat farklılıklarının gözardı edildiği söylenebilir. Sonuç olarak kıraat farklılıkları Kur'ân'ın bazı hükümlerine ve âyetlerin

yorumlanmasına bir çeşitlilik katmıştır. Bunu bir doğrunun farklı biçimlerde ifadesi olarak, Kur'ân'ın icazına büyük bir delil olarak görmek de mümkündür.

Madem ki tefsir faaliyeti vahy-i İlâhi'den murad-ı İlâhi'yi anlama gayretidir, öyleyse vahyi anlama çabasında kıraatların etkisi gözardı edilmemelidir. Bu elbette haramı helal kılacak türden vahyin özüne zarar verecek bir yaklaşım değildir. Anlam itibarıyla böyle büyük bir değişimi bünyesinde barındırmasa da bu farklı vecihlerle aynı anlamın farklı lafızlarla ifade edilmesini sağladığı gibi, bir konunun farklı yönlerine açıklık getirilmekte ve kastedilen anlamlar tekâmül etmiş olmaktadır.

Burada kıraat ve tefsir ilişkisinden bahsederken konunun *sarf* ve *nahiv* / dilbilimle de yakından irtibatlı olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Çalışmada örnekleri serdedilen kıraat ve gramer ilişkisi dikkatli nazarlardan kaçmamış olmalıdır. Arapça dil yapısı itibarı ile zengin bir familyadan gelmekte olup, kelime hazinesi geniş, sarf ilmi açısından düşünüldüğünde kelimenin başı, ortası ve sonu değişken olması sebebiyle velût bir yapı arz etmektedir. Çalışmanın önemi bölümünde konunun ehemmiyeti ile ilgili iki önemli kıraat âlimi olan Zerkeşî'nin ve Mekkî b. Ebû Talib'in müteâlâlarına yer verilmiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) ahuruf-ü seb'a hususunda verdiği ruhsat, Kur'ân'ın icaz yönünü göstermesinin yanında, ümmete sağladığı kolaylık tartışmasız bir gerçektir. Teysîran li'l-ümmeh, tutunulan bir yol, tâbi olunan bir sünnettir. Mimiklerin ve jestlerin, doğru yerlerde vakf ve ibtidâ etmenin bile manayı etkilediği bilinmekte iken, çalışmanın başından beri ispatlanmaya çalışıldığı üzere, ferş-i hurûfun/kıraat farklılıklarının etkisi izahtan varestedir.

Bu meyanda, nahiv ve sarf gibi, dilbilimle uğraşan filologların, belâğat ve beyân ile ilgilenen ediplerin ve fıkıhçıların kıraatları görmezden gelmeleri mümkün değildir. Kur'ân'ın bâriz vasfı belâğat ve fesâhat yönüdür. Kıraat farklılıkları bu yönünü daha zengin kılmaktadır. Her ilim dalıyla irtibatlı olsada, bu alâka tefsir ilimi ile biraz daha yakındır. Şaz kıraatların dahi bu hususta değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bir müfessirin, Kur'ân'ın vecihlerinin her birinde diğerinde bulunmayan bir başka manayı bulması ve ona göre hüküm ve istinbatını ortaya koyması mümkün olabilecektir. Bugün fonetik ve tefsir ilişkisi üzerinde henüz yeterli çalışmaların

yapılmamış olduğunun bilincinde olarak bu çalışmanın küçük bir kıvılcım oluşturması niyazıyla.

KAYNAKÇA

ABDÜLGAFÛR Cafer, *el-Kur'ân ve'l-kıraât ve'l-ahrufu's-seb'a*, Dârus-selâm, Kahire, 1429/2008.

ABDULLAH Ali el-Melâhî, *Tefsîru'l-Kur'ân bi'l-Kırâati'l-Kur'âniyyeti'l-Aşr min Hilâl sûreti'l-Fâtihâ ve'l-Bakara*, yay. Master Tezi, Câmîatü'l-İslâmiyye, Gazze, 2002.

ABDUH Râcihî, *el-Lehecâtü'l-Arabîyye fi'l-Kırâati'l-Kur'âniyye*, Mektebetü'l-Meârif, Riyad, 1999.

ABDÛ'L-ÂL Salim Mükrim, *Eserü'l-Kırâati'l-Kur'âniyyeti fi'd-Dirâsâti'n-Nahviyyeti*, Dâru'l-Mesâhim, Riyad, 2009.

ABDÜLFETTAH İsmail Şelbî, *el-İmâletü fi'l-Kıraât ve'l-Lehecât*, Mektebetü'l-Hilâl, Beyrut, 2008.

ABDÜLFETTAH Pâlûvî, *Zübdetü'l-İrfân*, Âsitâne, İstanbul, ts.

ABDÜLHAMÎT Birışık "Kıraat", *DİA*.

ABDÜLVEHAP Öztürk, *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, Şamil yayınevi, İstanbul, 2000.

ÂLÛSÎ, es-Seyyid Mahmud, *Rûhu'l-meânî fi tefsîri'l-Kur'âni'l-Azîm ves-seb'u'l-mesânî*, Dâru ihyâ-i turâsi'l-Arabi.

BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmail, *el-Câmi'u's-sahîh*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1979.

ABDURRAHMAN Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2012.

DÂNÎ Ebû Amr, *el-Muktefâ fi'l-vakfi ve'l-ibtidâ*, Müessesetür-risâle, Beyrut, 1987.

-----, *et-Teysîr fi'l-kırâetis-seb'*, Mektebetür-Rüşd en-Naşirûn, Bağdat, 1432/2011.

DİMYÂTÎ Ahmed b. Muhammaed el-Benna, *İthâfu fudalâi'l-beşer* (thk. Dr. Şaban Muhammed İsmail), Âlemi'l-kütüb, 1987.

EBÛ İSHAK İbrahim b. Seriyî b. Sehl ez-Zeccâc, *Me'âni'l-Kur'ân ve İ'râbuhû*, tahk.: Abdulcelîl Abduh Çelebi, Beyrut, 1988.

EBÛ ŞÂME el-Makdisî Ebu'l-Kâsım Şehâbeddîn Abdurrahman, *İbrâzü'l-Meânî Min Hırzi'l-Meânî fi'l-Kıraâti's-Seb'i*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1981.

el-ENDELÛSÎ Ebû Hayyân, *el-Bahru'l-muhît*, Dâru'l-fikr, 1983.

HALÎS Albayrak, "Kıraat Sorunu", *Dini Araştırmalar Dergisi*, 2001, c. IV., sy. 11, s. 19-34.

İBN ATIYYE, Ebû Muhammed Abdilhak b. Ğâlib, *el-Muharraru'l-vecîz fi tefsîri'l-Kitâbi'l-azîz*, tahk.: Abdüsselâm Abdü's Şâfi Muhammed, Beyrut 2001

İBN ÂŞÛR Muhammed Tâhir, *et-Tahrîr vet-tenvîr*, Dâru't-Tûnusiyye li'n-neşr, 1984.

İBNÛ'L-CEZERÎ Ebul-Hayr Muhammed ed-Dımeşkî, *en-Neşr fi kırâeti'l-aşr*, Mektebetü'l-asriyye, Beyrut, 1431/2010.

....., *Mukaddime*, (thk.ve terc. Mehmed Sadi Çöğenli) Erzurum, ts.

İBN MÛCAHİD Ebû Bekir b. Ahmed b. Musa b. El-Abbas et-Temîmî el-Bağdâdî, *Ktâbü's-Seb'a fi'l-Kıraât*, (thk. Şevki Dayf) Dâru'l- Meârif, Mısır, 1972.

İBN KESİR İmâdüddîn el-Fida İsmail, *Muhtsar-ü Tefsîr-i İbni Kesîr*, (İhtisâr ve thk. Muhammed Ali es-Sâbûnî) Dâru'l-Kur'ânü'l-Kerîm, Mekke, 1973.

İBN MANZUR, *Lisânu'l-Arab*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1414.

İBN ZENCELE Ebû Zür'a Abdurrahman b. Muhammed, *Hucetü'l-kıraat*, Mektebetür-risâle, Beyrut, 1998.

İSMAİL Karaçam, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve okuma kâideleri*, İFAV, 1984.

KURTUBÎ Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî, *el-Câmi'u li-ahkâmi'l-Kur'ân*, Hey'et-ü Mısıriyyeti'l-âmmeti li'l-kitâb, Kahire, 1987.

MEHMET Ünal, “*Kur'ân'ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*”, Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 2002.

Mu'cemü'l-Arabiyyü'l-Esâsî, Larous Yayınları, Tunus, 1988.

MUHAMMED Fehd Harûf, *el-Müyesser fi'l-kırâati'l-erbeate aşr*, Dâru'l-kelimi't-tayyib, Dimeşk, 2009.

MEKKÎ b. Ebî Tâlib el-Kaysî , *el-Keşf an vücûhi'l-kırâati's-seb'î ve ilelihâ ve hıcecihâ*, (thk. Dr. Muhyiddin Ramazan), Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1984/1404

....., *el- İbânetü An Meâni'l-Kırâat*, (thk. Abdülfettah İsmail şelebi) Dâru Nahdati Masr, Mısır, 1977.

....., *Kitâbu müşkil i'râbi'l-Kur'ân*, tahk.: Yasin Muhammed Sevvâd, Matbûâtu Mecmei'l-Lügati'l-Arabiyye, Dimeşk 1974.

MOLLAZÂDE Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-Hallân fî izâhi zübdeti'l-İrfân*, Âsitâne, İstanbul, 1287.

MUHAMMED Salim Muhaysin, *el-Kırâat ve eseruhâ fi ulûmi'l-Arabiyye*, Dâru's-Selâm, Kahire, 1983.

MUHAMMED b. Ömer Bazemül, *el-Kırâat ve eseruhâ fi't-Tefsîr ve'l-Âhkâm*, Ümmü'l-Kurâ üniversitesi, Usûlü'd-Dîn fakültesi doktora tezi, Mekke, 1413.

MUHARREM Önder, “Şaz Kıraatlar ve İslam Hukuku Açısından Değeri”, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, s, 163-169 sy.13, 2009.

MUSÂİD b. Süleymân et-Tayyâr, *et-Tefsîru'l-lüğavîyyu li'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Riyad 1422.

MÜSLİM, Ebû'l-Hüsyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, *es-Sahîh*, Çağrı yay., 1992, İstanbul.

MUSTAFA Karagöz, *Dilbilimsel Tefsir ve Kur'an'ı Anlamaya Katkısı*, Ankara Okulu Yay. Ankara 2010.

MUSTAFA Kılıç, *Zemahşeri'nin Keşşâf'ında Kıraat olgusu*, Doktora tezi, Maramara ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.

NECATİ Tetik, *Kıraat ilminin talimi*, İşaret yay. İstanbul, 1990.

NEHHÂS Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed b. İsmail, *İ'râbü'l-Kur'an*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 2008.

NİHAT Temel, *Kıraat ve tecvid istılahları*, İFAV, 1997.

RAMAZAN Pakdil, *Tecvid Talim ve Kıraat*, İFAV, 2013.

RÂZİ Fahrudin, *Tefsîr-i Kebîr, Mefâtihu'l-ğayb*, Akçağ, İstanbul, 2000.

SAÇAKLIZADE Muhammed Mer'âşi, *Cehdü'l-Mukıll ve Şerhihi*, Konya, 1873.

Salih AKDEMİR, "Kur'an'ın Toplanması ve Kıraatı Meselesi", *1. Kur'an Sempozyumu -Tebliğler, Müzakereler*, 1-3 Nisan, 1994, Ankara, s. 25-29, 73-74.

SİRACEDDİN Öztoprak, *Kur'an Kıraatı, Kıraat-ı Aşere*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2005.

Süleyman AYDIN, "Fatıha Sûresinin Tahlili ve Tefsiri" *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 7-26.

TABERİ, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân an te'vîli Âyi'l-Kur'an*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1992.

TİRMİZİ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, *es-Sünen*, Çağrı yay., 1992, İstanbul.

EL-UKBERÎ, Ebu'l-Bekâ Abdullah b. Hüseyin, "Mukaddime", *et-Tebyîn fi İ'rabi'l-Kur'an*, (thk. Ali Muhammed Becâvi) yy. ts.

Yusuf ALEMDAR, "Kıraatların Ortaya Çıkışı Meselesine Yeniden Bir Bakış", *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VIII/2, s.145

ZEMAHŞERİ Cârullah Ebu'l-Kâsım, *Keşşâf an hakâik-i ğavâmidi't-tenzil fi vücûhi't-te'vîl*, Mektebetü'l-abiyke, Riyad, 1418/1998.

ZERKÂNÎ Muhammed Abdü'l-Azîm, *Menâhilü'l-irfân fi ulûmi'l-Kur'ân*, Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, Beyrut, 1988.

ZERKEŞÎ Bedru'd-dîn, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kur'ân*, Dâru'l-Hadis, Kahire, 2006.

ÖZGEÇMİŞ

Ramazan Eraslan 1974 yılında Konya'nın Kadınhanı ilçesinde doğdu. İlkokulu İstanbul Eyüp Ebû's-Suûd ilkokulu ve Kartal Cevizli ilkokulunda tamamladı. 1985-1992 yılları arasında DİB Sultanbeyli Merkez Kur'ân Kursu'nda hafızlık ve arapça eğitimi alırken Küçükköy İmam Hatip lisesini dışardan ikmâl etti. 1992 yılında başladığı fakülte eğitimini, Mısır el-Ezher Üniversitesi İslam hukuku bölümünde 1997 yılında tamamladı. Yurtdışı denkliklerinin iptal edilmesiyle bir süre eğitimden uzak kaldı. 2010 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden denkliğini aldığı yıllar arasında çeşitli kurumlarda tercümanlık, kütüphanecilik, sosyal işler uzmanı olarak çalıştıktan sonra DİB'nda İmam-Hatip olarak çalışmaya başladı. Halen Kıraat ilminin pratik eğitimi olan Aşere Takrib ve Tayyibe'yi, Şeyhu'l-kurrâ Ramazan Pakdil'den ahz-ı feyz etmeye devam ediyor.